

Reis naar Berlijn, Dresden en omliggende plaatsen, 13 Sept. - 1 oct 1851

<https://hdl.handle.net/1874/389726>

Hs.
0 C 21

O. C. 21.

Hss. Ackersdijck.

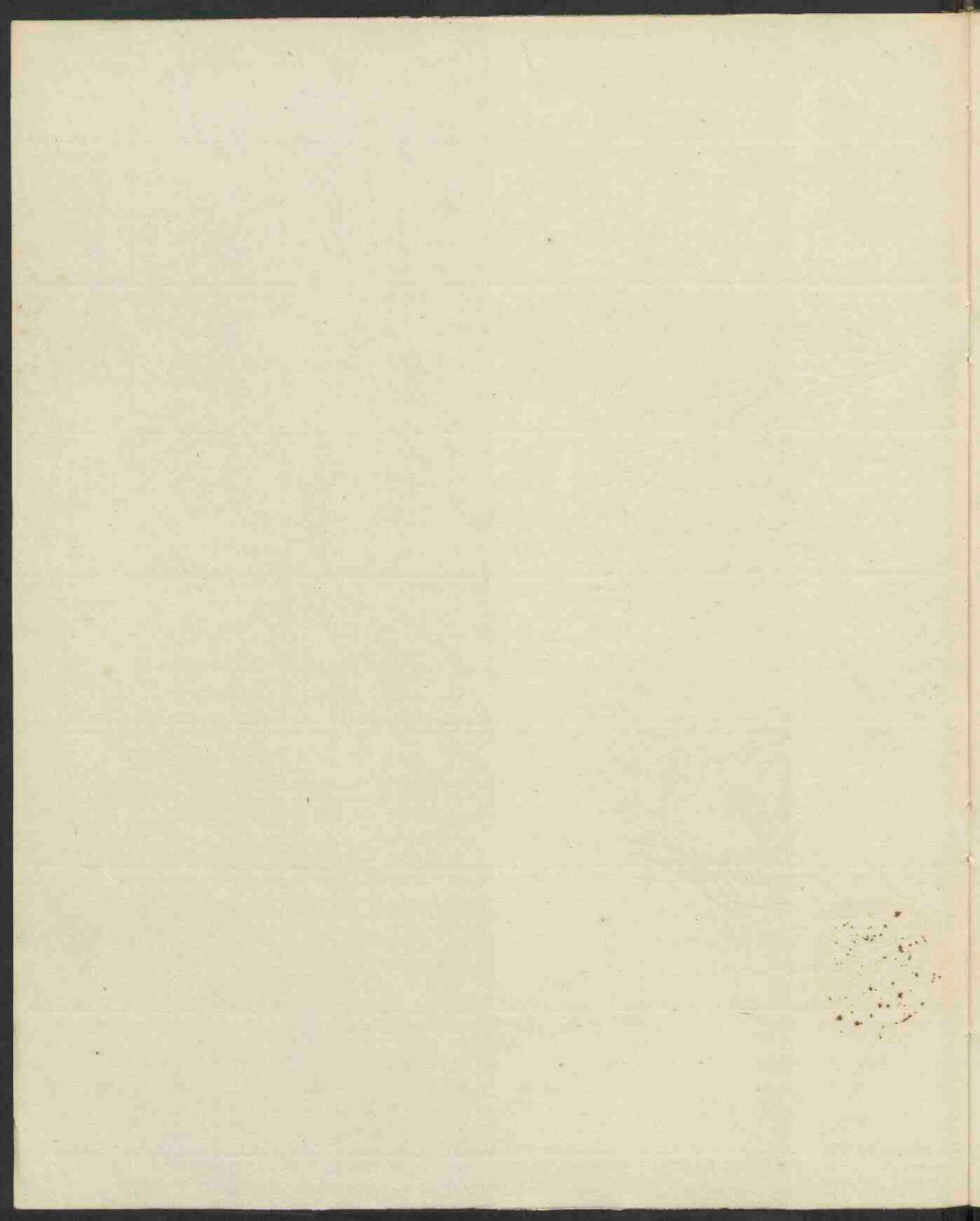
24

J. 1316.

Carton
158. (a)

Mrs. Ackersdyck 24

Zaterdag 13 September 1851, ondernam ik met vrouw en
kind een klein uitstapje in Duitsland. Ik wilde behoeft
naar eenige uitopspanning; mijn reis naar Londen was mij
naar behoeftig geweest, maar voor uitopspanning kon ik niet
gelden. Wij gingen hierom avond met den pastoor, twee
te 9 u. 25 m. naar Aachen en overnachtten in het Dierckshof,
waar wij verleden jaar, op onze terugreis, een medediner ge-
weest waren. De medicus Jaeger, die toen maar een ongeacht
bij verlosser was, ontving ons zeer vriendelijk.

Zondag 14 Sept. G. was zeer waarschijnlijk vroeger dan 7 uur
op den die des Keurlijks maatschappij te half elf, bij het
deur van den tijd niets gewonnen met in Aachen te over-
nachten; doch wij konden beter niet. Op de best was
niet gering gesproken, en geen woonwonder niet te spreken met
het een capellaan met Aachen en een burgman Baylman
mit gemeente de stad, ook met den pastoor van Lobeth, want
ten eenige konink. Wij kwamen ongeveer te komen
naar te Aachen, de plaats waar de Spoorweg begint.
Het heeft nu een bij voet, want de best ligt aan op den
rechter oever, en bereikten met een omnibus een ander
Station om naar Obichens te rijden; dit is een afkand, die
was in de winter afgeeft. De reizigers die naar Aachen
willen gaan vertrekken dadelijk van hier; doch voor ons
was geen gelegenheid dan kwartier naar twaalf uur in
den nacht op den volgenden morgen te 8 u. Wij danken thee
met den pastoor van Lobeth, en bereikten te vijf uur van
van de eerste gelegenheid gekomen te maken. Dit was een succes

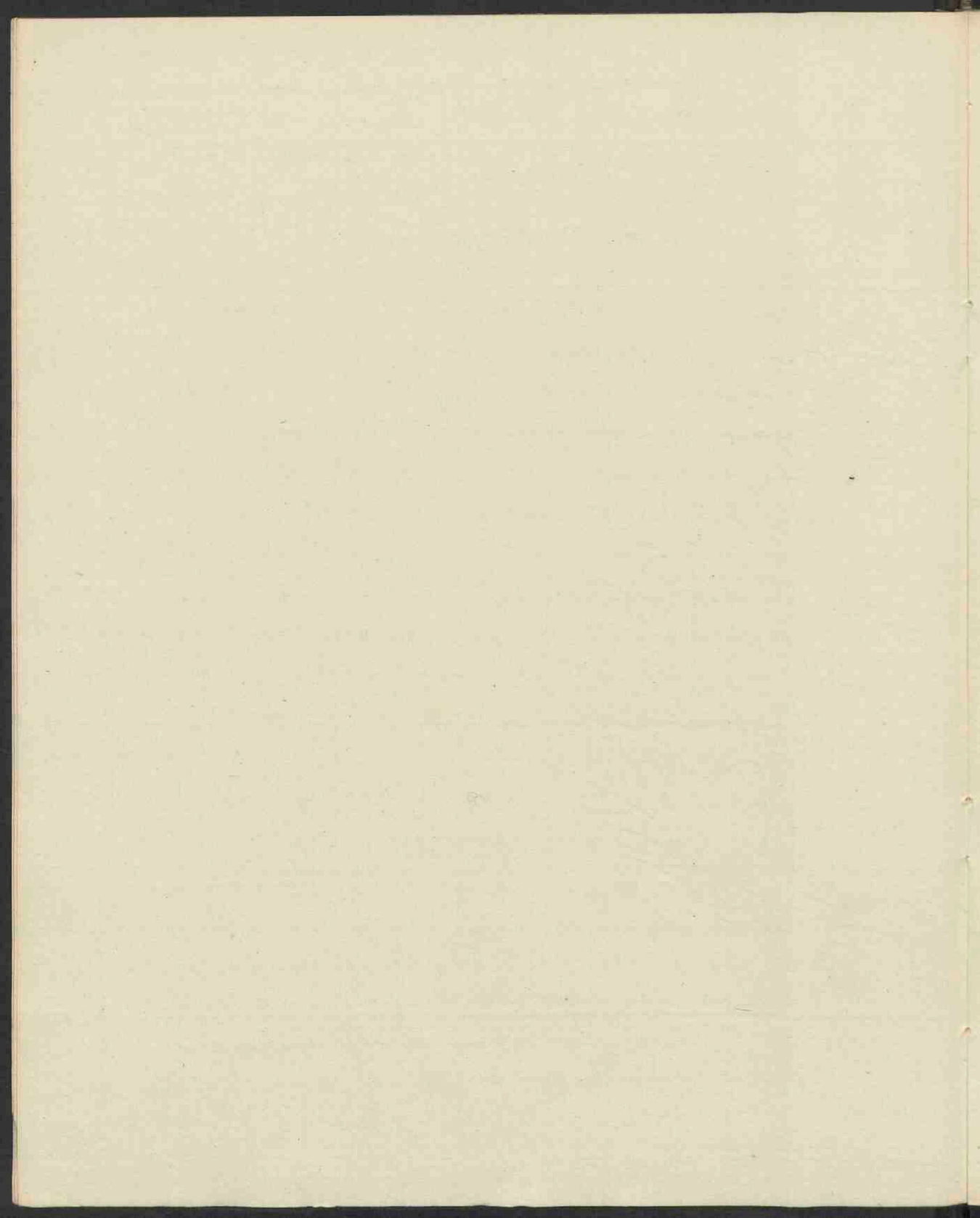

Tegen, die aan een andere naar Hamburg onmiddellijk aan
stoot. Het vertrekt om een uur 's ochtends in Hamburg te zijn komend
om in een uur te zijn.

Hamburg 15 Sept. De nacht was zeer schoon, de morgen
reeds bij uitdrukking van een helder dag, en we slapen. Bij
dinsdag te 4 uur 's ochtends, waar wij een kwartier tijdstudie
den om te ontbijten, en in een andere twee overzichten. Het
gebaar was hier zeer schoon, en er was veel orde. In Han-
nove is het gebaar nog op grooter schaal. Aan het ver-
gend Hagen, Sebete, werden een minuut tijd gelaten, en
verlieten wij den trein die naar Berlijn ging. Bij aankomst
aan onze reis, doch 3 uur is het nu het dag gemiddeld was,
menny van. Wel niet om de duistheid van de Lucht,
een beide in het veld. Wij zagen twee van plaatsen die van
een enkele planter was. Het was mijn elf uur toen wij
Hamburg bereikten; doch het vertrekken en overblijven
van het goed op de stoomboot, die ons naar de Elbe voer, en
op nieuw het vertrekken, toen wij te Hamburg aankomden,
die alles hield ons aanmerkelijk op; een dat wij eerst om
een uur aan het Hotel de l'Europe afstapten, waar
wij zeer goed gehuisvest werden.

Wij waren vermaand en konden van deren dag niet veel ver-
maanden. De eerste inrichting naar Hamburg, waarvan een deel
het niet viel onder de meeste verzoeken, was zeer gunstig. Wij
afte aan de kade 9' hotel in de zeer ruime zaal, die ons tot
mishagen, omdat 24 naar de helft door de 2 en een paar de
andere helft dat gas verlicht was, dat maakt naar de oogen,
een zeer onaanvaardbaar inwend. Aan onze verblijven vonden,
wij byna geen gesprek.

Eene wandeling door de buiten de stad, over de wallen,

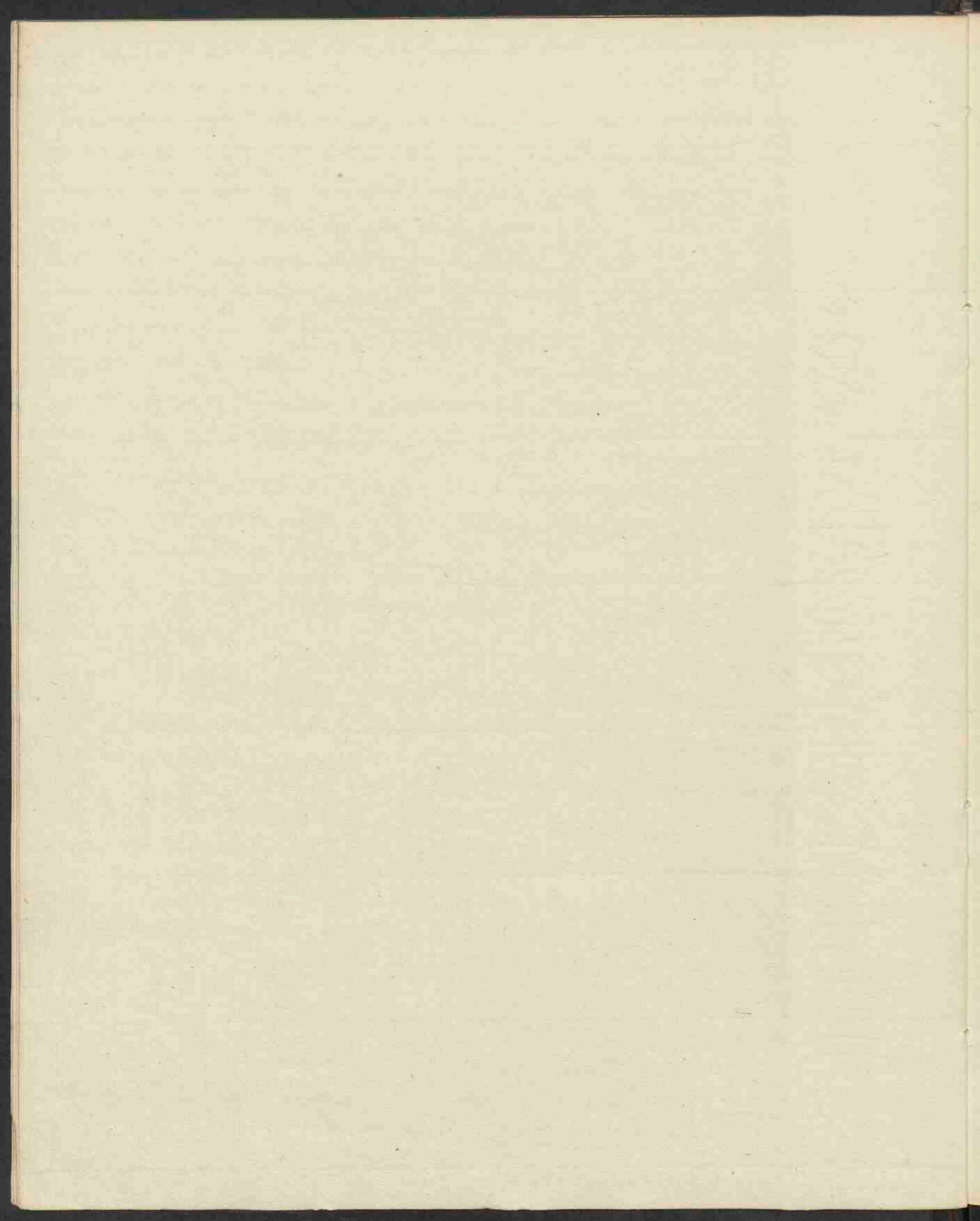
aan den Rijkder, gaf ons een overzigt van de landbouwstad
en hare ligging. Vrydagavond ons vrees te rust.

Dinsdag 16 Sept. Wy hebben weder veel gezien. Het
nieuw gebouwde gedeelte der stad: de Jungfernstieg en
den Elbkau; de Bazaar, een prachtig gebouw, buiten
naarhouding tot het klein getal winkels, die men er in
aan treft; de Beurs die fraai en goed ingericht en behoor-
lyk overdekt is; - het Postgebouw. Wy wandelden
langs de Esplanade, die gelukkig van den brand ongeschad-
eerd is; over de tuinen die in schone wandelwag-
herschappen zijn. Deze wandeling bracht ons tot de
Elbbrücke, van waar wy de rivier en de haven goed
overzagen. Van daar keerden wy door de stad met
hare levendige markten en straten terug. Wy konden
zeer goed de oude gebouwen, die niet vernield zijn
door den brand van 1842 van nieuw en regelmatig
herbouwde gebouwen onderscheiden. De stad heeft
voor het witalijk voortkomen zeer gewonnen en men
is, zoo my toespreekt voor den herbouw zeer veel
gethaagd.

Na deze wandeling te rust, maakten wy een
uitstap in een wagen buiten de stad langs de
Elbe landaanzicht. Wy reden door de havenstad
Funt Pauli naar Altona, waar groote bossen
heid was door de Michaelis Jaarmarkte. Een
goed lok scheidt Altona van de havenstad van Ham-
burg, terwyl de haven en de straat doorloopen.
Aan de andere zyde van Altona ligt amstelredamsch
aan de stad het dorp Ottensen, waar wy het gras
van Klupstork bezochten. De bevoemde tuin
van Rainville, waar ik voor 33 jaren met myn
reisgenoot De la Court middagmaal hield ligt

in Ottentien; wy hielden er ons even op om het uit-
zigt te genieten. Daar volgt een lange reis van
Landbouwen en tuinen van de rijke Hamburgers,
wy bezochten die van Booth en van Bauso, de
eerste om de tevens blaemen, de tweede om den
aanleg en het geslachte bevaamt. Nu kwamen
wy in het bekende dorp Blankenese, waaraan
de bevoornt, vooral de bevrinnen met hare van
deelske hielden Hamburg van vesel, groenten
en blaemen komen voortien. Men behelmt hier
ene hoefte, den Lullkeerp genaamt, 'waer het te'
zigt over de rivier en de omstreken zeer uitbrekt
is. Onze lieje Maria vond groot genoesen met ons
daarop te klimmen en wy rondes ons met bevaamt
de huizen van Blankenese liggen schilderachtig
op veruillende hoefte, tufsten het gedouwe
verspreid en getingen daar groente rithed van den
welstand der bevoornt die in de ruftey en den
Landbouw, begunstigd door de ruime markt van
Hamburg, een ruim bettaden vonden. Wy aten hier
in de herberg en weder met eenige spoed terug om
voor zenen ure, den tijd van het sluten des poort,
meder over de graent te ryen. Wy vernamen even
wel later, dat men naar de betaling van poort,
geld later ook woort doorgelaten. Op anre
trouwey zagen wy de Elbe op het gunstigte: het
was vloed en een stype hoefte was uit het ruud,
metten, 'vo dat een groot aantal schepen met vol-
te rylen naar Hamburg waer?

Wy ontvingen daran avont bevaamt van den Hron

sheers. v. Kuntzthuyse en van Prof. Wurm, een ander in
mijn van mij.

Woensd. 17 Sept. Ik vermaakte deze morgen het En-
gelsch en Hallandsch. goud geld naar Pruisisch papiergeld,
ten einde niet talloos onbetwistbare verliezen te ondergaan. Ten
90 andere beschoupingen van de reis wilden mij ook wel be-
zigh. In het Johannannus vermaant ik naar den 17^{en} Wurm,
en zag by die gelezenheid dit schoone gebouw naar het
middellbaar overzigt, dat men in Hamburg byzonder
keeps ter harte genomen. Er is ook een ryke Bibliothek,
die ik niet bezocht, omdat ik als slinger rechte naar
van toch weinig met kon trachten.

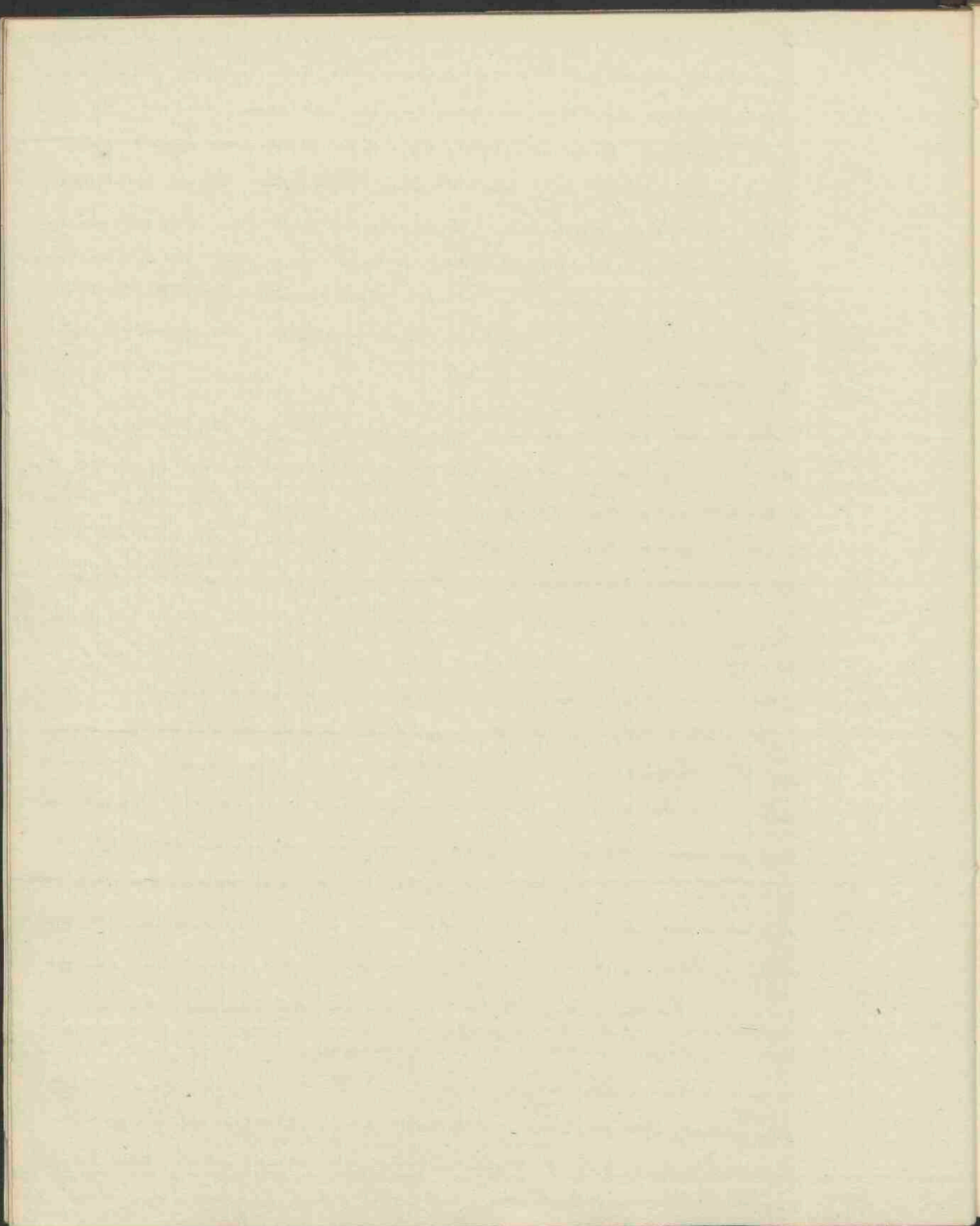
Het prof. Wurm heb ik lang gesproken, vooral over de
toestand van Duitschland en over Halstien en Sleeswyck.
Hij bevestigde myne meening van een onafhankel. Duitschland,
inruylyk dat de plannen der gematigde mannen waer
men mislukt zyde, en dat zy eigentlyk geen party meer ma-
ken. De party der onbegrepenen willoosens regeert nu het
oogenblik door de trouweloosheid der vorsten en koningen
ger. in bondgenootschap met de priesterparty van verwich-
tende sichten. Hier tegenover staat zich nu onmiddellyk de
omwentelings party, die onder het Volk meer en meer
veld wint. Het ongel. moet men een Stuyt beproeven die
teerle uitbreiden te gemaekt zyn. Omtrent Halstien en Slees-
wyck is men hier algemeen tegen Democraaten gestemd. Het
Stuyt zegt was zegt men, tegen hen. Alleen een vermaante
politieke noodzakelykheid deed hem het zeyden bewisen.
Indien men meniglyk onderhandeld had, zoudde zich alles
hebben kunnen laten zyn; doch de Democ. wylde niet twee-
ven. Myne voorstelling dat persoonlijk verstand van
van eenigezinske Halstien en Sleeswyck, het het den Stuyt
had bygedragen, was van H. W. zeld, onjuist. De Pruis

Man kauft mir als bei unterzeichnetem Werk eine besondere Mitteilung
angeordnet: Das Baur Haus, ein Bild aus der Zeit von
L. von Waddokop. Oldenburg Schmidt 1851.

Augustenburgh was niet de man van het volk en had geen invloed. Wane dit anders geweest, zou wande men hem als Hertog hebben uitgevoerd, en dan hadden de moordhaden hem woorwyliglyk wel als Capitien voor erkent; doch het volk was teatue niet gelyk.

Wy spraken ook over Engeland; Dr. W. is daarmede zeer bekend en kende tussallyk ook den Dr. Martensen. Hy zeede my dat hy daar voojer ook R. Owen, ship Wright, en had aangetroffen, en verhaalde my daarvan.

In neet vervolgens met vrouwe en kind naar het bekende "Rene Haus"; de inscriptie voor zeslyk veer woorwyliglyk kinderen, met nu van het bekende Waarde, Beck, ongeveer een uur van de stad. It het de lach, der gelyk, waarmet de byvonderheden kunnende, ge kend worden; alleen enkele punten met de opte kenen, was als ik te uit den wand van een Cambidier in de theologie vername, die met eenig voojer en met voojerheid myne voojer beantwoordde. De Hr. Wickson is in 1833 begonnen enkele kinderen het uit te nemen en langzaamhand is uit voojer en. It voojer voojer inscriptie op voojer gelyk toekend out, It voojer. Matthey is jonger, en het eigenaarslyk stek sel, and de kinderen in families te verdelende is, van myn leidsman beveerde, van den Hr. Wickson uitgezoren. Er voojer nu 4 families in byvonderde kenen en een afdeeling van voojer kinderen; 12 tot 16 is het voojer voojer getal van elke familie. Bekende die voojer en 28 voojer, voojer, die het voojer hebben en voojer voojer. Van voojer voojer kenen voojer in betrekking tot de "Immune Schifaren". Er voojer ook voojerlyk 6 tot 8

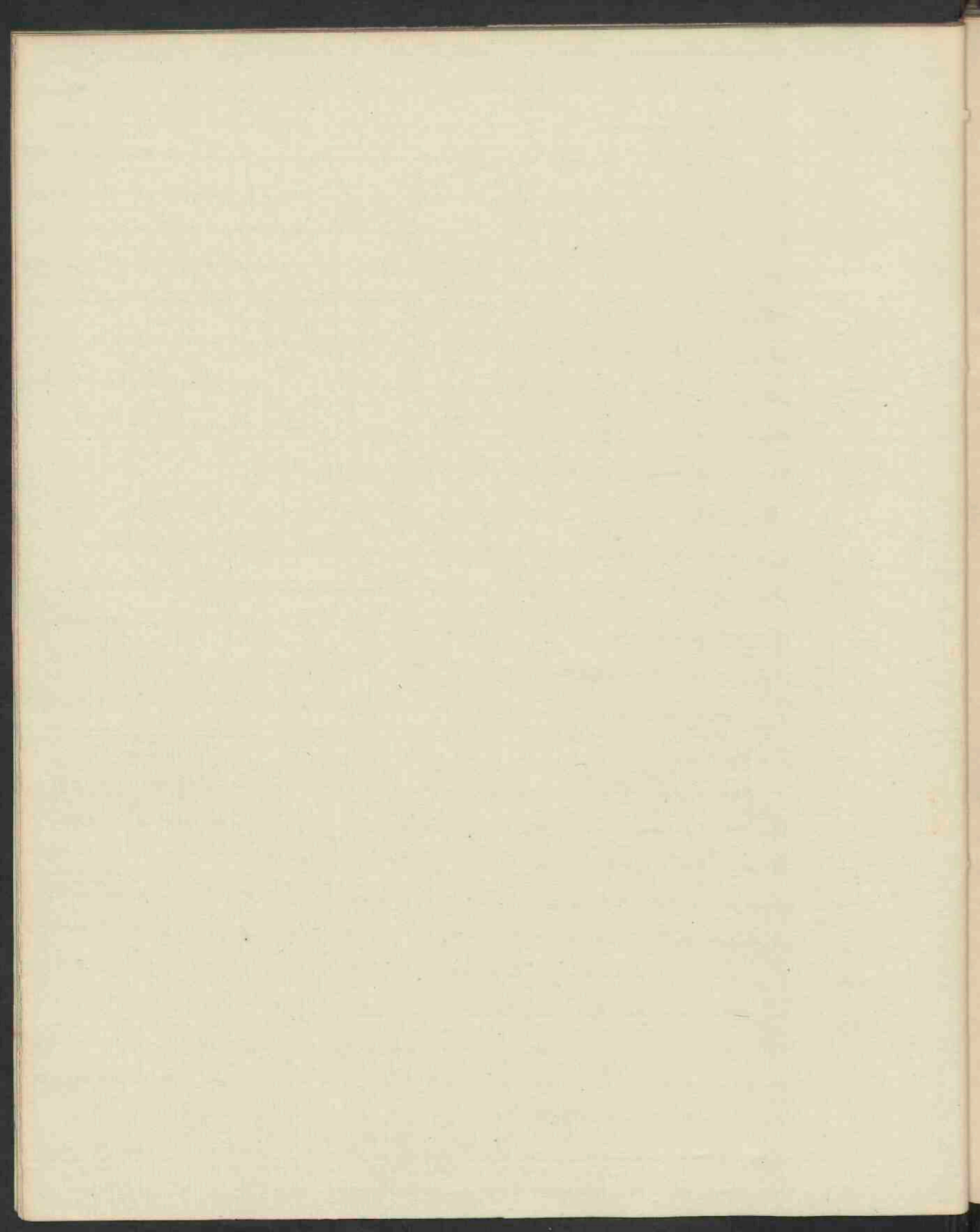
Candidaten, die een deel der tweskrandigheden naar
het bestuurs en onderwijs op zich nemen. De bene-
ders behoren by de families en vromen Conventen.
Zij komen niet op int de kinderen, maar komen int
eigen aandrif, en wy respicieren niet later anderszels
en stonden om de landing die wy op zich nemen te
respicieren. Er zyn reeds 30 tot 100 broeders op die
wyg van hier uitgegaan, die altyd in betrekking
blyven tot de inviering. Twee families van meer
der zyn op zich zelven genestigd, zientens met 2000
daaraan verbonden. Het getal dier successen op te
leiden, meyer en vromen bedraagt 30

Eene byzondere inviering was hangere stonden zal
includen in het leven trefen; wy zagen hier gebuur,
dat zyn veltuut was. Aanwinstelyk zal men en
30 opnemen.

Reim Zoo kinderen zyn reeds
van hier uitgegaan en in het algemeen zyn wy in me-
tehillende ambachten en betrekkingen goed ge-
klaagd.

Mer meer ons de verschillende werkkrandigheden, waar
mede wy werden bezig gehandeld. Veldarbeid, kle-
doornaken, schaenen en pantoffelen maken, manden
maken, enz. alles naar het recht zelf. Op grotere schaal
beoefenen wy het boekdrucken en boekbinden. Tydscriften
en andere stukken, betrekkelyk tot het dael der inviering
worden hier uitgegeven en kinderen groten afbrek.

In alles, wort tot dier uitgebreide inviering behuust, is
de zyn voor de godsdienst van eens byzondere keens en
zaafdracht, die beeft niet al wat wy zagen en hoar-
den. Eerst wordt dit aan de kinderen ingeprent, en de an-
der is het tussche, het onderwijs is geheel anders.

40 te knuistige min, dat behagen, en veel aangehouden vande het my even
kanen maar de natuur gelve behoud en verlaan it, en de knuist al,
thans niet en het my even.

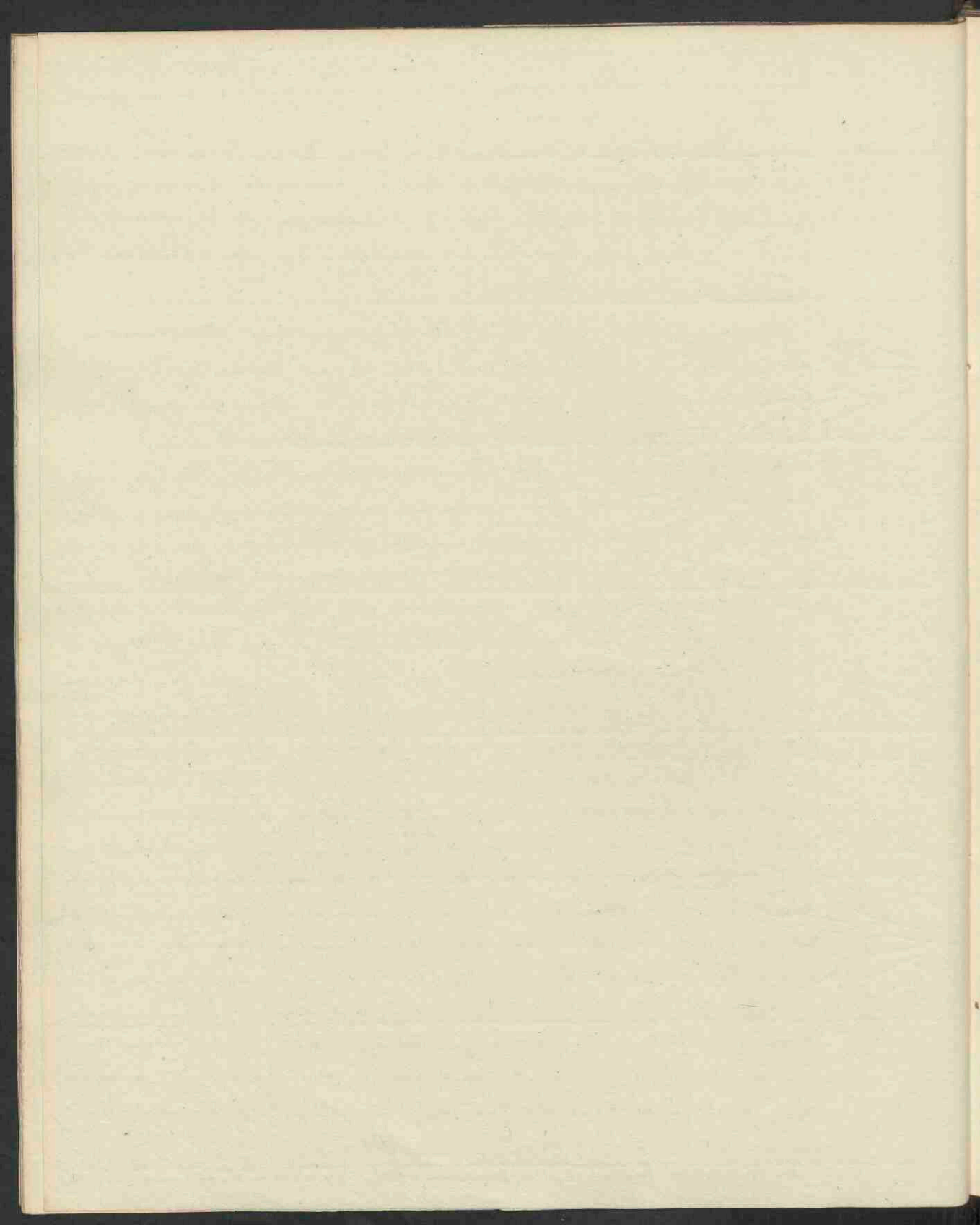
Valy Babulsky is het landhuis van Prins Carl, een andere
tracter de. Koning. Schone tuinen ontdekken het niet niet,
doch my reden en slacht, vooral, omdat de Prins thans hier
was. Dit was vroeger het landhuis van den Minister Vorst
Hardenberg, Klein Glienicke.

My kwam men nu door een Ruffinske kolonie Novoseloff,
naamt, maar een aantal families in een zachte tuin van
balan, even als in Rouland, genestigd zijn. Een groote kerk
is ook naar deze overgeplante Ruffen gebouwd.

Het meermalen paleis, door Frederik Luchalen II gebouwd, en waan by
ook gestaan is. Men weet, zijn portier en den Raad, waan by stierf.
Het was de tyd en de smaak van Pompeubus, waan men hier
terinnert wordt; ook de lichte lichte van den Koning.

Verrelders bezagen my Charlottenhof, het huis dat de keizer,
innedige koning al. Koningin gewoond heeft. Het is klein en
aanvondig, met veel veroveren van kunst en goede smaak over.
In de tuinen zijn allede gebouwen tot verpauzing en uitspan-
ning kaarspeld. Een daarvan is het Huis van Glaucus, dat als
het in Pompei opgegraven is, nagemaakt. Dit is het meermalen
bij; het geeft merkelyk een aanvullende voortelling van
een Romeinsche woning. ^(Huis) Dit huis is nu aangevuld, dat het
waan byna dagelijks door den Koning of andere leden van het
meermalen gezien ~~is~~ wordt. Men weet ons twee zeer behoudende
kamers, welke reeds meermalen des kamers door Al. von Humb.
culte bewoond waren. Dit jaar is hy niet hier, maar wohnt
in het slot van Potsdam; doch komt dagelijks om met den
Koning te praten. Het is wonderlyk dat mannen van een
groot verstand de ydelheid hebben, and havelingen te willen
zijn; Humboldt heeft dit gemeen met La place, Curcier en
veel andere.

De paleizen welke door Frederik den Groeten gebouwd zijn en

bewoond werden, zyn Sansonci en het vooijen aande Nieuwe
paleis. De tegenwoordige koning heeft weder zyn verblijf
in Sansonci gezet, en dars by thans hier was konde wy
dit niet inwendig zien. In had het vooijen gesien. Nu zagen
wy het beroemde terras en de fontein, die 117 voet en 2 duys
Springt. Wy gingen ook in de gallery, welke boven de tuinen
en het terras een parallelle verheuing maakte, en inwendig
hij bestent is met schilderyen en standbeelden, thans was
kezig met de schone wanden en gemelaten te keerkollen, dars
dars konde wy niet allen goed sien. Ook het uelken
was klein want de beste stukken zyn niet meer in dars
galerie maar in het museum te Berlyn, kegan nu de hoofd
verzameling is. De Hr. Schlotinger maakte ont op eenige
voortreffelyke schilderyen, opmerkbare, die wy gelieve
zyn, en daaronder een keilige familie van Rubens,
der gewoonlyke mees men ont den Molen, die Tnadent
in den tuyn stand, en dien by Fort liet staan, omdat de eife,
naar hem niet wilde verhuopen en mit, op de beschrijving
van de geseptsheden, keulst. De tegenwoordige koning
keeft den meken geacht en is nu zelf meken aart. Hy keeft
voor zyn pleustveranderinge een nieuwe natte woning laten
bouwen.

Het Nieuwe paleis konde wy nu kekenen besichtigen.
Het is op groote skaal en als met opzet praechtlyk ge-
bouwd. Kekeit keed dit na den 30enjarige oorlog
om te kekenen dat zyn tehatken niet wouwen uitkeppert.
Hy had darsby de adeline bevolking om aart het meken, en de
ranpen van de oorlog wark en keed te verkeppen. Dars,
de groote meken keelde in de desaligen van zynen tyd,
hy meende dat de keelde verkeeling van het vach
was. Had hy de millienen, wat dit nutkeles groot
paleis bestent, en dars aangekend ter, van meken en ke-
nalen, het keel blyvende mekenant van de by darsden

Dit beeld is in levensgrootte, terwijl dat in het Museum
van Parijs veel grooter is. Het onderscheidt zich ook door
dat het de koningin als koning en in volle gezondheid
heid voorstelt. Ranch heeft dit van eenige jaren
mit uitroep verzameld, en heeft er den koning mede ver-
zocht. Deze heeft het hier doen plaatsen in den zaal
naamden Antikenzaal, waar Frederik II oude beelden
had verzameld had, die nu naar het Museum te Ber-
lyn zijn overgebracht.

Men haastte zich ganone dat de uitlopende beeld,
koning Ranch teken aan het hof gemaakt is, en dat de
koningin zijn groeten aanleg had opgemerkt, en hem de
gelegenheid verschafte had om met in Rome te oefenen.

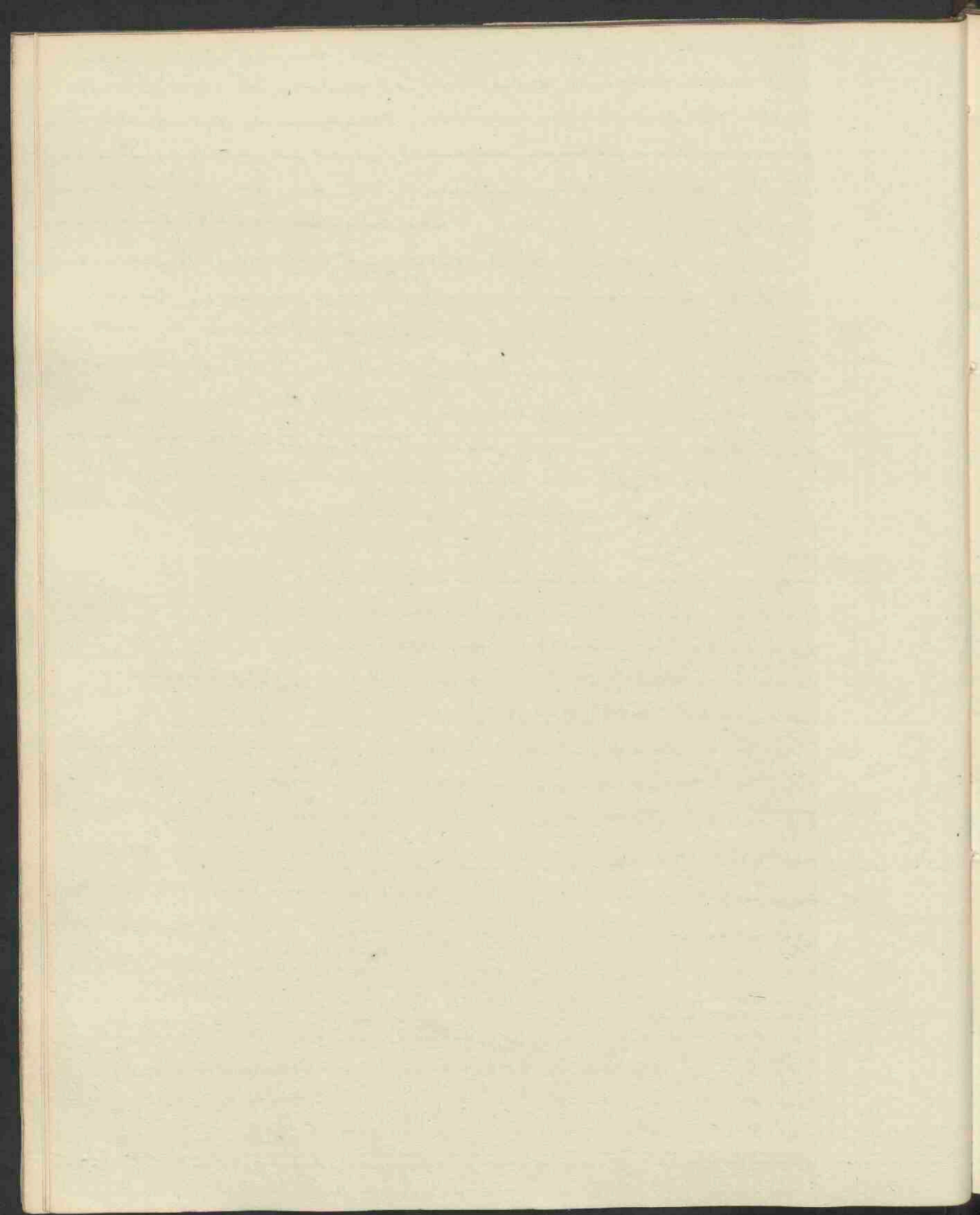
hollen in het Looen geroepen. Er zijn, zoo men ons zeide,
202. portrekken in dit paleis, en daaronder zeer groote
Zalen; de zaal met marmar, schelphen en mineralen zeer
prachtig dan schuur versierd, is de grootste in Duitsch-
land: die van Amsterdam is die van het Stadhuys in
Praag zijn nog groter. De kamers, die Fr. Kaizer
zijn nog in donkerlijden staand, ook zijne Bibl. othecof.
Ook hy was gewoonlyk maar zes weken in het jaar
hier en den overigen tyd op Sanssouci, waer hy ook zij-
n sterven is. In de prachtige Zalen zijn een groot aantal
schilderijen, niet zelden met namen van beroemde kunst-
kenners. Een veel zijn er maar weinig in onze streek en der-
en zeer veel die den smaak en de kracht van den ke-
ning zeer een aandams. Wy zagen ook het Theater in dit
paleis.

Op een kleinen afstand wordt in een tuyn van Tempel
het bekende marmarbeeld bewaard van de Koningin
Charlotte, moeder van den tegenwoordigen Koning. Het
is een der beste beelden van Pracht. Wy zagden het
met groote belangstelling.

De reële paleizen welke hier een dicht by een gebouwd
zijn worden, met uitzondering van Sanssouci, waer het
hof doorgaans verblyf houdt, niet anders gebruikt, dan
om vreemde vorsten en vorstinne, wanneer zy op bezoek
komen, te huisnatten. Zoo was een gedeelte van het
marmarpaleis bewoond en wy zagen er een jonge da-
me, die men ons zeide dat een regeerende vorstin was,
ik weet niet meer van welk landje.

De koning en koningin niet meer ook dikwyls op de
wandeling. Wy zagen de laatste in een open wagen met
een draasdamme. V. Pannthuyzen, die lang een anderen
weg kwam, had den Koning aangetroffen.

Een der paleizen, die wy niet bezochten was de Villa van
de graven Liegnitz, die men ons in de rechte troet.

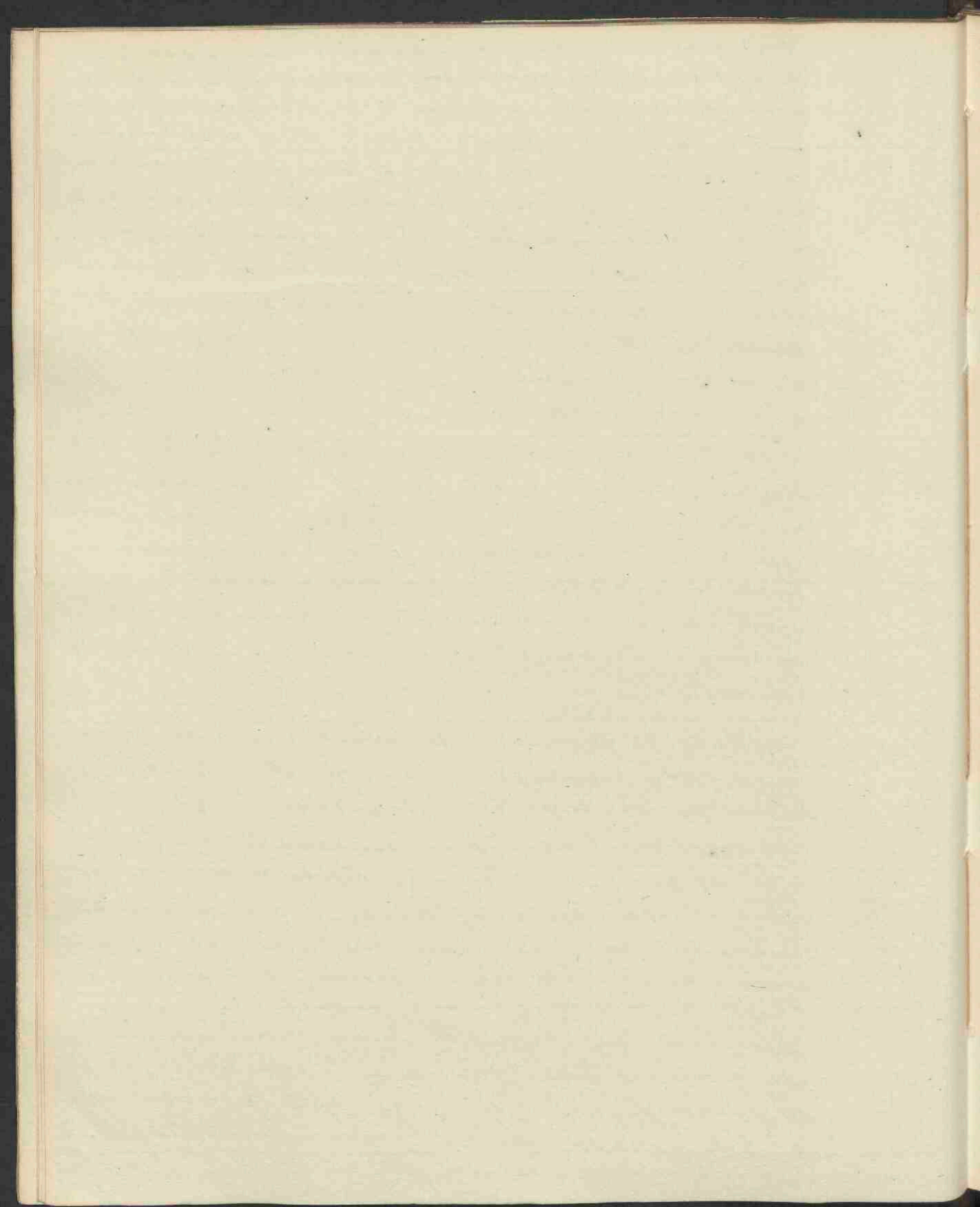

Wij waren nu veldaan naar de omstreken, en reden naar de stad terug. Ook daar is een groot paleis; - en weder groote kerken; - wij zagen in het voorbijgaan het Raadshuis en de nieuwe Spiculai kerke. In de garnizoenskerke bezochten wij het zwaef waar de keist van Frederik den grooten en die van zijn vader staan. Dier ontbrecht het niet aan historische bevingen, vooral dan in het hangen aan beide zijden Franse adelvrouwen. Op een der plenen, de Wilhelmsplatz, zagen wij het bronzen standbeeld van Frederik Wilhelm III., door Kief, ontworpen. Het valdust zeer gaed; er is veel gelijkenis in en de handeling is naturalis.

Wij hielden, na alle deze zaken beschouwd te hebben, middagsmaal by het Station van den Spreeweg van Koenigsberg, met enige jonge vrouwen had goede tafel denzelfden soetheit gemaakt; doch was spoet een seerste te laat gekomen. Wij troffen ebaender hier weder aan, en met den trein van zonen ena reden wij terug. Ik waelde mij conprijns onwel door mijn handheid.

Zondag 21 Septemb. Het grootste gedeelte van den voormiddag brachten wij door in het Museum van Schildersgalerij, dat laben voor het publiek niet geopend was, en waar de Hr. Schlesinger de goedheid had ons rond te leiden, en ons op de merkwaardigste stukken, op het eigenaardige der byzondere schalen en schelken, de keist, toetsche opvatting, enz. opmerkzaam te maken. Dit was voor ons by uitstek aangenaam, tenens halanproft en onoverdrijvend. Ik hoop het niet te vergeten.

Het weder werd slecht; harde regen deed ons naar het plan om naar Charlottenburg te gaan afzien. Over den zondag was er ook geen gelegenheid om andere zaken of ook personen op te zoeken. Myne neekhandheid hinderde my ook zeer, zoo dat wij zelfs naar het kerstken van het the-

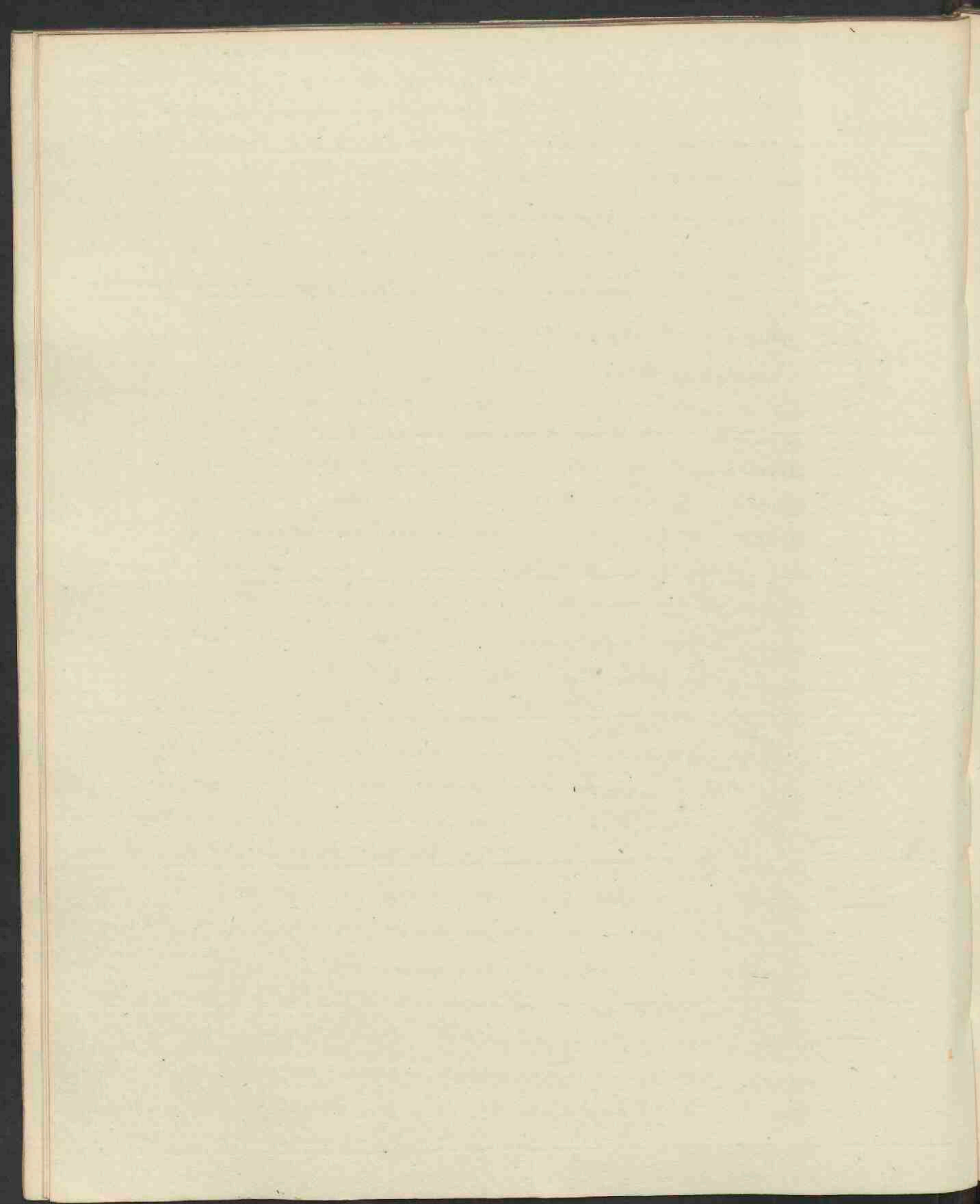
aten afzagen. Tusschen alen aan de table d'hôte, en toen
weder in at ophleende ging ik nog in het Universi-
teitgebouw, waar ik veel kennissen heb. Ik sprak
met den portier byzonder over de professoren, die sedert
mijn laatste verblijf in Berlyn zettaren zijn.

Ik maakte nog eens groote wandeling in den
Thiergarten, die toch doet het aangename weder de
gewone lewendigheid van den zondag niet opleende.

Verder bleef ik thuis.

Maandag 22 Sept. Heden was het toorn weder, my maak-
ten er gebruik van om te uitstap naar Charlottenburg
te maken. Uit de stad komende, door den triumphburg van
Brandenburger Thor, reden wy rechts af door den Thier-
garten, naaby de bekende zaal van Kral, waar der romen
theaterweduwen en andere vernakelykeden, geyen en
den. Deze zaal is in het begin van dit jaer tot den grond af
gebaent en was nu reeds byna herbouwt. Wat verder
zagen wy de zwopende Zellen, eveneens plantten van
naar aan. Het koninklyk Palais Bellerive, dat wy ook
nabydeden, dient nu men om ronde, van Minikones
gederengen, die de koning, wanneer hy buiten is, komt by
word. In de rechte vertaende zit een zeer groot pracht
gebouw, dit was de menneke Kaserne van het regiment
Garde Huzaren, buiten de Halleische poort. Daarby een
ander groot gebouw, de Callenpoort. Wy kwa-
men aan de Spree die langst het gebouwt van den Thiergar-
ten eens zeer goede vertuwing maakte.

Charlottenburg is bekend als koninklyk paleis, dat
op ruim een myl afstand van Berlyn stikt, door den
koning bewoond en bezocht wordt. De koning en alle
hoofden en andt anderen met een groot getal oranjeboom
nissard. Op een klein afstand is het Mandulien
van den koning en van de koningin. Vroeger was

hier reeds de koningin bezwaaren, en haar beleid is niet veranderd
door Rauchs overtuiging, koninklike aan den door dien koning
de positie in Vlaanderen heeft. Het is het gelukkig gevolg
en is het beoogen der koning, door dezelfde koninklijke aan,
vandaag en hier geplaatst.

Er is bij het keizer een yamerke doop ontstane, gaven,
deels uit keizerlijke en koninklijke gaven, naar de koninklijke
keizerlijke verzameling. Over aan de zucht van den Thier
gaven, maar bij op onze bezetting, naar, naar, bij vele
keizer en keizer, die een laagland verhooren aan
deze twee binten. Boven gaven. Hicet de keizer

de Landelijke keizer, die bij keizer. Het is een al
eigen door een keizerlijke de keizer, en bestaat
door vrijwillige bydragen. Het onverschillig zich door
grote minste der wandelingen, die met keizer, ook een
vondt niet ongeplaat. Er zijn niet een deel hiervan al men
in keizerlijke keizer van dien aard vindt; doch er zijn naar
keizerlijke, een al een jonge keizer, en de keizer
keizer ons naar met byzonder goede wijf keizerlijke te
keizer. De keizerlijke was keizerlijke, een dat men
keizer een onverschillig licht keizerlijke.

Wij bezagen nu het keizerlijke van den keizer keizer
keizer. "De keizer der keizer, die keizer, keizer
keizer." 1849. Het is van wit keizer en het keizerlijke
omgeving van keizerlijke in keizerlijke. Het keizer.
daar keizer. De keizerlijke is keizer.

Wij bezagen nu naar den keizer, buiten de keizer.
keizer, naar het keizerlijke keizerlijke van de
keizerlijke van 1814 en 1815 keizer. Het keizer
keizerlijke, keizer, met keizerlijke, en keizer
keizer het keizerlijke keizer, met keizer, met keizer,
dat het keizerlijke keizer, dat het keizerlijke keizerlijke van keizer
keizerlijke keizerlijke keizerlijke keizerlijke, en dat het keizer.

Wij zagen ook hier een ontrachtelijke groote Karsena, die, sedert
kort aangevangen, met buitengewonen speed voortvoert wordt.
De tegenwoordige regering meent niet geheel op de Bajanen
ten te moeten waken.

Zoo als ik reeds vermeldde leit het gesprek met den Cantilant,
die ons in het Rare Haus begeleidde, is er tusschen die inrigting
en deze van den Hr. Kopp geene volkomen overeenstemming.
Dere is onder dan die van den Hr. Ulichau; evenwel niet zoo my
inachtig, als de Hr. W. met gewestelyken hangenaet naar op tegeven. De
Baden'sche gestad is en nog gotschiet. De Hr. Kopp, die, ik e,
naar vree, sprak met groete gematigdheit van de onverschillige
kleinachtig die hy van de volgelinger van den Hr. W. anderwoord.
Hy deelde my een stukje meeke dat hy in 1847 geschreven heeft
op verclangen der bestaunders van deze inrigting: "Sendschreiben", d.
tegeven de Hr. W. eigenaardig heeft en dat in Metten, ook
duktant, is de verbeding der knopen in families. Dit heeft
naar aanbetele, doch, zede de Hr. K. hier, waar zy een
familie uitmaken gaat het ook goed; en het onverschillig is
gematigdheit, en zindere teatbaar. Ook hier is veel god,
dienste tein; de Hr. K. kante zelf etken teorgen en alle avond
"Haus geschiedent". Dat hy kante af dat men daaraan, wie
niet gevichte en teatvan maake, doet men met woorden en
vormen, zonder inhoudt dweept. Als heeft de inrigting in
Kamburg, dat Rare Haus genaamt, niet sticht men et,
der, dat grüne, - dat gelbe Haus, enz. In den luit,
Hes, tyd wordt de vrouwenheid geheel tot huferzack z,
maake, en de opleiding door schaalonderwijs, de behuans,
teid in den arbeid worden verwaarloord. Als met op,
zet verhoont men, dat wanneer de armen meer vrouwen
zyn al het onverschillig is. Dat kan immer niet
ten goede uitkomsten varen. Vooreest zullen de armen
knickelen om door de nyken in merkeloosheid onderhen,
den te worden; - en ten tweede als het ook geen huichelwry
is, kan immer de luitshen in onzen tyd zyn. Goed niet
verdriven, wanneer hy byna niets geleerd heeft en geen amboude kent.

dans de vrees en, hervelingen verruden, werd.

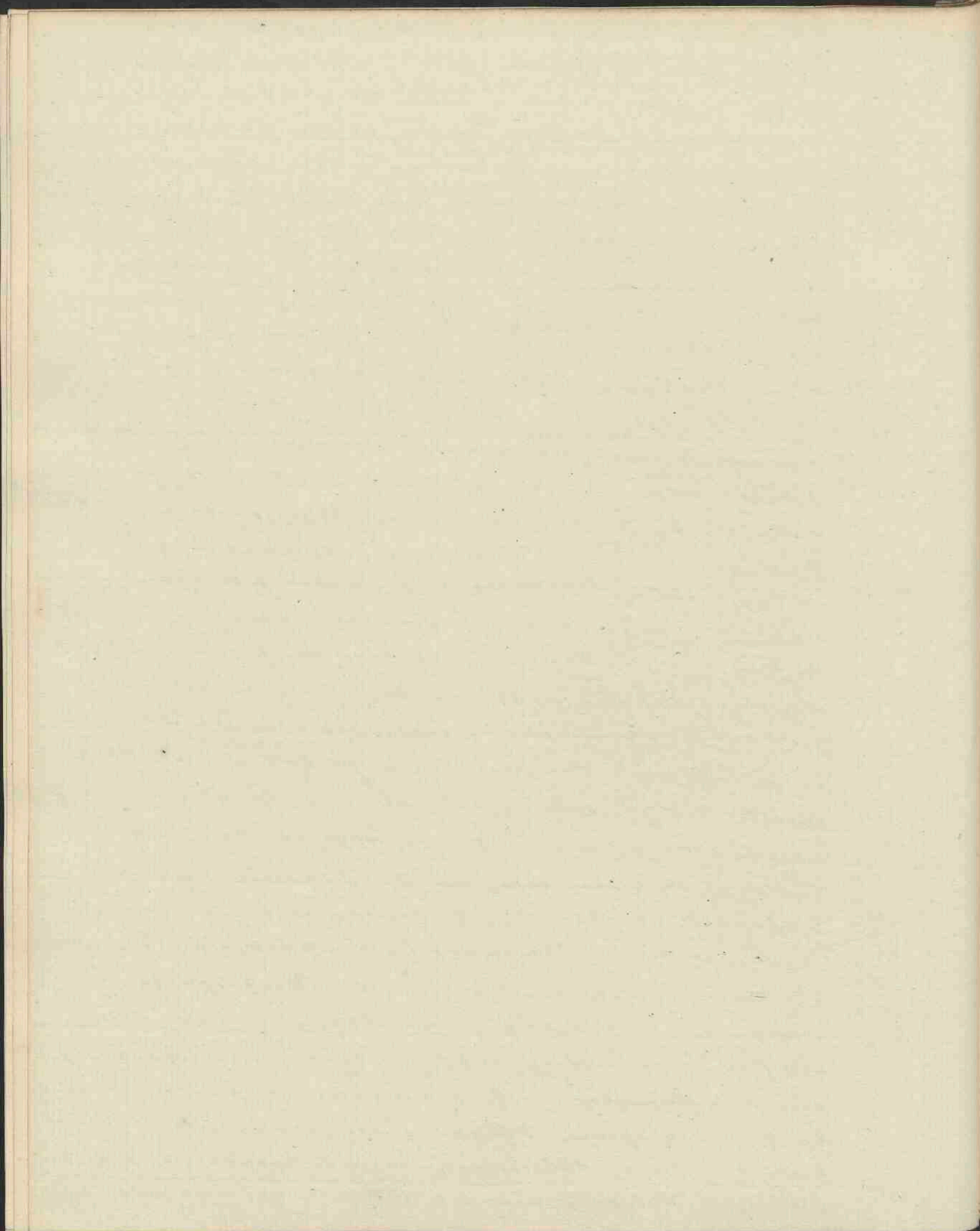
In de nabijheid was de Erziehung, Anstalt (für sittlich
verwahrloste Knaben). In meest lang vragen, naar dat in,
wand te ons aanwees. In 1830 en 31 had ik re dikwijls,
besocht en ik verlangde zeer te vernemen hoe zij de,
dare gemaakte had. Tot enige goede verbetering vand
ik den eersmaantigen Director Kopp nog in vrees kwam
en kwam ik mij vaststellen, dat enige gunstige verma-
kingen waren uitgekomen. De inscriptie van meesters
is nu op klein en afstand van dare, en comprijns ander
het taarigt van denzelfden, heer Kopp. Er zijn nu 66 jar,
gans en 32 meisjes in de twee inscriptingen, en reeds 700
jongens en 140 meisjes zijn er van uitgegaan, waaraan de
meester goed geslaagd zijn. Ik kan mij overigens tot de
gevoelste berichten verwijzen, die ik antwoorde heb.

Daren avond brachten mij door by de vriendelyke familie
Schlozinger, waas ook de heeren Partley en Mapus
waren. Wy zagen in de tusschplaat van den he.
I. eens kopie, door hem vermaantigd van, het bekennde
stuk van Raphael, Spasimo genaamd. Hy is in 1847
door den koning naar Madrid gezonden, om er eens
kopie van te maken, en die is nu werkelijc in de kapel van
het elce rannering. Deze is eens tweede kopie, die, versmaal
ten gevolge der onlukken, nu eens bepaalde bekenning
heeft. Het is een der verheerente stukken van den grooten
schilder; met de uitbarste nauwkeurspleid nagenakkerd.

Wy hadden zeer aangenaam en belangryte gespreke, over
kunst, naar Spanje, Italië, Duitschland, over vryen kun-
del, en, het was 11 uur toen wy thuis kwamen.

De volgeschikten van herten hebben zeer afgekenst, dat de knaap
by Kopp in zine schaaropafbreit ontkeiden. Dit was juist
een zeer geschikte en kunstgerende ontkeid, en het was niet
klunke tekenende dat men die afkenste, die heeft opgehoort...
dan door verandering van de fabriek, die tot een ander eigenaar
is overgegaan. Men is er hier zeer op bedacht, dat elke knaap
een koudamerke grondig rechte, en men slaagt daaronder
dovig van goed. Onlangs had een markteer een 13% kente
mit het Institut aangenomen, en veelal zijn er meer
aanvragen dan men konbedigen kan. Dit is een groote
voldoening, wanneer men bedenkt dat alle knaap,
die hier worden aangenomen reest, een eenig misdryf
voor de regebanker vertekenen. Zyn, of tallhande...
kan van verborvenheid gegesst hebben. Alles is hier
nu eenvuldig magelyk. De Directeure heeft een 17%
niet hulp slocht twee onbeavogest en twee oprigkeest,
land en houthouwe lessen te meest alle, and de om.
berichten, die by aefenen zijn vormal keernaten,
schaalrekenen, te reusen. Zyn vanden Itraang van
den arbeid gebonden, vanden techt niet overdranen:
de gewoone tyd is van 9 tot 12 en van 1 tot 4.

Donnerdag 23 September. In de morgen door, maar, dan
Hr. Dr. Aphor te bezorgen; doch hy was naar Hamburg ver-
trokken. Een andere en oudere kennis had ik het congres
te vinden, den Hr. Prof. Linné, vroeger bestuuerder van het
Blindeninstituut. Hy had my in 1830 en '31 veel vriend-
schap bewezen en keimelde zich myn niet groote be-
talghed. Hy was nu een oud man geworden, 78 jaar;
en was ook van een post ontbilagen. De wetten,
maatregelen men kunne hier maar zelf lezen; doch hy
leest niet meer en had my groote belangstelling in
de wetenschappen. Ik heb lang en over veel onderwerpen
met hem gesproken. Omtrent het onderwijs verhaalde hy
my een anecdoté, die ik optekenen wil. Zeker Friedrich
Fröbel heeft een meene kaart van benaamde schoolen ge-
drukt, die hy "Kindergarten" genoemd heeft. Hy heeft velen
die spelen en kleine oefeningen uitgevonden om aan
de kinderen hunne eerste ontwikkeling te geven. Aan-
vangen had dit veel byval gevonden; maar op een
de koming van Pruisen ziedt deze den tegenwoordigen
Minister van het onderwijs, Van Rommer, laten overne-
men, dat die Kindergarten eigentlyk atheïstisch wasden;
en nu zyd zy in Pruisen streng verboden. By die ge-
legenheid is de bekende Dierkerweg, die van het hoofd
van het Seminarium stand, afgezet. Hy had tevens
zoo als de Minister, tegen den Hr. Friedrich Fröbel en zyne
Kindergarten verbleed. De laatste heeft nu Pruisen
niet verlaten en heeft nog in Liebenstein by Eisenach
eene schoolplaats naar hem en zyn Kindergarten ge-
vonden. De beschuldiging van Atheïsme is van allen grond
ontbleet en is alleen ontstaan door eene misvatting
van den Minister. Er is namently een andere Fröbel,
Carl, een neef van Friedrich ^{die} eenige aandoening gegeven
heeft om voor Atheïsme gehandeld te worden, en dien heeft
men met Friedrich verward. Van deze verhaalde hy

Schicht als byzant. Sedert 1848 is de Hr. Wichem
op de gedachte gekomen van hetpe. by nuent. Tuss-
ne Missivon, en dat koudt hem nu byzant en beej; hee
breedt sich over gantsch Deutschland en onsdandose
Lander uit. Men is ook steeds minder uitelentend,
gewandaw, kinderen van elders dan Hamburg, ant
uit andere Landen dan Deutschland worden opge-
nomem, doch altyd yn er nest meer danische was.
andere, makeliker andere, besekermer, enz, dan men
kinderen kan opnemem. Men heeft geen andere mid-
deln dan „Was die Gnade in's Hans Schicht.“ Daarom
heeft men needt een aanmerkelyke uitgestrektheid
gronds kunnen koope, en veel gedonnen met
behulp der Rooder, en kinderen opgetrokken. Over-
gans leeft men by den dag. Voor veel kinderen was
wees betaald, van veel wees. De H. Wichem
heeft sedert Karl een nu mond, waning betrokken,
en in 'yne narige waning is nu een Director ge-
westig, die een groot deel van het bestuur heeft over-
genomen.

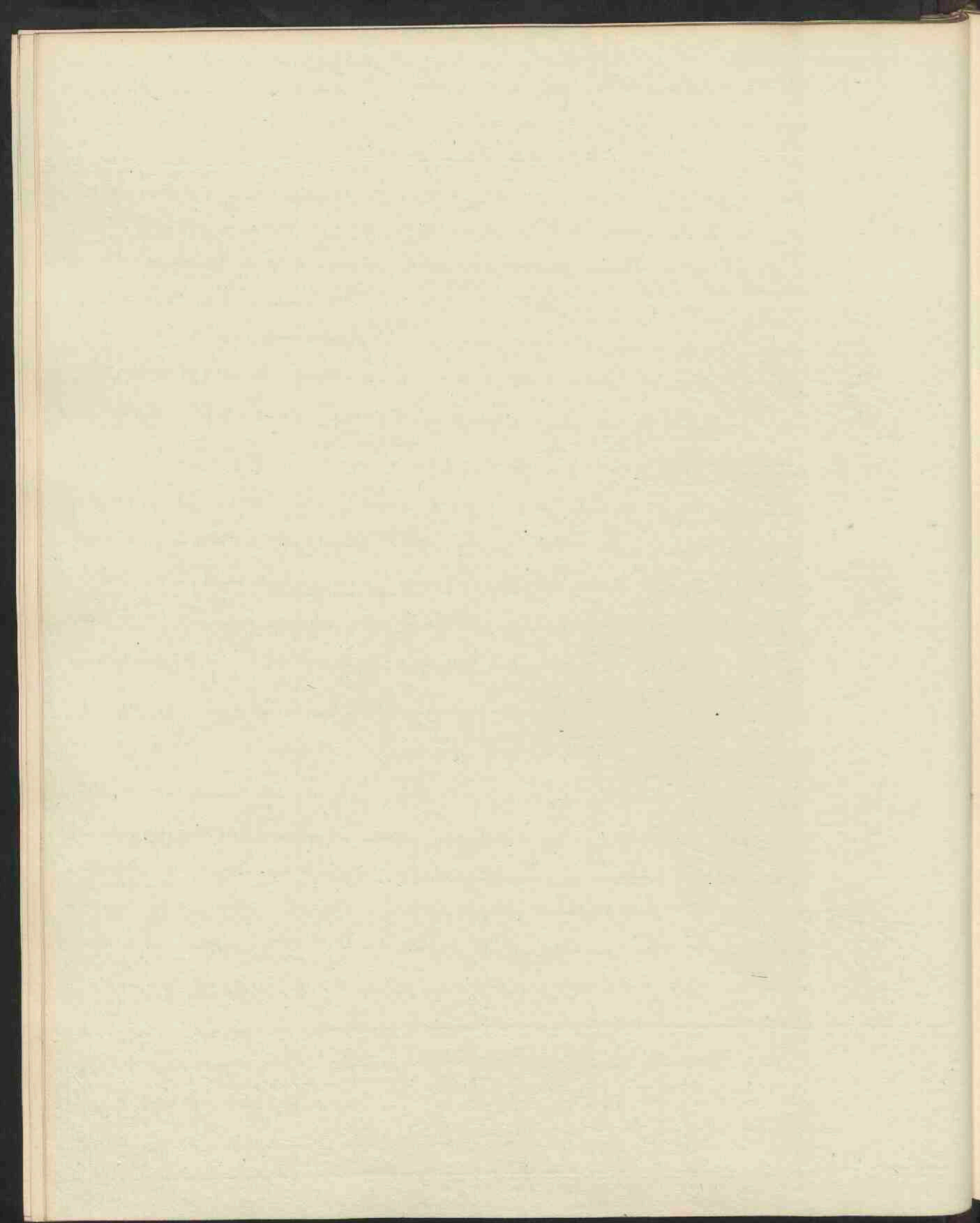
Het is natuurelyk niet mogelyk mit een voo stuf-
tig bevest eenigrens grondig te verdeelen. De in-
druk, die de inrichting op my maakte, was minder
gunstig dan die van hetsey. Doch daar tuf ik den
H. de metz, hier was de br. W. afnemig. De be-
pende voor die hier heerschte kwam my zeer onvone,
nen vaar; ik kan daarvoor niet voo zeer goed verwach-
ten verwachten, wel nest hinchelery. Men val langt
dien weg het menscheleum niet hervormen; het verstan-
en de gerande kennit waarden te nest verwachtheid.
En was ook in het uiteltyke een groot gebrek aan.

Naby deze plaats zag ik het tuesshuis, een ruim 20.
bouw omringd van open veld en bossen. De kinderen
speelden vrolijk in de roze lucht, en hielden zich met zijn
natuurlijke oefeningen bezig, te weten de gewoone toe-
stel aanwijzing was. Zoo men ons zide is dat getische
na den grooten brand van 1842 hermaats verspreid;
tegenwoordig het tuesshuis van Rindhuis gebouwd was
dat alreer mij zeer. Zulk een soort, zoodanig in den regel
op het land zijn, niet in de stad.

enke, en flussigheid en maatsigheid verneken in al
de gebouwen en plaatsen, waar men ons brage,
onwillikernig waerzin. Dit het geen men ons reids,
was ook blykbaar dat een graas gedecete van al
ken dag besteedt wasse van het geen men gaedeely,
ke oeffeningen, naemt. Dit mag yvesaars vromen,
liiden, die niet voortstellen, byzander uitverkeeren
te zyn, en niet verheffen boven anderen, die zy zich
verneken als dwalende, en verstantenen te keelken,
men. Doch, het der ziende, vedelyke knachtige man,
men, zoo als de maatschappij ze behuept, vrees ik,
worden op die wyse niet gevormd. Byzander mis,
traagt my by de voortstanders van deze rifting,
hunne sympathie met den vromen koning van,
Prinssen en hunne betrekking met de ministers, die
pogen het willikernig gezag der vorsten te kevel,
ten. Ware godsdienstigeid was, met die politiek
geen landgevoatschap aanknopen. Daar ontma,
ten zich begaekeling en be drag.

Wy maakten nog een ritstap in eens andere rifting,
namelyke langs den Afsper tot Havvestebude, eens
zeer lieve streck waar netke landhuizen met fraai,
je tuinen op elkander nalgen, overal met schone
blaemen verziert. Dit geeft van den welstand en van
den goeden smaak der Hamburpers, een zeer gunstig
denkbeeld.

Wy bekwamen, haemel het land tuss, nog middey
maal van de table d'hotes. In deze avond ponde
ik nog eenige gedankte voorwerpen ontneem de Han,
burger Bank te bekwamen. Ya verpofule napporin,
gen, werd my eendelyk in de bureaus der Bank volie

uitgeleefd, dat zulke voorwerpen niet bestonden. Men
werd geacht de oude instellingen nog na te laten,
doch het gebruik en bestanden van den Senaat heb-
ben van tyd tot tyd eenige punten aangegrepen en
de koninkrijken zijn daarmede zeer naauw bekend,
zoo dat een algemeen reglement of voorrecht
daarvan niet is opgemerkt of gedrukt.
Enige regelen omtrent de plichten der goederen, die in
de boeken der bank ingeschreven, zijn af te wisselen
te worden, zijn gedrukt en hangen in de bureaus,
en dat is alles. Ik vond daarin niets, byzonder
merkwaardig dan dat men, om een salium in
de boeken der bank te kunnen hebben, het bevoegd
maakt overleggen, dat men „Großbücher“ van Ham-
brog is. Hiervan handelt men niet streng. Ik vraag
of men nog zement geld aanneemt, om voor
marken ongemunt zilver te worden ingeschreven.
Ik heb reeds my dat dit landtjds geschiedde;
doch zoo dat de deponent het binnen korten
Bepaalden tyd moest terugbrengen, anders niet.

Ik heb dezer dagen opgemerkt, dat aangekondigd
was: „Hier laikt men Geld auf Pfänder.“ Ik maak
hieruit op, dat het stelsel van wisselende bank van
lesing hier niet bestaat.

Ik heb myne vrouw bezocht ik zag de schoone
Baronin, om te zien hoe zij zich by geslachten vertoonde.
Doch my woude ons fel aangesteld, of byna benestigd in
het normale waaraan ik reeds gesproken heb, dat
de pracht van dit gebouw geen daal getuigen heeft

x Lindley

De Petri- en de Nicolaus-kerk worden beschouwd; 74 1/2 mijl naar
Valkenburg en de torens 74 1/2 mijl niet aangekomen. Op de Jacobs-
kerk is een muur van toren getoond, doch dit is noodt van 26 jaren
gevoerd; ik vond hier niet uitstekend.

En warden slechts spaarzaam enkele lichte vane-
staaken, de winkels warden byna donker en men
zag nagenoeg geen koopers. Het is blykbaar dat
dit koortbaas gebouw mislukte is.

In het Hamburg veel verformid gevonden; ik had het
sedert des vuerluttigen brand van 1842 nog niet weder
zien. Het verbrande gedeelte besatte veel anse, be-
lyke straten en ook de Jungfernstieg (niet de rianse) be-
reikt den Alsterdam, en dus de twee rypen van den Biv-
ner Alster. Dit alles is beter herkend, en het anse
gelmatige de anse is nu nieuw en negatief gelvanden.
De stad had de kuisen vuersteld; by loof, om vuer
ding te kuisen geven, en algemene brand-bes-
ting vuerstelden, maar wel niet een gakenst vuer,
en ook niet vuerste gedraeg vuersteld door hen, die in kuis-
ne gaderen, warden, en, groote schake geladen kuisen.
Een tweede maatregel, maatregel, om vuersteld is, bestond
in het ontwerpen van den grond, vuersteld de vuerstelde
kuisen, en, gestaan kuisen. Toen vuersteld een algemeen plan
voor den kuisen ontwerpen, vuersteld door een Engelsch
bouwmeester, en dit vuerstelden, vuersteld de kuisen,
plekten een de vuerstelde vuerstelden vuerstelden. Daar het
hen vuersteld de kuisen vuerstelden vuerstelden vuerstelden vuerstelden
gesteld, doch niet vuersteld vuersteld de groote kuisen. Kapitalen
gelvanden. Nu is het Hamburg niet niet vuersteld kuisen
beter vuersteld dan vuersteld; doch de kuisen is niet niet vuersteld
gestaan, en is vuersteld een vuersteld vuerstelden vuerstelden vuerstelden
in vuersteld niet vuersteld vuerstelden. En is, by kuisen gela-
vuersteld vuersteld vuersteld vuersteld vuerstelden, die vuersteld
de vuerstelde stad de vuersteld van vuersteld vuerstelden vuerstelden
Dat vuersteld vuersteld de stad vuersteld vuerstelden vuerstelden vuerstelden

In het latere contract de financier van Hamburg was het me-
genke vermindert. By het verzoek der Francken, bevestigde de
Schuld 35,000,000 Mark Banco. Daarvan werd voortdurend af-
gelost, zoo dat in 1842, toen de muntschilling brand plaats vond,
die Schuld tot 26,000,000 M. S. vermindert was. Voor de ver-
groening van de brandschade heeft de Staat (of republiek) op
meinen eenne Schuld van 32,000,000 M. S. gemaakt. Het is
over deze Schuld dat men veel getrokken is. De opgevoers van
houwen, die slechts temporeel bevestigd waren, werden verspreid
in de Hamburgsche verovering deel te nemen en 49 maanden toe
niet afgevoerd. In 1842 was die verspreij buiten staat om
gading te geven en men gaande het belyk dat de gezamen-
lyke inwoners, de Staat, dien last overnam. Voor hen die
in geen betrekking tot de verovering gestaan hadden, liet men
niet aantopen intrenten; doch het aantal gevallen vermeerderde.

Men heeft den Hamburg een zeer aanmerkelijke Staatschuld,
en bovendien een groote behoefte van jaarlykelyke uitgaven.

De Schuld wordt den brand maect in 40 jaren worden afge-
lost; en voor deze aflossing streefde de Staat van $3\frac{1}{2}$ p 100
wordt directe belasting genomen.

De oude Schuld geeft ook $3\frac{1}{2}$ p 100 rente. Zy wordt niet afge-
lost. Zy was oproefbaar; doch dit is door een daad van een
behoefte veranderd. Na den brand werd de Staat voor de
aflossing van een aanmerkelijke som aangesproken en in twee
instantien versoordeeld. Om niet uit de verlegenheid te vaden
heeft men de meest gewone maat die Schuld oproefbaar van
klaard. Men heeft gezegd, dat zelf verandert was, welke men, dat
hy en voor tegen geweest was, omdat het stellig eenne onreij,
verandigend was.

Hamburg heeft den behalve de directe brandbelasting vrom
de Schuld van den brand, die eenprijns inkomensbelasting; - indirect
belastingen ten bevoege van 2,500,000 M. S. Hierin behoren
het inkomend regt van $\frac{1}{2}$ p. 100 van alle wassen van den brand
lokerd, en het uitgoend regt van $\frac{1}{8}$ p. 100, met uitzondering van
Hamburgsche manufakturmen, die geheel vrij worden uitgenomen.

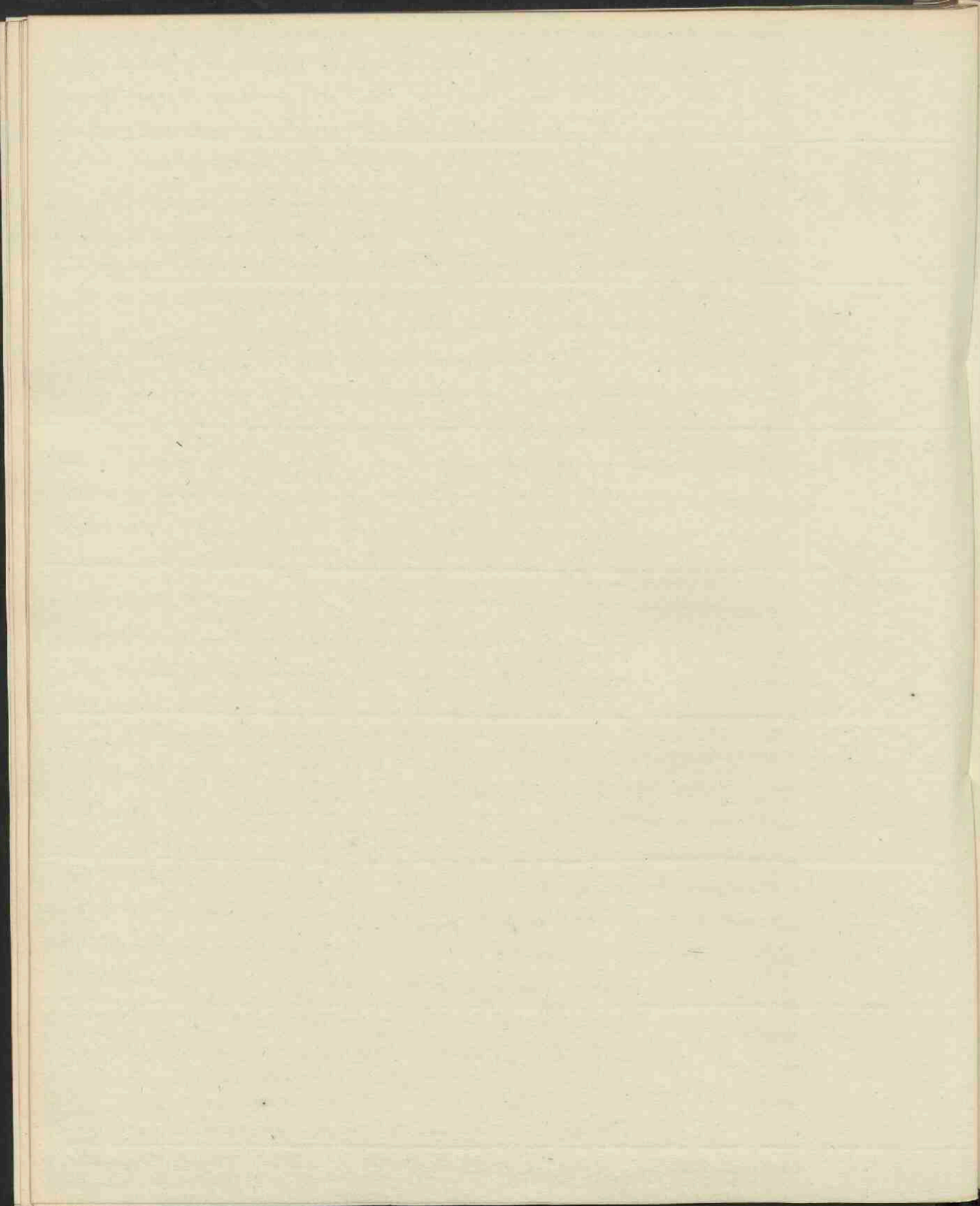
tot de bovenste verdiepingen op 70 klimmen. Het dienst
ook, 'welke wy dit voor onze woning wagen, om daar een
Stang, die aangebracht wordt, over de straat te spannen ter
bevechtiging. In geval van brand kan het ook, even als in
Londen, dadelijk tot blusfching worden gebruikt.

Een andere belangrijke verbetering is eveneens aangebracht: behoorly-
ke afleiding van alle onreinheid. In zyn stelselmatig ruime gracht,
niet over alle de straten gespreid, waardoor alle vuil water wordt
weggevoerd. De straten worden regelmatig geschoofd en twee
tyd tot tyd bevochtigd.

Hamburg is dus, wat den stoffeligen toestand betreft, zeer
voorsitig en kan het voorbeeld naar andere steden dienen.

Er is hier voortdurend Oostenrykske broedering tot groot be-
zwaar en aanstoot der Hamburgers. In zoo ver zy opvoer en plan-
deryg voortbrengen is het aan anderen door huyzeliden geens ge-
wontelt, doch men beweert dat daaronder geen gewone bestant.
Nu de vryheid van Oostland is het niet zonder betoelening
dat Oostenrykske broeders, naar het eerst sedert den dertigjarige
oorlog in het vuerden neertogen en het gezag van den keiser
alre geestel, terwijl het Rijk niet meer bestaat. In Huelten zyn
de Oostenrykers voor het ongemak geest aangezien, om dat men
voorst, dat zy door denreke luedaten zullen verhooren worden
die voortbrengen der Oostenrykers is zeer gunstig. Het deed my
goed des jersyge broeders mannen betoelent te zien, om te
hoort van anderen te laten, terwijl zy salven zoo nutty wist.
Eenige zyn konden. Het is een goede overblijfsel is de
maantelappig, indien zy onmisbaar zyn om de orde te hand-
haren; en het is een zeer groot broed, indien de instellingen
zyn, om vryheid en recht te behouwen. Wy hadden
den avond behouwe suwret onder onze wachters ter eene
van den Oostenrykske generaal die in het Hotel naast ons
wachte.

Donnerday 18 Sept. Dieren smorgens te half 8 vertoeren
wy Hamburg and op den sporeng naar Berlyn te varen.

Wij legden dien Convent, met in minder dan twee uren af. En
maakt ook zeer licht aan de Stations Stie gehouwen, alleen te
Wittenberg werd een kwartier toezicht om eenig misdaad,
maakt te nemen. De wagens zijn ruim, want de laatste laatste,
meer vier personen; doch zij zijn niet wat heet. Men is zeer
opmerksaam; en heeft de overal grante over en diantman,
diepheid voor de reizigers.

Van het land, dat ik vroeger op geheel andere wijze door-
reisde heb, behoeft ik niets op te tekenen. Het is opvallend
dat dat gedeelte van Duitsland bijna zonder afwijking
vlak is; - want en beide gebouwen uit van de reeds aange-
kene streken.

In Berlyn werd ons goed door de bodevrouwen, die de reis
zonder knelling onderzocht; de kleeding had, die de reis-
gen bij niet hadden, wamen anders op de grens van Hanno-
ver en het Talverband nagezien. In het Hotel Stern
hand konden wij geen kamer aan de Linden bekomen;
in het Hotel St. Peterburg, daaromst, behuuden wij
de belofte van morgen en vroege morgen een uitstapen.

Ik maakte alleen myne eerste wandeling onder de Lin-
den, en op de Schlafplatz of Lust Gassen. Welke herinneringen
traden mij nu dan eerst, in zeer verschillende omstandigheden
het ik hier in 1819. 1823. 1830-31 gevonden; - dankbaar en
te vrede bereid ik in 1851 doorreisde voort. Wij door-
ten van in thee, en ten gijng ik met myne vrouw nog een
de Linden op en nabij. Het grante gedachte was
Tredrick den Grooten was het enige punt voor mij nieuw
was. Hij denkt dat zijn geest en gelykheidslyd had kunnen his-
zen, ons hand in het jagen te voopt; ten zij men om het
contrast, had willen, hervormen, hoe de man van genie en hoer-
niet zeer bekende middelen, niet door de machthebbers van goud

Europadeed verbieden; - en de worst, toen die eigenschappen ontbaken,

Ik maakte na het eten een wandeling in den Thiergarten.

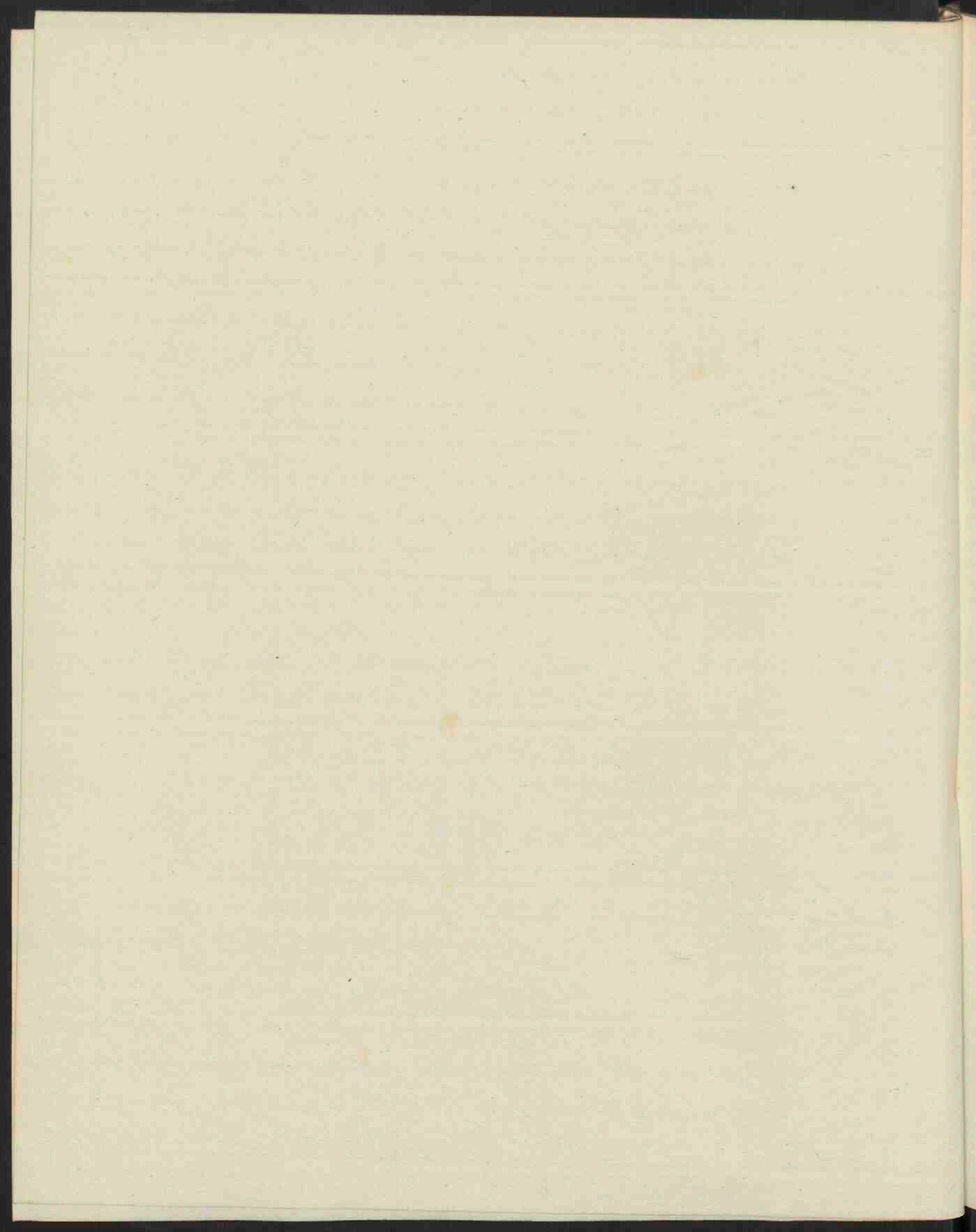
met de grante middelen, die Prinsessen thans aanboden, naar het
verreukter Oostenryk zocht.

Vrijdag 19 Sept. Wy bekwamen hierin moogden een ruimen en
net kwartier aan de Leiden; dit droogde ind het genoot-
lyk op reis zyn niet weening by. Toen ik my weder went op de
kruige van Berlyn zochtels had, beviel ik den Hr. Schminck,
pauzeink, die my zocht dat de Hr. v. Voothuyzen reeds by hem
gevoelt was, en dat hy hem te men ook my by den Hr. Sch-
laris wilde brengen, waer mede ik zeer voldaan was.
Wy handten v. V. af en begaven ons naar het Staatelijk
Bureau, waer ik des deknings den anderen Hoffmann be-
traft. De Hr. Schlaris ontving ons zeer vriendelyk, zucht
ons de ghaete indyging van het Bureau waerom hy thans
bestuurdt is. Wy spraken nog over veel onderwerpen van
statistiek en wy oordeelden het meer betrekkingen van
des onderwerp te maken ons land in Prusien men te ken-
nen.

Het myne vrouw beviel ik het Museum van
Tubeldrygen. Neervolgen gingen wy by den Hr. Schlosinger,
die ons met vriendelike ontving en afzocht dat wy men-
zer naam naar Potsdam zandten zand.

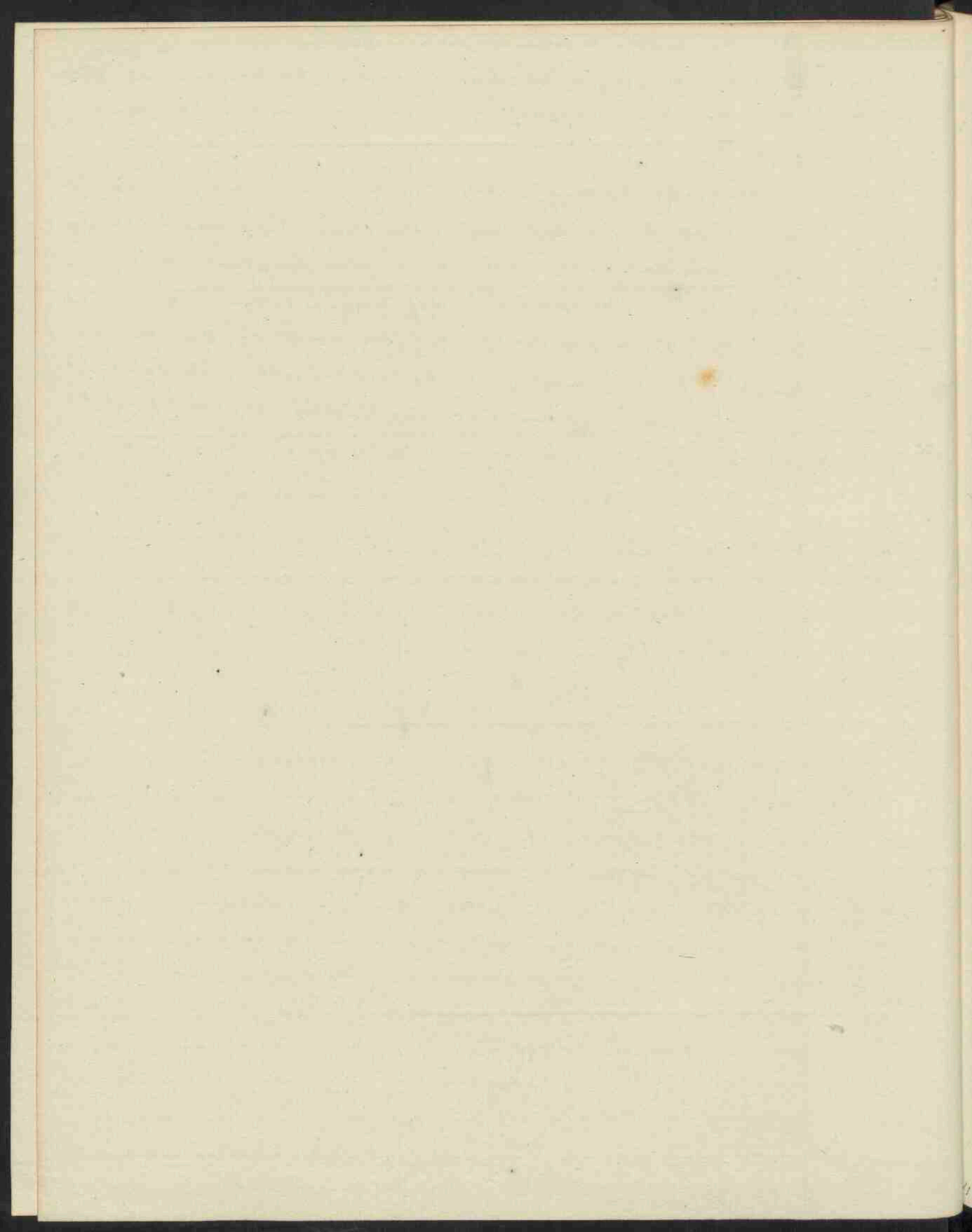
Aan de Talle d' Hote, wonden wy een Stadgenoot, de
Hr. Bastoules, die zyn trouder in Tient gant kamaten,
waer dese recht als Oostenryk als officier bevalde.

Deen avond bevielten wy het 'Opernhaus', waer een
concert was, en de Hr. Vlenstamps op de viert speelde. Wy
ward zeer beejimert, Wy hooinden ons hem als een klei-
ner jongen, die int vrywillige bydingen en bevolend wurd, en
Luit gehoudt te hebben. Men heeft rich dese niet beejimert,
waer men in hem groeten aanlyf van muziek inende te
oosdelken. Een yonker, Weygen, was de andere hoofd.

personen in deze koninklijke museum. Daarna gaf men de agnate
Fidelia, waaraan de hoofdval door het. Koster vermeld werd,
de uitstekend bekende taal en de zeer goede instructie
maakt van op ons een zeer aangename indruk.

Zaterdag. 20 Septemb. Wy maakten een uitstap naar Pots-
dam; de Hr. Schlabinger en zijn zoon haalden ons tijdig
op, en de spoorwiel van negen ure bracht ons in minder
dan een uur daarnaards. Wy namen, toetand ten waagen
aan; de ruimen belofte, ons het nabijwaardige der uwe,
streekt te laten zien; - en hy held voort. In keelen al,
leen het herinnering op wat wy zagen. De bouwrijf kan
ik ook wel ellet vinden. Wy reden eerst naar Habicht,
dorp, een geheel nieuw landhuis in den vorm van een gothische
kastel, op een hoogte gekend, van waar men in westelijke rig-
tingen kenst, bult en water, ook de rechte andere palmen in een
landschap van voorsterweldigen zien kan. Het land rustend met
hier op de gunstige toegen. In 1833 ontving Schinkel het plan
van dit huis en tinnen in sedert 1837 werd het te uitvoer ge-
bracht naar den Prins van Pruisen, keizerin des konings, die er
zijn gewone woeligt huize. Het is geheel gothisch, eenvoudig in den
stijl van Landow; de westeliken zijde met de grootste zey en rithoid, in
tent bewaag ingeft; de kerken met kenige slaan. versied; het
groes een zoon en zijn aar in Engeland; verde uitgeftoekte gekonnter
voanseligen saantepoken; - ook hier en daar water, dat met stroom
in een bijzonder gebied met hoogen toren. wordt oppopont, een
dus het wegen, behuift te ontdekken. Op deze wijf heeft men in
een anders dave stieck profite en kenstige planten van alle
soort kunnen deen groezen. Het was ons metheerdelijf deen
vervolgde plaats te zien, omdat hier allen minner en in zyn some
verhomen is. Het vande uitwylf zeygen dat men hier zeer ge-
waght moet kunnen lezen. Of nu metheerdelijf kenstige gelik hier
tekenit is, het is de vrag. - Op den deen vande, geestelk, het

my den volgende. In Hamburg heeft men een „Weibliche
Vereeniging“ gesticht, en waarvan is het bestuur aan Carl Finckel
opgedragen. Deze Vereeniging is vooral door Frau Frau
voorgestaan, en door Frau Waggenfacht. Men heeft de stu-
denten niet zoo als aan de mannelijke Universiteiten op rijkdom
letten worden, maar naarverp en onder camp oprigt. Deze
vrouwen een byzondere afdeeling en als het meer den kon. de
Universiteit; doch ook andere knoekers kan men de
vereenigingen verklaren byzondere; - het is ook voor
vrouwen die slechts enkele vakken wenschen te leeren
niet enkele veraleningen zijn open gesteld. Het is niet so weinig
of deze instelling niet als konink. handhaven. Men heeft o.
camp, om haar meer te bevorderen, den Hr. Diösterweg uitge-
ruddigt om naar het hoofd te staan; de Hr. Carl Finckel
het vande dan alleen anderszels blyven ganeu; doch hy heeft
dit afgeslagen. De Hr. Diösterweg woont in hetzelfde
huis met myn vriend Lemme en daardoor is deze was
vereeniging niet alle deze byzondere kansen bekend.

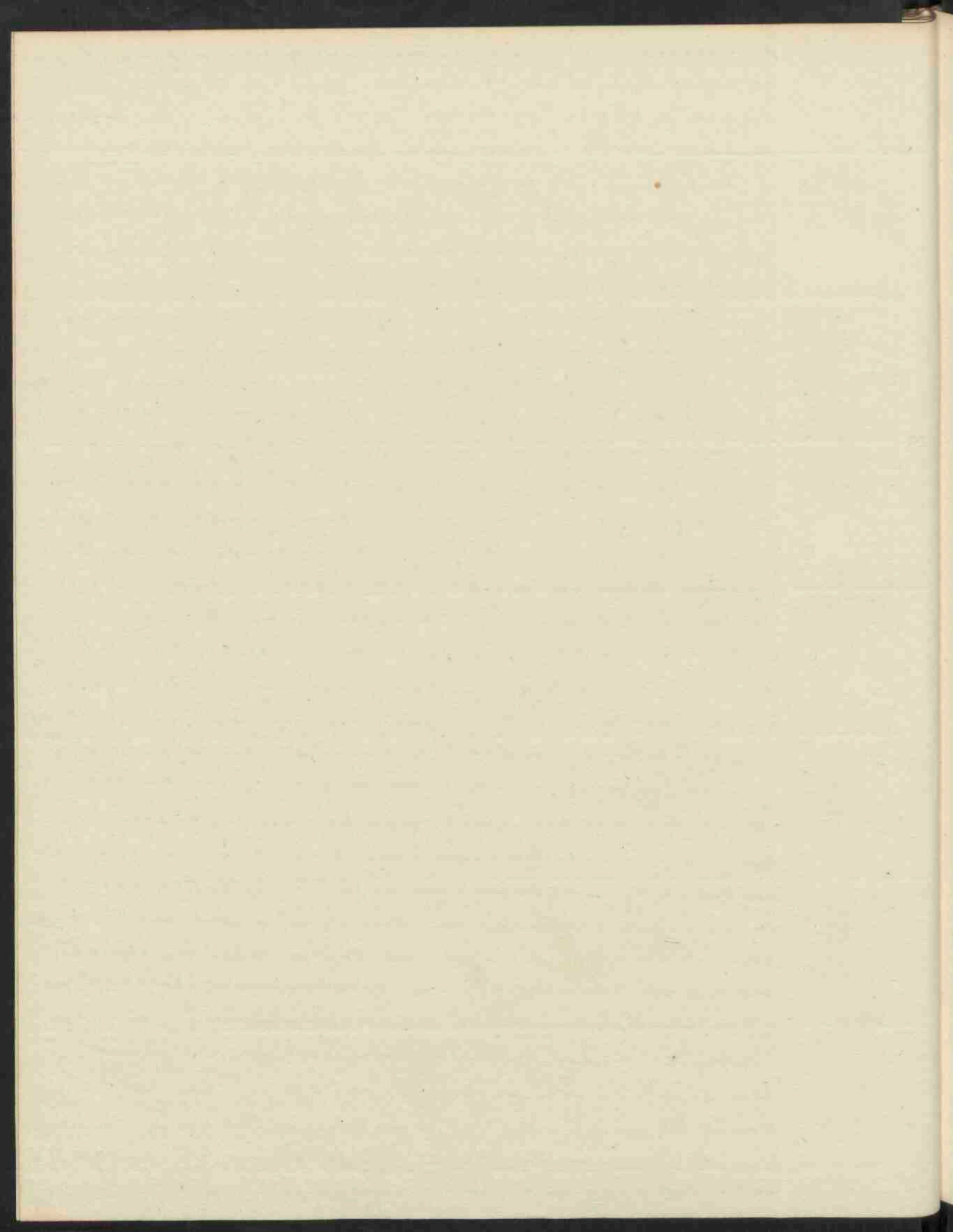
Baroness Frau von was de vrouw van een zeer rijk Ham-
burgsch koopman, uittekenende door schuurbheid en gaest.
Zy is van haar geheel gescheiden haermaal zy was kindwer-
kend; hy aancantant heeft zy de kinderen en het nu
magen gedeelt, en daarna is zy in het huwelyk getreden
met den bekenden Rompe. Deze heeft zyn vreesere kerk-
lyke richting voortzette, wvoluten, om zich in de politiek
te werpen. Hiervoor heeft hy zich in Duitschland vervolgen,
zoo op den hals gehaald, en heeft thans in Londen. Van de
verhandigers der Duitsh-Katholische kerk is alleen Crocker
damaan haer galleen zonder zich in politieke bewegingen
te werpen.

Ik neemden darom my in Hamburg niet van de „Weibli-
che Vereeniging“ veranomen te hebben.

Tegen 12 in gingen wy in het slot om de Kunst kamers en
de Ethnographische Sammlung te bezien; de Hr. Schlegelinger was
reeds ont, en de heer Ledebur. De werken die verzamelingen had
de guesheid ont zelf de belangryste werken aan te wyzen en

Die Leitfaden für die königliche Kunstkammer u. s. w.

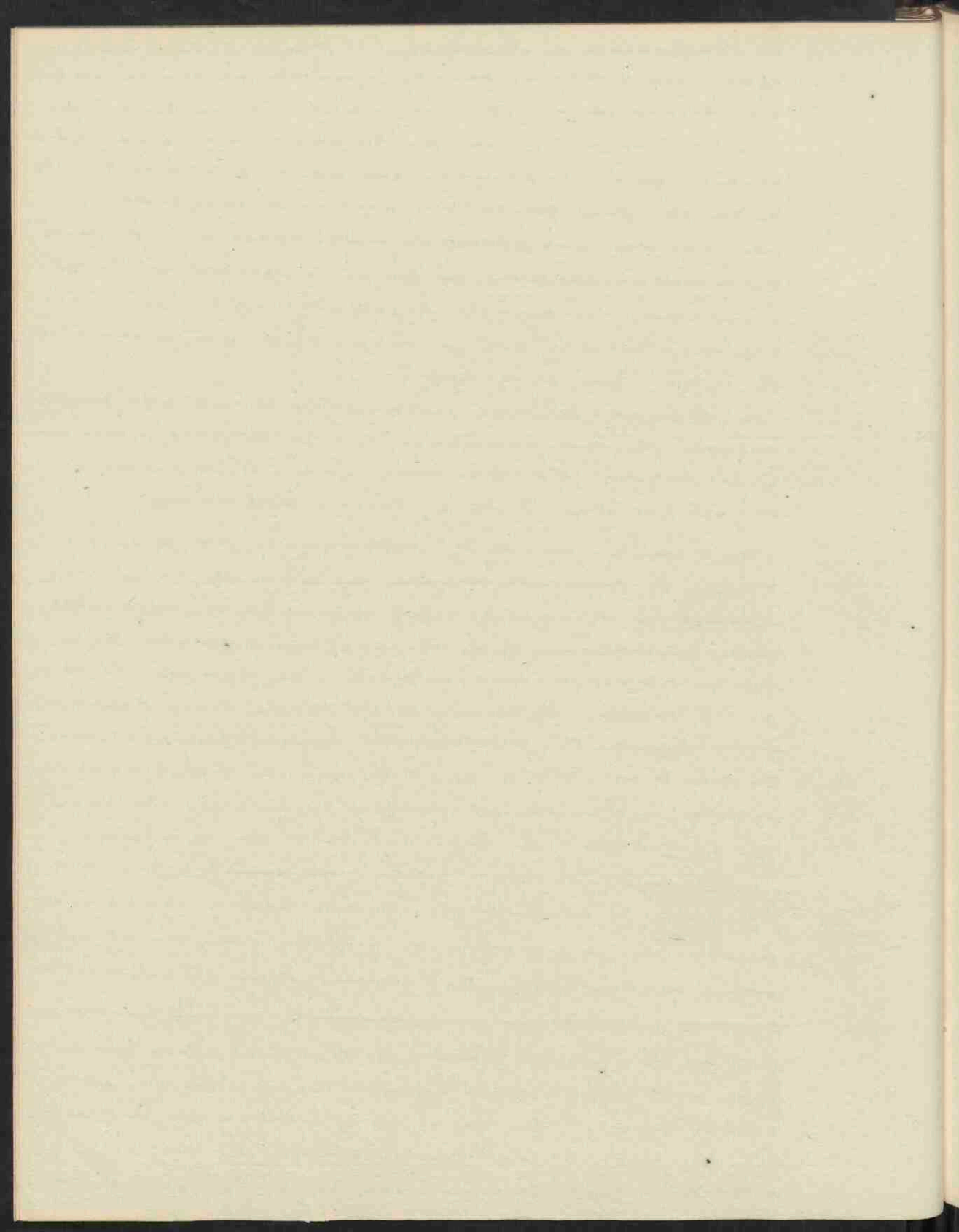
to verklaaren. En is hier een Schied van Kunstvervoerbepaling, en
als men verdraam verrijpt vindt: Sijnerk in ijzer, hout,
barststeen, etc. metaal, steen, aard, enz. De uitstoking
had van nuot dien veranderingen heeft nog meer belang dan
de historische byzonderheden waerop ons de H. L. gmaas
zamen maekte. Het van de oubadelyk zyn klyden aante
kenng te handen. Verhuuandij was het my dat in de
shidreleamen Augsburg de voornamste zedel gezegde is
van Duitse kunstenaars: de bladzijte Inynerke zyn
diar veruandij; en dlykbaar is de Italiaantse invloed
daerop. Eigenaardij is de naamen veruandij tufster
handwaerke en kunstenaars. De voerke hadde kunn
zameftijden in Augsburg, die de praetijste voerwerpen
van Inynerke en kleuender naar hen de een veruandijgen
De keufe zedund tot van den dertigjarigen oorlog, en
daarom is zoo een veruandij de woofen aante Pau
marsche Schrank in 1611 - 1618 veruandij. Hy zant
als het ware de praetijste kunstenaardijheid, maekte men
in Duitse land kensike had; en die maekte keufe kensidijng
die keufe oorlog met zyn veruandijgen. Deed die alles in
Houten; de Duitse kunst werd afgaeken; en wat later
langen en meder ontstaat is naem; het knuopt zote
niet aan de oude kunst, maar aan de Franche kunst.
De H. L. maekte ons ook opmerken aan het de geest der
tyde zyk in de voortkeuf van kunst veruandij. In de and
ste Inynerke en andere voerwerpen is nog het antike zyk
kaer, met heidantike geest. Op een veruandij dit en waerde
alles christelyk. Het veruandij heilige kopanden tot aan
des tyde der kunstigen; dan veruandij veel Oostersche tege
lyk met gebelstijpen der kunstigen zekven. Speedij
veruandijgen meder heidantike onderwerpen; mythologie
veruandij met christendoms. Aan het eind der 18de eeuw
komt een nieuw element in de kunst: In die en veruandij
gens Amerike, veruandijngen van zedijgen, van tielden, enz
alles in bezetting tot de ontdekkingen en veruandijngen van

de Spanjaarden en Portugezen. Om de historie der kunst
op deze wyze te kunnen vervolgen zijn verzamelingen als deze
veel belangrijker. Men stelt zich naar in het nieuwe
Museum de voorwerpen des Kunstkamers behoorlyk te
ordenen en zoo te plaatsen dat men ze goed zien kan. Zy
zullen dan naar het publiek veel meer nut hebben.
Men zal dan ook geheel daarvan afzien de Histo-
rische reekenschriften, die hier nu misplaatst zijn. Zy zijn
herinneringen aan personen en gebeurtenissen, sommige
van eenig meerder belang, maar nede, naar meander al
thans, van weinig waarde.

De Ethnographische verzameling is ook niet goed ge-
plaatst. Men zal ook daarvoor een bysondere plaats
in het nieuwe Museum bestemmen. Veel dat daartoe
behoort is naar Couch en Favotat opkoopt.

Wij gingen nu met de H^o Schlesinger in het Museum en
besagen de beroemde tapyten, die naar de cartoons van
Raphael in toen verstandig zijn, en na een heel korte
valley enkelijk hier in de Rotonde zijn geplaatst. Het zijn op
twee na dezelfde, waarvan de teekening in Hampton Court de
waard worden. Zy waren sedert den dood van Karel I
buiten Engeland in verschillende handen geweest; doch
ten laatste tusschen het eigendom van een Engelsman ge-
worden, uit wiens nalatenschap zy naar het Museum
zijn aangekocht. In Engeland stelde men ze weinig prijs op
omdat zy zoo bedorven waren. Het gind waaraan zy den
naam zijn, en dat juist het stukke licht en het daartoe
ten, maar meest gewoonden, en hiendover naar de intrekking
geheel verstoort. Men had verzeft beproeft dit te herstellen,
ten, doch de heer Schlesinger waantroopte niet. Zy werden aan-
gekocht, en wankelgelyk geplaatst het hem daar groot gedruet,
al het gouddeand in deze tweejaar tusschen schaan en glan-
sent te maken. Men zijn zy, als de uitstekendste voorbeelden
van deze soort van kunst, uit het begin der 16^e eeuw, en
groot sieraad van dit Museum. Zy zijn gelyk aan die

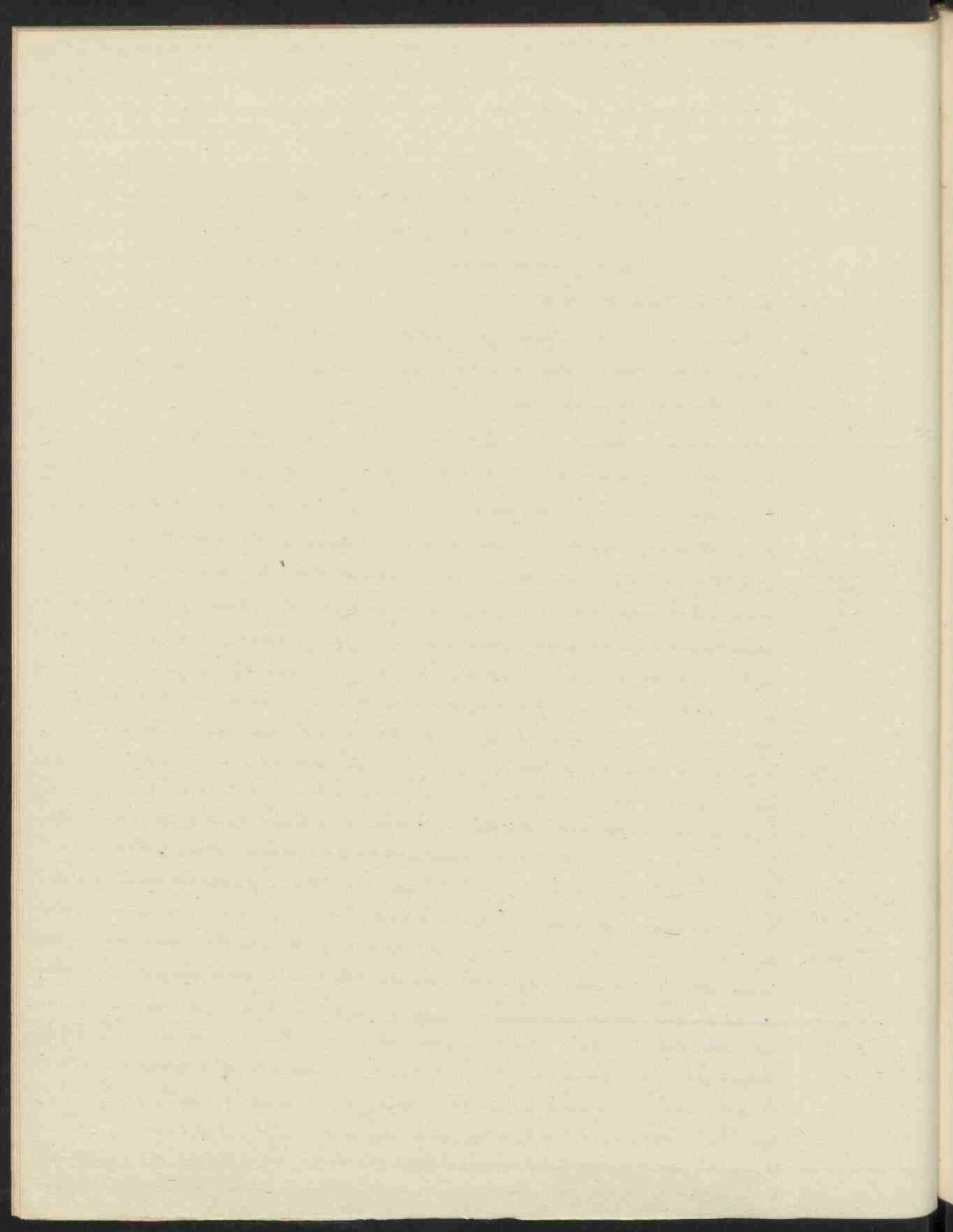

molke in Rome vandaan worden en, by groote kerkfeesten in de
gallerijen naar de Petruskerk worden opgehangen. Een derde
exemplaar is in Spanje. Die hier was warden als een geschenk
van den Paus aan Koning VIII in Aras vervaandigd, waer de
Lustou die door Raphael vervaandigd warden en daarom naar
Amers gezonden. De Tappeten der Gabelins zijn eening van
Zwitserland van 1600, doch zij zijn niet met goud en zilveren ge-
tuosen. De Karakke zijn naar deze kunstwerken is dat de
kleenen verbleken.

Banden in dierelke prachtige rotunde staat een kring
van oude standbeelden, die meestals reeds door Finakius
den Grooten beseten zijn.

Wij gingen nu in het Staanse Museum, dat met het oude
door een gallerie verbonden is. Uly waren er de groote
trap, die nog niet verbaard is, en de fresco-schilderingen
van Kaulbach, die oude banden zijn. De versterking van
den bouw van den toren van Babel en de verwoesting
van Jeruzalem zijn byna voltooid. Het zijn bijzondere
van ontzuchtelyken ornamet. Indien ik over zulke kunstwerken
kan eenig oordeel heeft uitspreeken, zoudde het zijn dat de rykdom
de kunstenaar zijn vreeselike verbeelding te veel bet mist
meer eenvoudigheid en gematigdheid zoudde zijn schoppingen
nog veel beter maken.

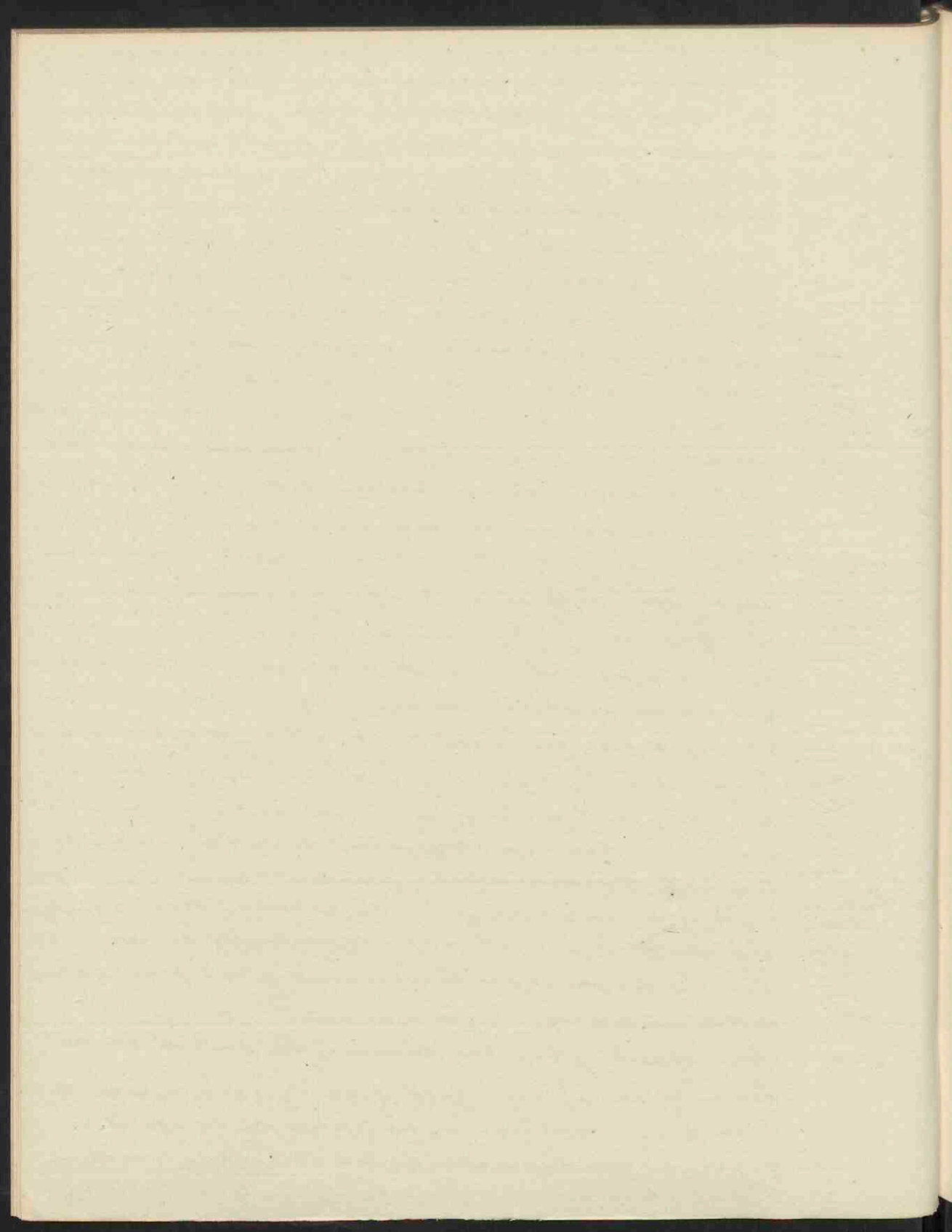
In dit museum gebouwd zijn
de Egyptische oudheden reeds geplaatst, en deze zijn zeer tal-
ryk en veelvoortij. Er zijn in den laatste tyd nog veel byge-
kamen door de vlytse nasporingen van Prof. Lepsius.
Zij zijn op een byzondere wyse ten toone gesteld. Men heeft
oude tempel, grafen, enre. nu geplaatst, en daarin de overblyf-
fels der warkelste oudheid geplaatst. Bovendien zijn de muren
met allerlei zaken tot het oude Egypte betrekkelij, in een
te kleener beschuldend. Dit is met veel kunst geschied en het
maakte een schitterende uitwerking. Evenwel vond ik dat
het niet met zinnen ten net was overeen te brengen en in
stond met den aard van een Museum, dat de bevoorplant
zijn moet van de overblyfsels der oudheid. Het is danc het
zijn en bestuderen dat gedachtenzaken dat men de oudheid
naar leeren kennen; maar nabootsingen, die nauwelijks

op zeer kleine tekenen zijn, en schitterende verruwingen, die de
verschafte andkeken verscheppen en soms tot byraken ma-
ken, zijn, dwake my, geheel misplaatst. Een waardig,
maar zeer eenvoudig gebouw als bewaarplant en niet
meer vanda veel beter voldoen. Ik vernam naderhand
tot myne konstbaarheid, dat de kunstenaars in het alge-
meen van datzelfde geslacht, trauwen; dat my alle
pogingen hadden aangewend om deze afdeling voor
te komen; maar dat het de byzondere beaachting van
den Koning was, die zich daarom niet liet afbrengen.
Ik heb het recht ook over den geheelen bouw van dit
nieuwe Museum, dat zoo nabij het oude geplaatst is dat
het licht naar de schilders en beelden wordt. Des-
geschiedt alleen om het een beter geheel vanda op-
brengen; zoo dat om het gebouw de bestemming welke
wordt opgevoerd. Zoo schadelijk was de wilkamen
den vorsten zelf trauwen het geene politiek geldt.

De Griekse en Romeinse andkeken zijn nog niet
dijgend geplaatst, omdat de zalen niet voltooid zijn;
zoo ook de Middelaansche. Wy konden de vloeder
vlugtig bezien, waerby ons tuchte menig uitsteking
werk in het oog viel. Onder de nieuwe standbeelden,
die men ook hier aantreft, moet dat van Napoleon
niet. Ryk en goed geordend is de verzameling van
Etruske, Griekse en Romeinse vazen; wy bezagen
die met groot genuegen. De getuene steenen en de
munten konden wy niet dan zeer vlugtig bezien.
Voor het bezichtigen van de verzameling van platen tekenen
ont de tyd te kort.

Eene afdeling van het Museum, die voor de studie
der oude kunst zeer belangrijk is, is de zalen der
zalen van woorden inscriptie, namelijk die der affijtsels,
in platen van byna alle de standbeelden, welke in
andere Museen aamenerig zijn. Men heeft er niet op

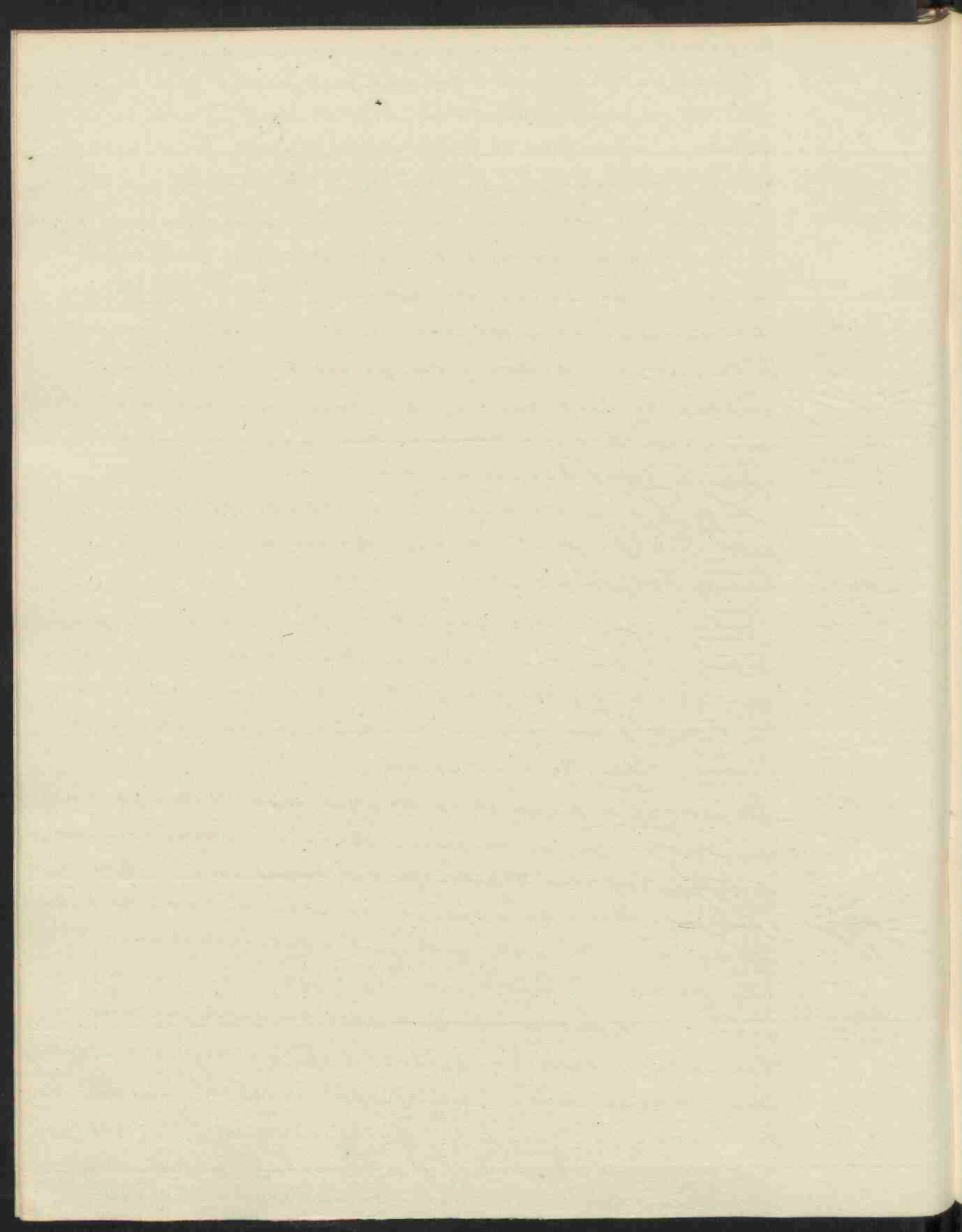
toegelooft die zoo goed mogelijk te naskrygen.

Wanneer men dit alles overziet, moet men bekennen, dat Barlyz voor de beoefende kunst en voor de konst, niet der onzekerheid zeer veel berispt; - en bovendien zeer en veel proeven verzamelingen. Ons kost daarbij liever niet een dit alles meer naauwkeurig en grondig te laten kennen; doch zelf zoo veel wij er van zagen, was een groot genot, en een schat van de herinnering. Dieren namiddag berocht ik mynen ambtgenoot Dierckx, en ik bleef lang met hem praten. Wy hadden te veel stof en het spreekt mij dat ik met dien yverigen en helderzinnigen man niet veel meer onderwerpen bespreken kon.

Ik ging nog afkeerd nemen by den H^r. Schimmell, penning, en berocht den H^r. Bestuurder, die ik verhooren had dat ongesteld was.

Woensdag 24 September. Dieren morgen ging ik aan het huis van A. van Humboldt voor wie van Beek my stukjes had meegesonden; ik zonde navolgend hebben den goylen natuurvoorwerpen te bezoeke; maar hy was afwezig.

Vervolgens ging ik in de nieuwe Cellengoringsnis, waar my de directeur Bormann zeer vriendelyk ontving, my zelf begeleide en myne vragen beantwoorde. Ders gezantschap is al; model van de nieuwe toort in Prinsjes gebouwd naar het voorbeeld van die van Pontonville. Zy heeft ruim 600 000 Fr. gekost en is sedert 1849 in gebruik. Met my was een Baurath, hetgeen aanleiding gaf dat wy de inwijding van het gebouw zeer naauwkeurig beschouwden, hetgeen naar my toch niet de hoofdzak was. B. lang, rijk was my toch de inwijding waandoe groote overvloed van best water-water overal worst aangevoerd; -

evenzoo van vastsche lucht. De verwarming ge-
schiedt door middel van pijpen met warm water,
het geen niet, zoo als de vastsche lucht draage en
voor de borst schadelijke lucht verspreidt. Aan
dese oorzaken schreef de Directeur het toe, dat de
toestand der gezondheid hier buitengewoon gunst.
Hij was: er zijn zeer weinig ziekten en de sterfte
is beneden het middelgetal der bevolking in het
algemeen. Dit jaar waren er nog niet meer dan
een op de hondert gestorven.

Wat de denken der cellen naar binnen openingen,
wees hy aan als een fout, en hy maakte ons denken
lyk hoe veel beter het is als zy naar buiten openingen.

Er zijn geen water closets, en dit behoort zoo veel
gens hem. Alle kanalen zijn gevaarlyk, en by
zonder welke waerbaar men heimelyk raken
kan daer wegruycen.

De keuken is niet groot, maar hangt van zelder en
dat maakt ze zeer geticht; de warme lucht
steigt spastig op en verontreinigt.

De gladde gebaende vloeren en de uitstakende
netheid waren een voorwerp onzer bewondering.

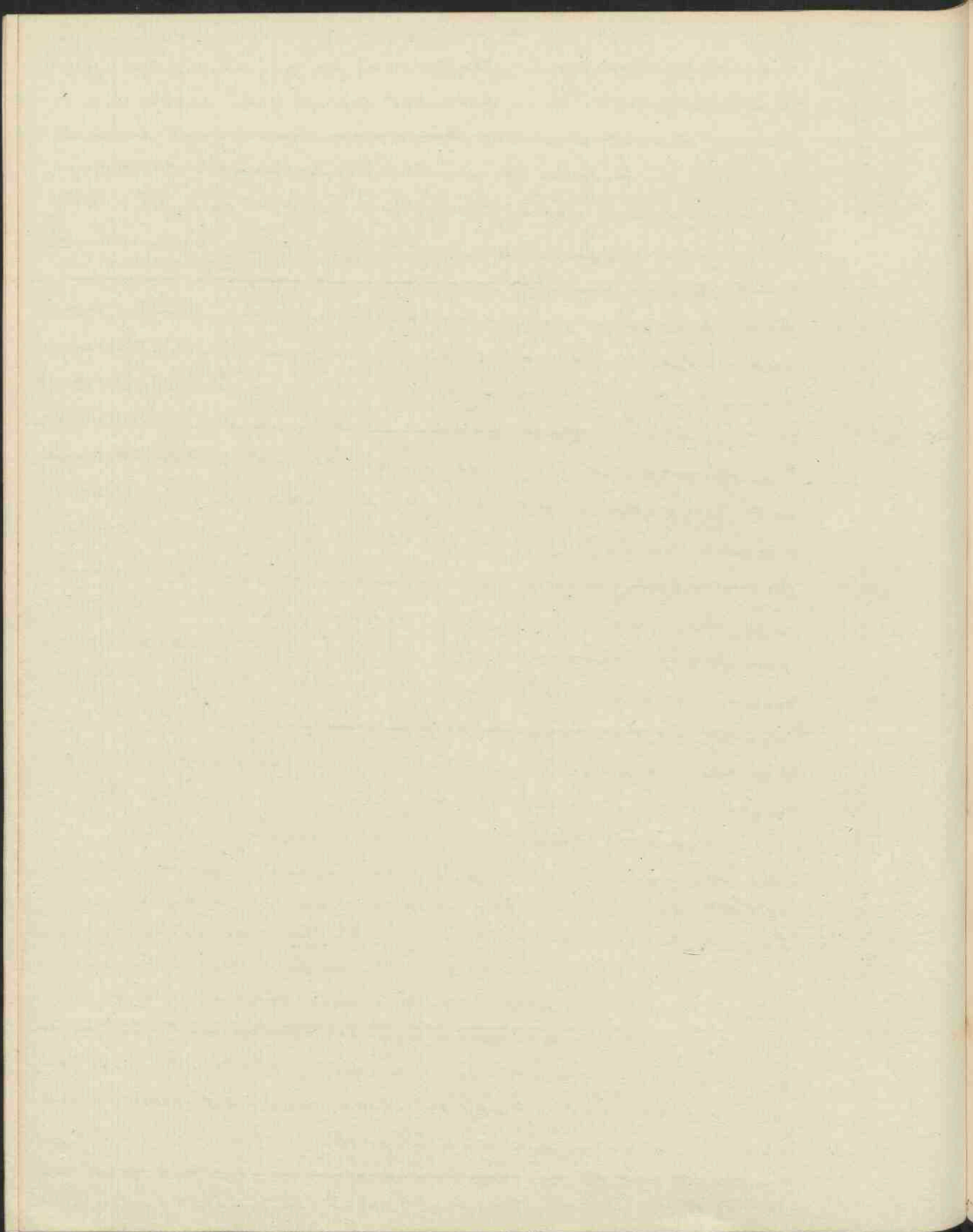
Er waren nu 624 gevangenen; zy zijn niet ver,
schillende gevangenen hierheen gezonden, meest
al zwaar veroordeelden; 108 voor gevangenis te
rentland, 95 voor meer dan 20 jaren, slechts 9 of
10 voor minder dan een jaar. Dooreen is hun straf-
tyd 15 jaren. Jongste gevangenen zoudt men hier niet,
de jongste, en slechts een, is 21 jaar oud.

Maar nu het cellen stelsel? Ik zag algemeen de cellen
opstaan en de gevangenen gemeenschappelyk wer-
ken. De Directeur verklaarde my dit. Men had het op-
zet hier het zoopenaand Pennsylvania'sch stelsel aan te

De behoefte aan gemeenschap en omgang is zoo groot,
dat het bijna onduidelijk was de volkomen afbreuk
te handhaven. Op allerlei tijden tussen de gevangenen
ontstond te daar verstaan. Als voorbeeld nam de
Directeur aan dat twee, die boven elkander zaten, en
door een gemelft waanen afgezonderd, kwam te vaak
speelden. Zy deden dit door op verschillende punten
en tijden te kloppen. Het schijnt ongeloflyk, zooda
hy, en toch geef ik te zyn woord van een dat is
het gemin het; het waanen twee Palen. Ten minste
in de cel, waan het gebeurd was.

menschen; doch by de eerste proeven was het onuit,
naenlyk bevangen. Zelf met de grootstemoedelyke
omringelghed, met allerlei soort van werkzaam,
heeden, met de pijnlijkste kans van lectuur; - haemel
hy zelf en andere beambten meermalen des daags
de gevangenen bezochten, was hun de eervolheid
zoo ondraaglyk, dat zy het waanwien vernemen of
nabykwamen. Het was onnatuurlyke onmenske-
lyke pyniging, die niet beter maakte, maar lig-
chamelyk en zedelyk vernielde. Indien het
waar is, zeide hy, dat de herhaling van misdaden
daarvoor is vorgekomen, kan ik dit verklaard
omdat zy die dese gevangenschap hebben doorge-
staan, zoo van alle kragt beroofd zyn, dat zy het
niet meer in staat zyn, zelfs niet om kwaad te doen,
De voorstanders van een onbedruken Systematische
menschen, meermalen niet eeu aan het hoofd zines ge-
vangenis gestaan had. De uittekenende man,
van van onderzinding, Obermeyer en anderen, heb-
ben er het onfermyde steeds van belooft. In Ameri-
ka wordt dat stelsel ook niet meer aangenomen, mee-
malen hadden mannen van het nab hem dit, hier
uit Amerika komende, medegedeeld.

De togt van behandeling der gevangenen was dus geheel
en eers dan men zich vermaf had voorgesteld, en zy gelooft
meer op hetgeen men meent het Auburnsche stelsel; doch
de Directeur zeide my dat hy niet over zijn stelsel wilde of kon
de handelen; hy deed niet by in de gezeen toestanden van het
dese hield en door de onderzinding het best konde. Zoo was
hy om de reukten der cellen; - die waren van rangenwand ge-
schuilde glas' ondoorzigtig gemaakt, want het stelsel heeft
niet dat de gevangene niet naar buiten magt van. Dit was
zoo wettig, dat hy op zyn gezap gezeen gla, had door in de
plant, stelde en nu konden de gevangenen althans den hal-

dezen konink en het gemeene gelovende sijn; en hier naem van die
te beletten, was hy het gemeene als er waren, die hy het opgeen
af in de puer der zow op hien lapt voor het vander joutaten.
De ditte missen in vanden alle gemeentelap met hiden sijn.
ten de gevangens om opelyt, of althout zander groat.
Hy groede hien vaal en veldstrijt, anleid te veldtappen,
ook naar zyn vroege beroep of zyne geteltheit, opene hy
vaderhand, in de maatschappij deruffelheid, hien broet
vanden kinnen vinnens. Ten vinnis plek ghand hinton.
het gebout gezei ook gelogenheid tot veldarbeit; dieu kon
hy toch slecht aan de besten luten veldtjen, die hy vake
was dat niet vander veldtjen; er waren vande 24
vorten van arbeid in gebouwen hy had niet geen. Ten de
vroege onderhanden van het gebout van gevechtelapen
die niet elers als genaelyt veldtjen. De arbeid van het
hien geteltheit ook algemeen door de gevangens, an de an
daren, die malen van hien en het veldtjen. Dit is de
gevangens, vande de veldtjen, geen aan te veld; het veld
telchei veel arbeid en een veldtjen die hien ook later van
hien te hien hien; tenen veldtjen men later en geat
kuper broet. De H. Barmath was eenigens veldtjen
dat het malen met een veldtjen plant had, dat
veldtjen, naar veel ander gebout te gelijc broet an
veld. De veldtjen veldtjen dit veldtjen veldtjen geat. In veld
veldtjen veldtjen, veldtjen hy dat men elers de "veldtjen" veldtjen
vann veldtjen en veldtjen, dat die veldtjen is om de
veldtjen veldtjen te veldtjen; veldtjen in veldtjen veldtjen
veldtjen veldtjen veldtjen. Wil men de gevangens veldtjen veldtjen
van veldtjen men te veldtjen veldtjen veldtjen van het veldtjen,
vann dat veldtjen om de veldtjen te veldtjen, is de veldtjen
veldtjen. Men veldtjen de veldtjen gevangens veldtjen de veldtjen
veldtjen hien veldtjen veldtjen, die aan allede veldtjen veldtjen
de veldtjen veldtjen veldtjen. In veldtjen met de veldtjen om
veldtjen te veldtjen geat; doch het is niet gelijc de veldtjen veldtjen
te veldtjen, veldtjen de veldtjen veldtjen. Veldtjen veldtjen veldtjen
hien veldtjen veldtjen en veldtjen is veldtjen de veldtjen veldtjen
veldtjen veldtjen veldtjen; veldtjen veldtjen veldtjen die veldtjen veldtjen

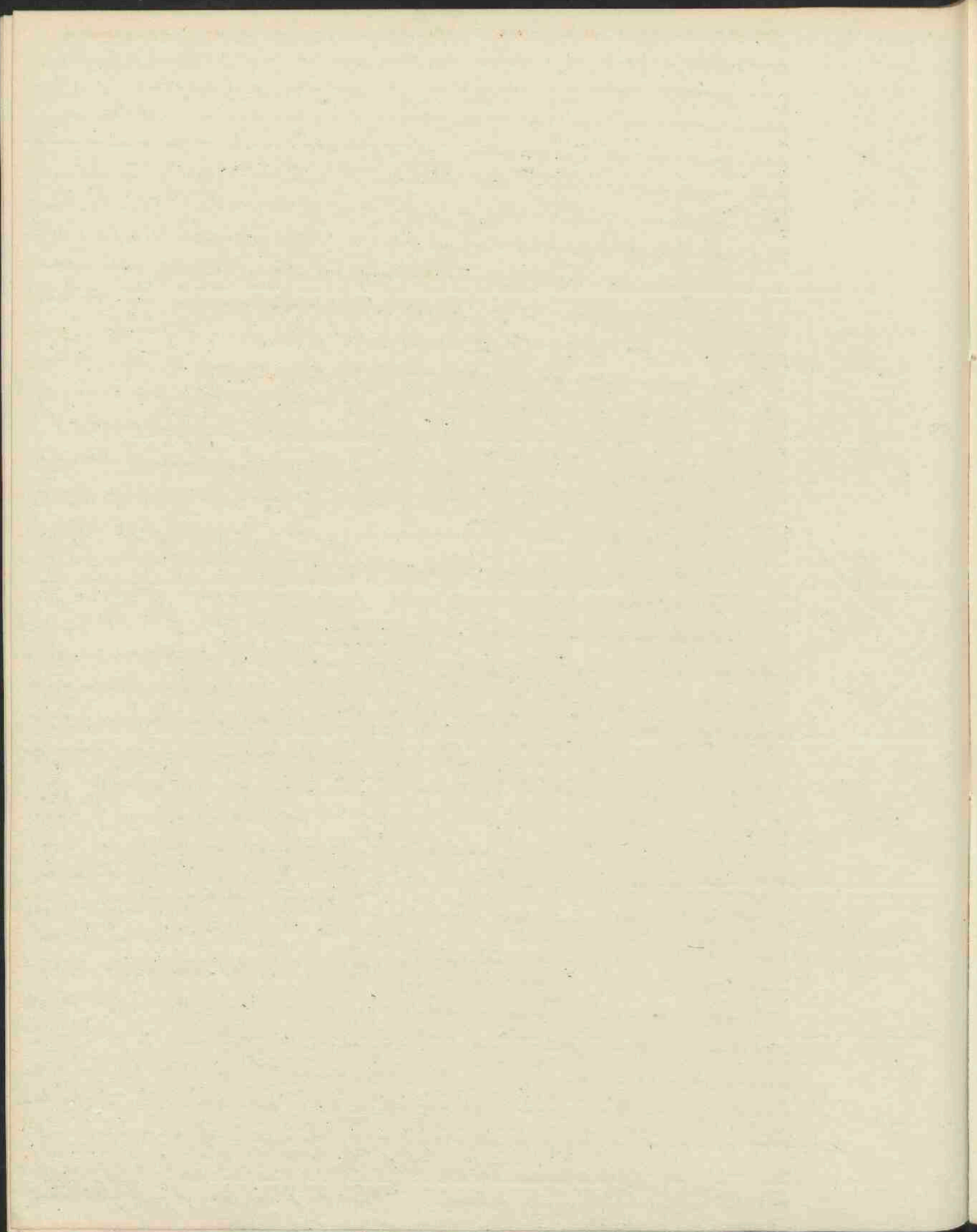
Het eenzaam verblijf in de cellen is geheel niet uitge-
sloten, en dat is ook, zoo mij dunkt, volkomen juist. En
zijn veranbeelden, die verlaten van de anderen, afzonen,
leed te zijn. Maar deze wordt het suggestie, en het valt
hem niet hard, omdat het niet meer dwang gepaard gaat,
en slechts een lang duurt als zij het verlaten. Andere
vonden, naar koste... tijd alleen geplaatst, omdat
zij zich niet behoorlijk gevoelen; ook dit wordt heel
zaam. Thant warden en allen saam 40 in cellen.

Het gevolg van de veranbeelden wijzigt van handelen, is
dat de gezamenlijk misband is; en zijn geene inder-
den, zoo dat men verlaten is om de gelegenheid te min-
den, naar den gemeentehappelyken aard.

dagde te werken a'nfement. En is nu geen der gezangenen
ontbeeft sedert de uittelling van het geboort. Tevoren men en
aan waakte heeft die eerste vullen plaats gehad, door dat men
gezangenen en voge arbeiders, van nu het machin en, toefden, derer
ook toefden de gezangenen en factalen van ligt vultant,
teuwing ontbeeft. De rektheid is veel meer in de passie,
lyke opwachtaankheid te vinden dan in de sterke denier, stalen,
enr. Hy vand zelft kintelle denier mindes wettig dan entelle, en
hy maes ons het vernaaste slat met machin, dat allen
van kintle een stantelget is, door den gezangenen van binnen
geopend was sijnantig door een vanaige met knopen.

En zyn voor alle de waaktaankheden van tasje en van leding
van den arbeid 24 beambten. Het is niet door geveeld maes dan
ontrop dat de tucht gehandhaafd wordt; de gezangenen
wasden recht en vordelgelyk behandeld; en heerde naer,
grace, tijts orde; maes geen pedante thmaphoid, hoe als maes
bis. in het Ambwische stalsal vordelgelyk. Sille is de regel,
maes als de gezangenen met elkaner tproken worde dit niet
gastrop of belac intien 24 niet vernaest zeggen. Junt dan
dan blyft de stille gunde maes bewaart.

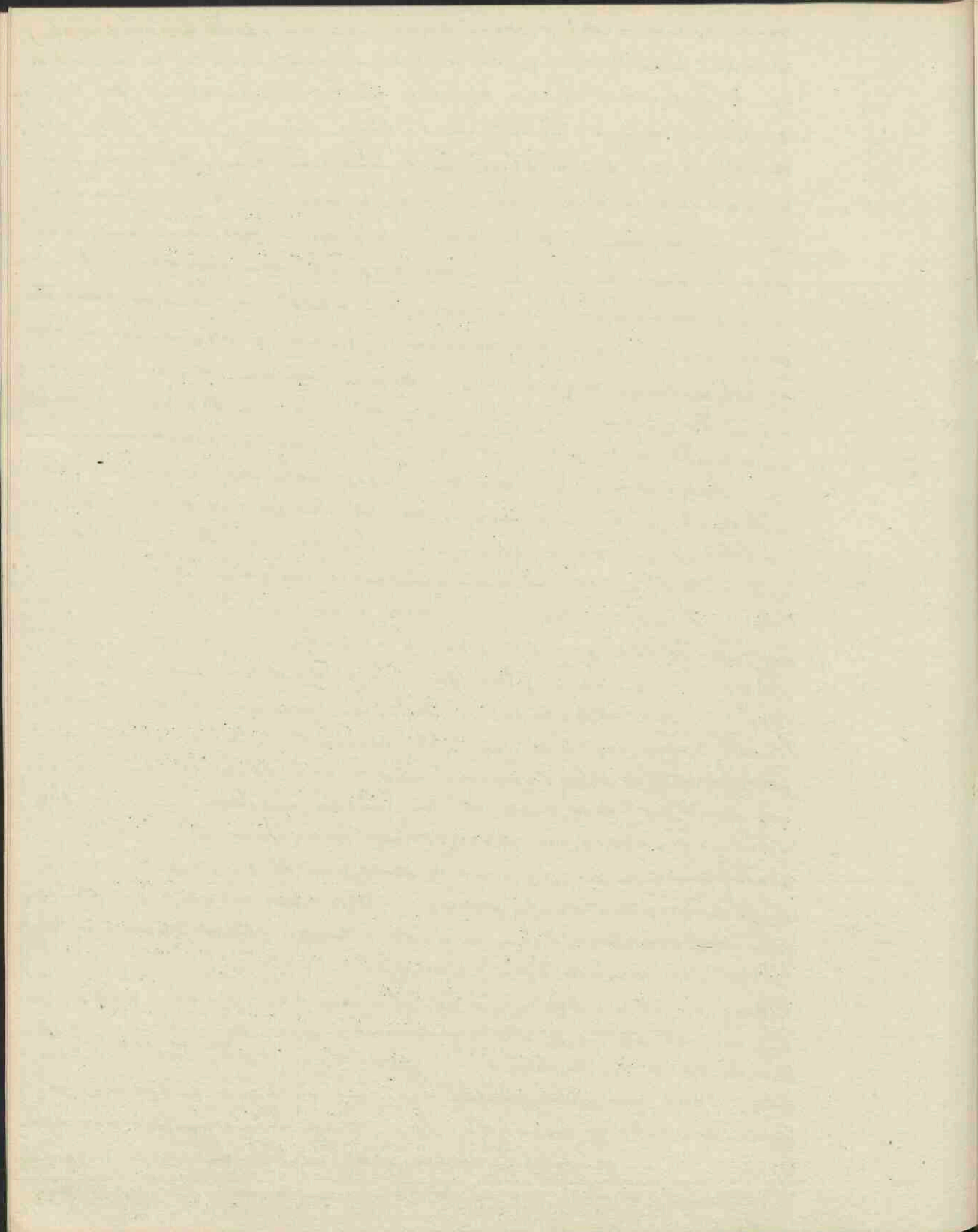
De Directeur wende mij dat hy knopte door dese behandeling
van niet hoe daerlyk was tot vordelgelyk der gezangenen byte
draagd. Alles veer hennre geandheid bewondene, met
strop in acht genomen. Er zyn 12 Leden en och dag gevante,
van maes een met in de waak daerom gebout maken. De
wachtaankheid vordelgelyk heerde in de heeding; de vannaer,
ding van thoms tot knopen geand vordelgelyk by het vordelgelyk, van
kant alle onpadieste. Het vordelgelyk is geand, en de vordelgelyk te
vordelgelyk het vordelgelyk der lichte vordelgelyk. Tevoren 24 p.
vand 24, van blyft geand vordelgelyk en geand vordelgelyk en geand
dientige vordelgelyk vordelgelyk, maes van vordelgelyk, dat 24
tot intien komen en vordelgelyk vordelgelyk vordelgelyk vordelgelyk
lyk vordelgelyk. Maes kan men niet doen. De vordelgelyk vordelgelyk
hennre geen vordelgelyk, 24 zyn hier alle, vordelgelyk vordelgelyk vordelgelyk
vordelgelyk; in Baan vordelgelyk en Spandou vordelgelyk vordelgelyk vordelgelyk
vordelgelyk. Maes ontbeeft derant 24 vordelgelyk vordelgelyk; en
zyn vordelgelyk 624 vordelgelyk 18 die niet leren en vordelgelyk vordelgelyk
dat 24 vordelgelyk vordelgelyk vordelgelyk. Van de vordelgelyk der vordelgelyk

thijs gneraars die melken, daar eenhondend praktiken en
bieden eenen ynkomenen bekeering ten goede by de mistadig-
gen te kluwerken, daar by niet, geest uerwachten. De koning
heeft, aan den H. bekeering en twee anderen opgevoeren den
toestand der gezangenissen te ontwaaken. Ik vrees, ziede
by, dat indien men aan deze gneraars de zwaerzwaarte
Tunare kiffen in de gezangenissen op draagt, men zich aan
grootste bezochteling en mistadig zal blaatsellen. Men kan
zich naamslyk naamsellen, hoe affgeest juist de slechtste
gezangenissen zyn in het kluwerken, waarom by melken dat
by slaarbaat zich kunnen beuwaaken. Het kan zyn, dat
andere of die meene mannen zullen, daardoor beuwaaken
en de werkelike bekeering zal er by melken in plaats van te win-
nen. Ik vrees zeer goed dat die ongelukkige lieden, goedsdienig
tuonden en ik mensch het kan toe, maar ik heb geleerd op hun-
ne betueninge derwege niet te verstaanen. Ik vrees als by
van verlatening vlytse naamsgereten arbeid. Dit gezellen
verruyg ik niet, hoewel ik zeer wel weet dat het tegenwoordig
dij niet in den toestand is, en ik al zely, wat een om waad
aanverateling; ik mag daarvan de waacht niet waaken.

Das mag toe heeft men in Prinipen den staftijd zeer zelden
verkoop, naamal niet maar de mistadig in aanvaandig van
het eigenzinnig bestand; eer mag waar drijft de coorak der
mistadig gneest was. En zyn elken gezellen, waar de heet
haling van dieftal leuenslange gezangenissen en gezely
heeft; die zyn tomtijt al te streng in de taepafing en dan
heeft mel verracking plaats. Het regelmatig verkopen
van den staftijd deen te zeyter heeft, uitgesproken, hield
de Bructens voor zeer nadeelig.

Hetgeen ik in deze gezangenissen zag en vernam had meer
my groot belang. Ik vrees naamslyk beuwaandig wat ik
sodest lang naar het waan getoude hand. Men is in den
zwaer naar het gezangenissen, naar myne oerating, my,
op een dwaalweg geaakt; men heeft niet veruwaandig dan
staftelken en zelyken duding de mistadigens te kunnen
verderken, en, zoo als de H. Barmen ziede, Victor Julius

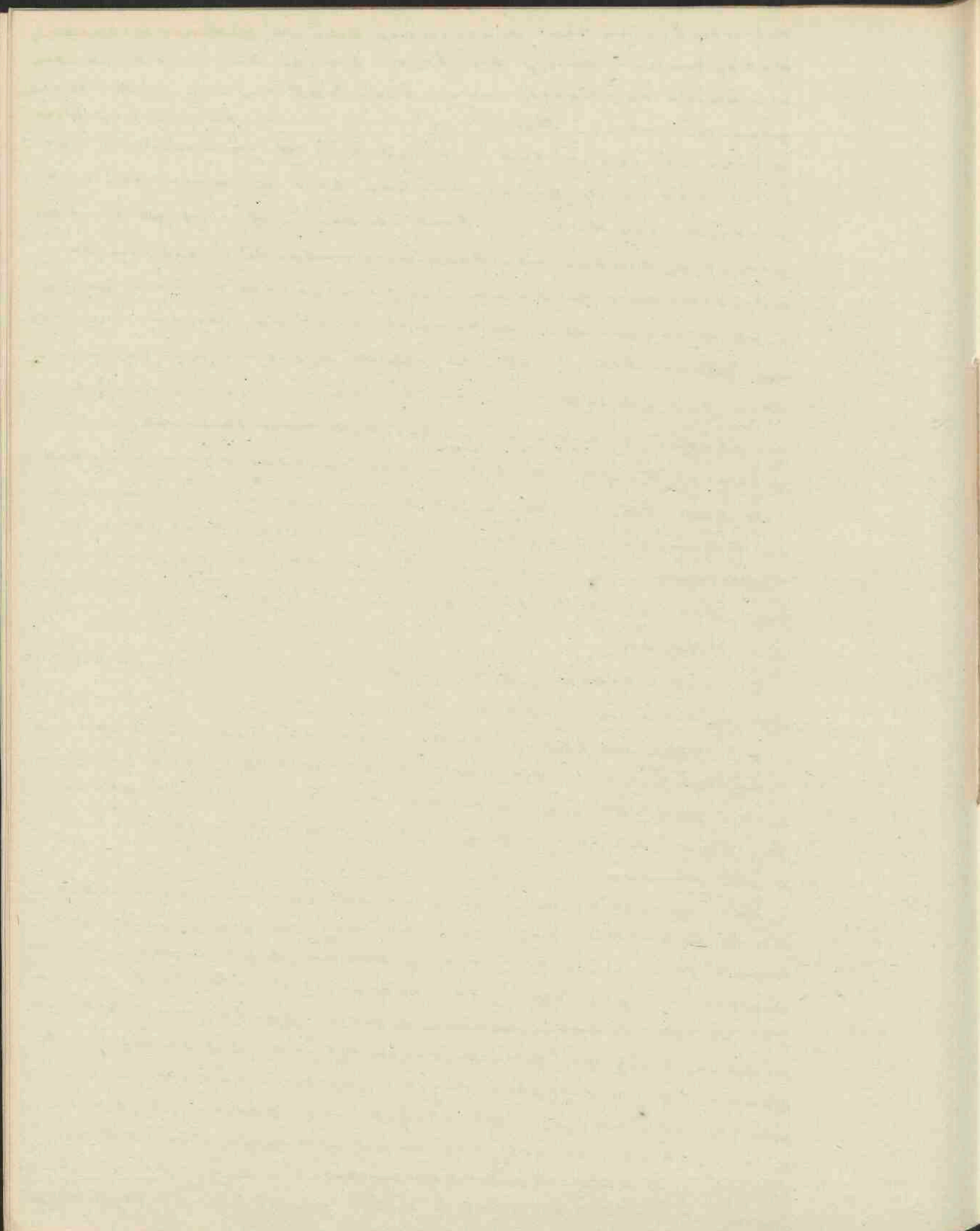
mensde, het in zyne betrekking van een gabraagt te hebben,
dat by naauwkeuring koninkouen konde hoe veel maanden
consequent opsluitering men noodig had om een slecht mensde
goed te maken. Dit is my steeds voorghesomen een yde-
le dwaan te zyn, geheel in strijd met de menschelyke natu-
re en wat ik in de gescrevenen had waargenomen be-
vestigde my daarvan. Doch ik ben in den strijd niet op-
getreden, omdat men toch niet gehoort werd, en de
voorzitters geest daar het vermyt dat men niet genog
in de gescrevenen kunde was ingezigt van konne tegensta-
kers af te waken. Men is my de praaf die hier gescreven
is en het verstellen van den waakhouder vonden men, die
zich geheel practisch aan het werk heeft toegeleid, come be-
vestiging haarding ik niet zoo spoedig durft vernemen.

De heer Schimmelpenninck kwam ons nog vaarwel zeffen,
en daarna gingen wy zamen afscheid nemen van de familie
Schlesinger; deze was reeds by ons gekomen om ons te ver-
ken. Deze goede lieden hebben ons met groote vriendel-
heid behandeld.

Onze stoppement Westminder konde ik zoo veel hartst-
dat by het gaen en afreizen kon.

Ons kort verblyf in Berlyn was voor ons aangenomen
belangryp en woude dit my meer gemest zyn, was het gese-
luder, dat zich zich nu en dan deed verstellen, ons niet ver-
kandtezen had aangebragt; ik had in het byzonder veel
kandtezen daarvan.

Het ong niet in myn plan my ditmaal om politieke va-
ken te bekantmaken; maar als men zelf is toch de alge-
meene stemming my telkens duidelyk geworden. Zy was
die van diepgeraelde ontvallenheit. De regering is geheel in
handen der bevoegden overmaetige party van adel en
bevoegden of hunkelende geestelikeit. Die strijft om te
bekant naar teonghen tot den voortand zoo al, die voor de
groote hervormingen van 1806 plantte grepen. Dat deze
dwaandheid getrokken woude vallet eigenstlye niemand, die
soms inzicht heeft; doch men verest dat de verblindung woude
maakt men schyn de praaf te willen wagen, nootdubbele gesch.

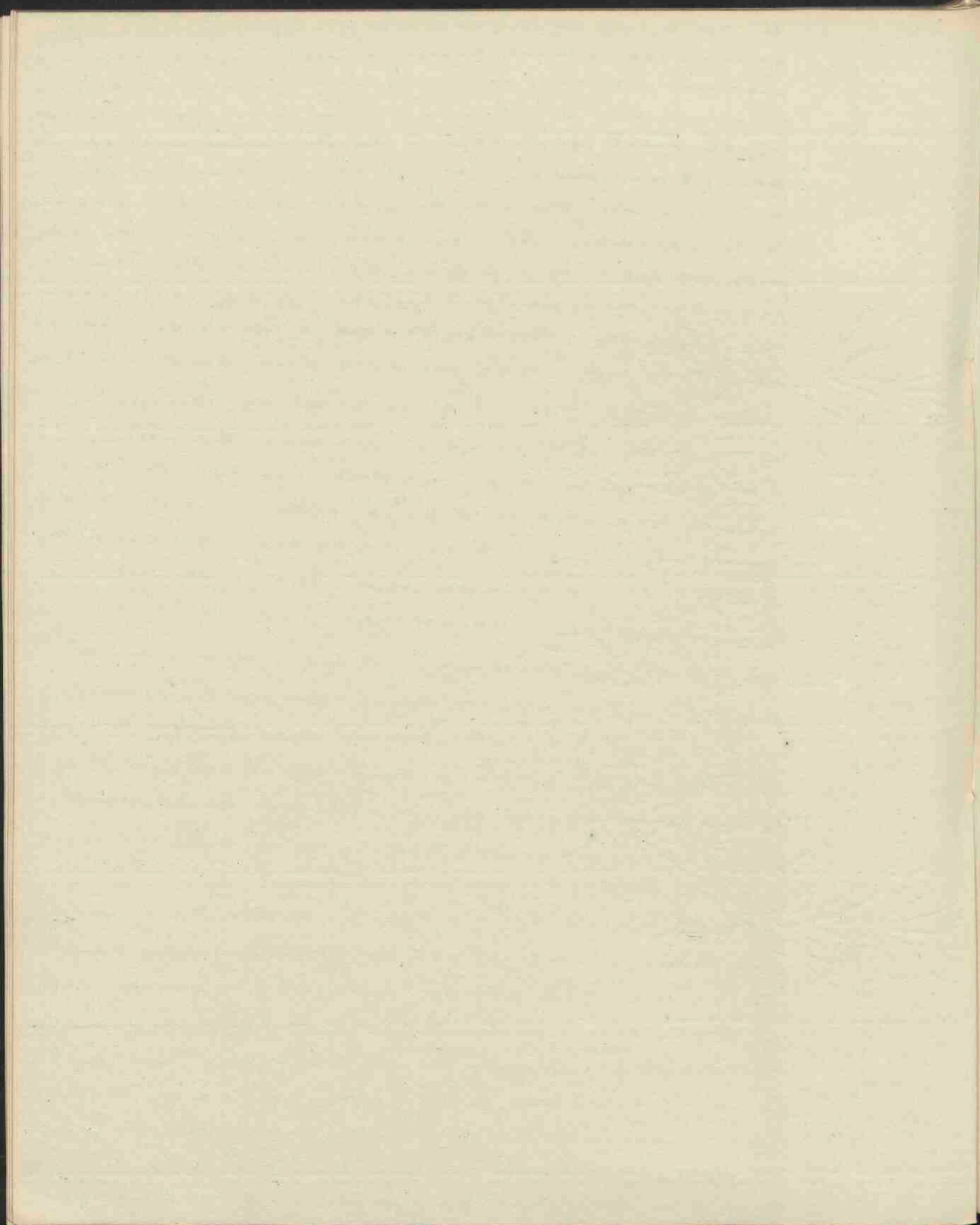

ken zal te veel bronzen; en daar de dynastie zich meestwillig
algemeen gehaat maakt, preekt men dat zoo dan welken onlusten
veroorzaken, alle stemmen aan de regering zal ontvallen en deze zoo
als andere dynastien uit Duitschland zullen verdwijnen. Het
nog zoo heftig alle westersche burgers leucht want omwille
zetting; maar wilt men hen wederom aan knaak en stak om
dormoepen, dan zal men liever alles wagen dan niet dat
te laten geslachten. De eerste hoop is nu nog dat de reger-
ning een hal te laat is het inkeer kome. Van Oosten-
ryk is men verzekerd dat het steeleclimatij den val en
vermijting van Pruisen beoogt, en de verdwaasde ho-
ning laat niet nu als een kind door Oostenryk leiden.

Het den trein naar D. v. keurlijken wy Berlyn en
reden op den 4de van Spoorweg naar Dresden. Men
hield dikwijls en nog lang stil; de weg leende
niet, op den wate en dikwijls onbedruigd land. Het
meest west sticht. In een hal en negen kwamen wy
te 8 ure aan en stonden in de hal van die Staat-
trein een goede halfuurtje.

Donderdag 25 September. Ik was half acht van ver-
kondeid en het regende d'een vooegen onafgebroken;
dit is op reis een tegenspoed waar op men rekenen moet.
Ik besteedde den tijd om te schrijven. Te een uur was
Lalle & Kules maar ik een veel onderzigt Hamburgsche
raadslid van Kunsmann had, die my belangrijke bijzonder-
heden mededeelde.

Van den middag luidt het weder goed en wy maakten
onze eerste wandeling over de Elbekung; op het terras
van den Brühlchen Garten, door de stad, en vervolgens naar
de nieuwe brug van den Saksisch-Boschenschen Spoorweg,
tegelijk naar den Spoorweg die naar Cracau en Breslau
komt. Zy is nog niet geheel voltooid, doch wy konden er
niet overgaan. Zy is niet lager dan de andere brug en
wardt op groote schaal met gehouwen steen gebouwd. Aan
beide zijden, maar byzonder op den linker oever loopt zy

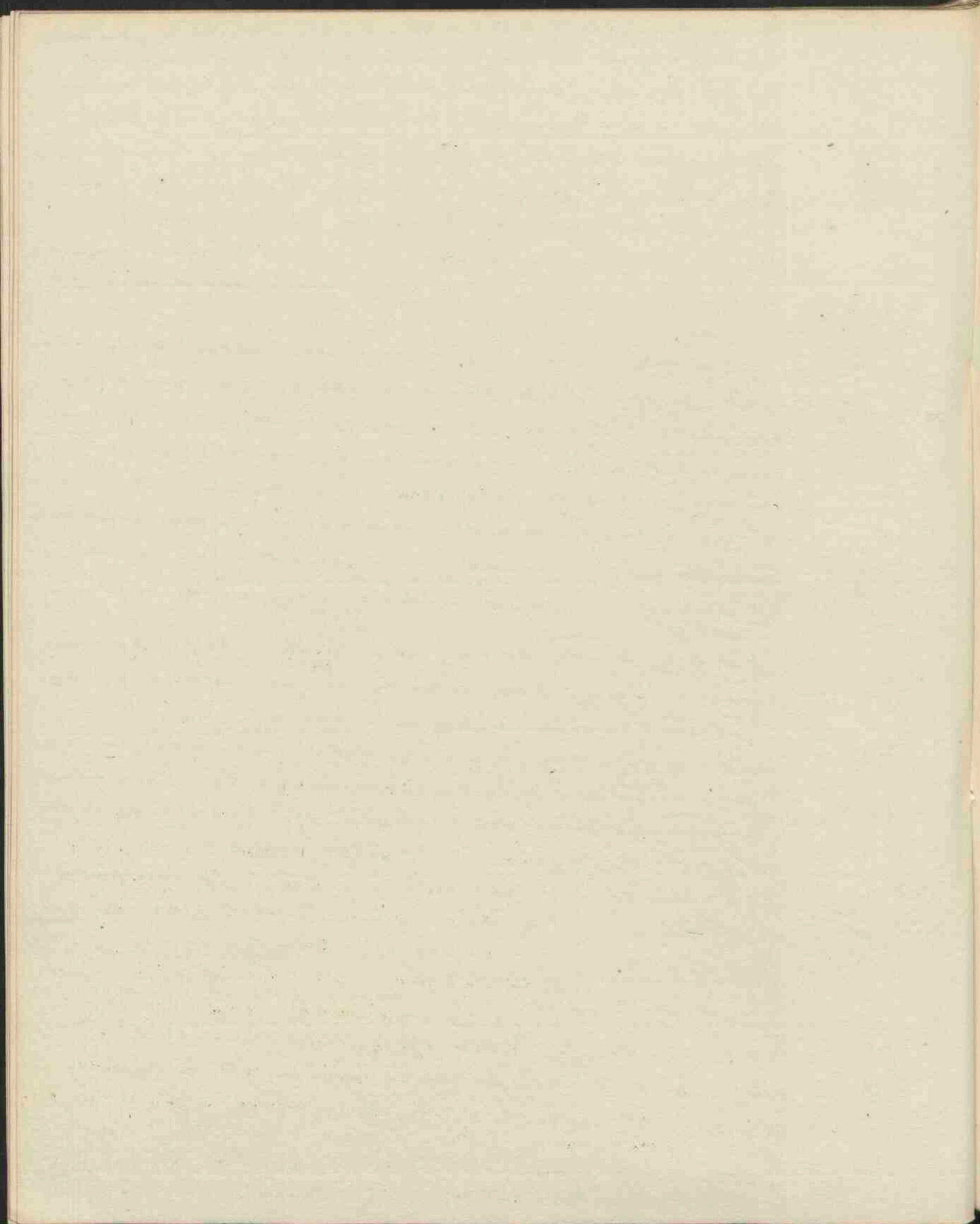
op grooten afstand over het lage land 200 dae de uifpan, ook
de lang over de Ulfiperite onder hore buspen hangend.
Over de Elbe is ny 200 dae dat becomt naar uifpan en naar
gangens minne gelaasheid tot overspan gagenen teestel.
Dit is naar Dresden een groote verdelting en verfransing.
Wy kwammen terug door den Kaninklyken tuin naar
het Japanische paleis, die voor het publiek openstaet.
De kleine Maria maakte plaats een zedichte dezer waa
deling mede; de lang was naar haar te her en de weg te
mattig.

Met myne vrouw ging ik in den Schöumburg; men
Speede „Heint Sachs, dramatischer Gedicht von Deiw
Kartstein.“ Het stuk was niet meer dan middelma
tig; de intriging was zeer goed; - de taal is ruim
en van goeden vorm, doch niet meer frisch. Het duur
de van 6 tot half negen. Dit konst my veel geschiedten
voor dan de gewoone van andere landen om lange
vertooningen te geven die laat in den nacht eindigen.

Vrydag 26 Septemb. Myne vertoondheid is hartstee
kig; ook Maria heeft gehoord; ik heb het ook gezien,
midder naan de van Coeth door kleun maken.

Aan tafel haden wy den veldmaarschalk Vorst von
Lieglentheim met drie dichters naast wat. Zy waren
zeer vriendelyk en aenschaps; Wilken en vooral de Tho
wers aldant geenen mijn straf tot gesprek.

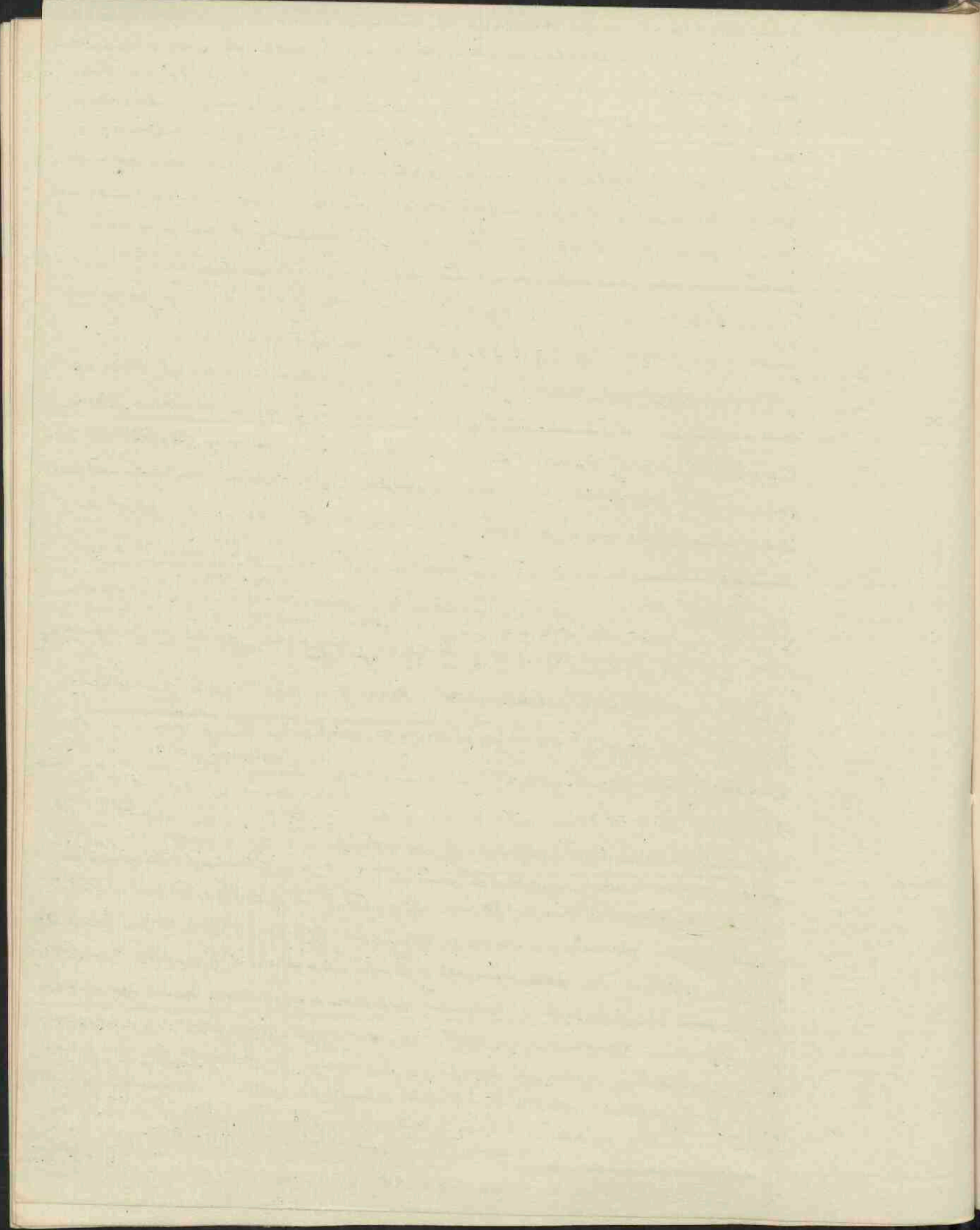
Maria ging in den tuin van het Japanische paleis,
myne vrouw en ik bruyten langou tyd door in de Gal
leeg van Schildersyde. Ik had zo veel, meermaalen se
zien, doch het is als of men niet my meer zent de stuk
ken meerkent, die men vroeger bewoond heeft. By
Zonder geldt dit naar stukken waedant men byea
nerefs eldes aantroft, zo als de Madonna di San Lito,
de heilige Cecilia, de eerste naar Raphael, de tweede naar
denzelfden door Giulio Romano; - de laatste Magdalena

van Balloni, - de heilige Cecilia van Carlo Dolce, - de heilige
Lies nacht, - de heilige Magdalena, - twee Maria's, met het
kind Jesus van Correggio; - Maria met het kind Jesus van
Assolito; - en een veel andere, die onbetwistbaar beelden
de herinnering oetend. Kan men maar meer algemeen
de schoone schellingen des kunst in het geheugen brengen,
die Museum overtreft door de groote uitbreiding
van vele stukken en door het aantal van zeer
schoone de meeste andere verzamelingen; doch er is
minder zorg voor gezamen en de plaatsing is veel
minder goed dan met name in Berlyn.

Derom avond zag ik in den schouwburg "Kaufler
che Wiven von Friedrich Ladamer", een nieuw "Lust
Spiel"; dat weinig verdienste heeft. Het is de allerting
tekeerbarmlykheid van het familieleven, maar ook de
natuurlyke voorposten, en de geheele intrigue is
Itas in een zantelous misverstand. Het werd fact
op nieuw eenigzins aangehouden door het talen
der toneelspeelers, die natuurlyk en Revaleij speldde.

Zaterdag 24 Septemb. Het weder was helder,
maar koud; Maria en ik waren nog ommeel door
koud; zoo dat aan een uitstap naar Britten, zoo als
vroeger ons plan was, niet te denken viel. Met my
we waren verwardelde in de stad in alle richtingen; my
kenneten de markten, die in een vreedt land staate
eenig belang hebben. Hier was het duidelyk dat over
vloed van veldvrienden naar de stad vloeyen en, zoo als
natuurlyk is, de stad ook naar het land groeten naar
naad van veldvrienden waren aantreke. Ook viel de groote
huwelijckheid blakens in het oog, vooral van d'abbis, die men
hier gevonden namt, welke in kousen en groote bukket, met
een aangekleed. My zag ook begravenissen, te weten de blau
en van alle zyden de kist en dan wagen lijdten. Als by
zonderheid van Dresden merkten my op de groote haare
heid vultelyk en andere openbare gebouwen; waerom

toch niets niet door te waken hand uitblinken; het koningslyke slot
vanaf is een verouderde wapper. Vaala 49. onvaltand en normaal
land; zy getuigen van de vrees en praeke der vorsten en koning
gunstelingen, die steeds de middelen te buiten gingen. Een
overvloed van die vorstengracht, maar thans het veld ge-
met van heest, 49 de veldt schaone wandelingen. Wy heb-
ben die in verouderende zeevelden die stad derucht: Grafe Gas-
ten, wandeling by den Levinger, enz. De gemene waken
dragen nu ook daartoe by. Wanneer de voorraad niet
verstaand wordt, en men naar de gelezenheid leeft aan,
bouwen, 200 worte brassen gemis eene der gewoeflyk-
ste speden van Duitschland, was de subwandige gedaam-
te en liggig strops.

Als een gevolg van de vrees, eeninge ook van der, 49
voor schaone kunst, by de Subsische vorsten van men
de veldt verzamelingen betrekken, waerdoor Bras-
den 400 belangwekkend is. Men is niet mild om die te
vastouwen; alleen de gallery van schilderyen uitge-
zonderd, maect men voor elk 2 Th. betalen, en mit vrees
te voren aannelden. Met deze voorbereiding schma-
men wy de gelezenheid om te haef 3 u. de verzameling,
die in het koninklyk slot bewaard wordt en, Das
Grüne Gemälde genaamd wordt, te berigtigen.

Deze verzameling heeft veel overeenkomst met de Kunst-
kamer in Berlyn; doch zy is meer by uitstek de be-
waerplaats van voortelyke klaimatie en de at draubur
voorwerpen van 200 groote maerde. Keurvorst Augus-
tus I, de broeder van Moritz, 1553-1586. begon deze
voorwerpen te verzamelen; de volgende vorsten bleefden het
uit, en Augustus II gaf aan het Grüne Gemälde zyne toez-
icht. Men vindt er veel voorwerpen van
kunst en van praeke; ook veel historische herinneringen.
Zy zyn in 8 afdeeling gerangschikt, vooral naar de stof
waermit zy vervaardigd zyn, 200 als yvoor, barusteen,
pactonons, enz. De bekers en andere drinkvaten van vas-
schillende stoffen maken eene groote afdeeling uit. De keru

Die bei Buchje: Das Grüne Gewölbe u. s. w. I. 62.

Die u. s. w. I. 70.

nouveau-nouveau, de doop- en huwelijksgeschenken, van de Duitse en Saksische vorsten, ook allerlei andere kostbare voorwerpen, als halsschalen, armbanden, broches, sommige die nog wel naar voorstel van de keizerin gebruikt worden, naar elke parselnaam, enz. maken de kostbaarte afzetting uit. Wy vragen die alles met belangstelling, te meer door de Directeure zelf ons begeliedt en ons met veel aandacht het belangrijke aannast en er ons dikwijls historische bijzonderheden van verhaalt. In kan daar van geen aanteekening worden: in den Catalogus worden zij maarschappelyk vermeld. Van veel voorwerpen is de oorsprong merkwaardig, bv. er zijn twee zeer schone drinkbekers, geschenk van Meuseberg aan Gustaaf Adolf. Zy werden door den koning met een kavies naar Zweden gezonden; doch de kavies werd in Wittenberg rest en storf. De Saksische regering nam ze in bewaaring en toen Gustaaf Adolf stierf behield zij ten keizeren trouw de bekers. Na den vrede ontwaakte het gemis van den magistraat van Wittenberg en zond hy het eigendom van de koning van Zweden om den koning, die het behield en hier deed bezorgen. De Zweden hebben zeer bekers nooit terug gevorderd, maarschappelyk om geen aanleiding tot onvrede te geven. Nu, zegt men, is het verjaard; wy denken, de koning van Saksen moet, uit eigen bemogen, op die voorwerpen van den koning van Zweden zenden.

Wy bezochten vervolgens het rijkdom van Kunst- en Museum, dat in de zalleren van den Zwinger, dat is verhoog van een novit rijkdom gevestigd is. Dit Museum is zeer verwant met het vorige, maar bevat niet zulke kostbare zaken. De voorwerpen, die hier bewaard worden, zijn meer naar talryk, en veel hebben groot belang als voorwerpen van kunst, als stalen, van den smaak der tyt, ook van de huwelijksleningswijze der vorsten, en al, herinnering aan mark,

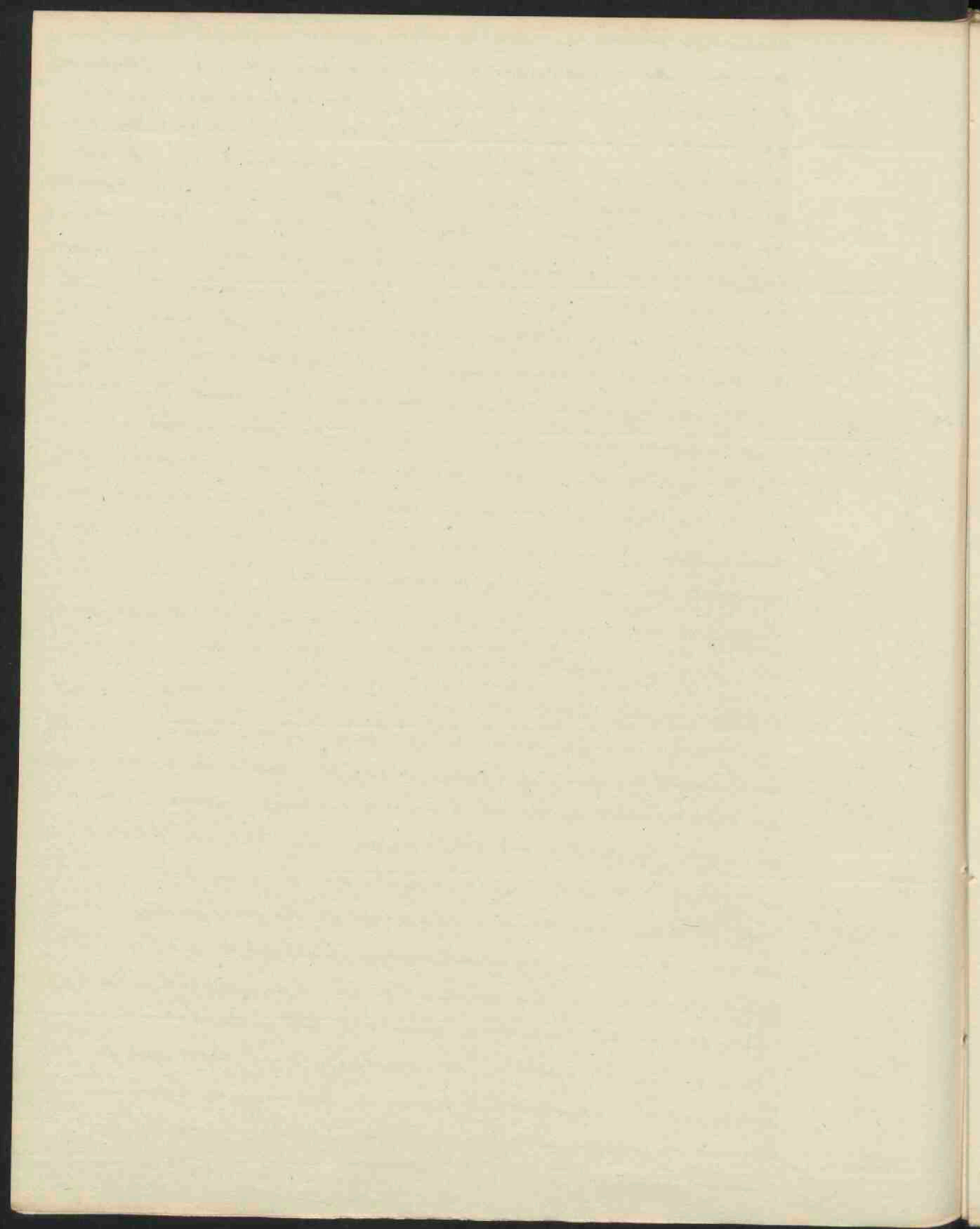
Naby den Zwimper heeft men een metalen beeld van ke-
ning Trajane's Augustus geplaatst. Deze vorst is door
zijn onzalig leuen, zyne eedloosheid by het volk geacht
gemaakt. Hy was geen Krygsman, en is ook nimmer
gesteld.

waardige personen. Wy werden weder begeleid als in de
vorige. De muurtafel van Anna gemalin van Augustus
I is in elk opzigt merkwaardig. De afbeeldingen zijn hier
gemaakt naar de bekenning des vromen, - Zaken
van de jage, - wapenontingen des vromen, - Kroon,
muntstukken, ook van lateren tyd; - Prachtstukken van kunst
en versiering meest uit den tyd toen men aan het Saksische
hof de Franse smaak aanvalde, ook van de Carondelet
van dien tyd; - Tinkstukken, Chemische en andere Anatische
wapenen, radels, enz., - Wapenstukken van Amerikaanse
en Australische Stammen; - eindelijk nog eens een
gallerij met prachtwapenen, radels, enz. Vele hiertoe
voorzienige bezindten zijn hiervan, sommigen
wees, andere door lievende mannen gederft. Men
wees my daaronder ook het Kruis, waarmede de
Cancelier Knel in 1601 onthouft is omdat by een
vinnigste gevecht aankleefde

Wy maakten nog eens wandeling, en gingen ver-
der dan avond niet uit.

Zondag 28 Septemb. Hierin morgen vonden wy de
mis in de Katholieke hoofdkerk by, die met uitsteken
de mureken en gerang geveerd werd. Het is de gewoonten
ge plechtigheid op de verhevenste en troeffende wyze uit-
gevoerd. Zy heeft, ook afgezien van hetgeen de geloof-
ge niet daarbij denkt, als uitbreuking van het gewoonten
Itij geveel, eens zeer weldadige gewaarwording. Vuur
af ging eens zeer middelmatige prech: er was niets
kwaads is maar zy betond enkel uit alle draagte ge-
meenplaatzen, met eens gelukkig uitgevoerd.

Wy gingen weder in de gallery van schilderijen en
verwagden intsluitend voor de schoone stukken. Men
is meer opgetogen naar mate men er meer mede ver-
traand wordt.

De wandtelt derzen namel. d. y. n. y. was in de Men. st. b.,
waan het doord. d. y. n. y. l. e. n. e. n. d. i. g. w. a. s. De z. a. p. h. e. t
o. n. d. e. r. a. n. d. e. r. e. n. h. e. t. "R. a. t. h. h. a. n. s." e. n. h. e. t. i. n. d. e. r. d. o. o. d. a. d. l. e. l. y. k. e.
h. a. n. d. b. e. e. l. d. v. a. n. A. u. g. u. s. t. u. s. I. I.; h. e. t. p. o. i. n. t. b. y. z. o. n. d. e. r. i. s. i. n.
e. e. n. e. s. t. e. l. l. u. n. g. , w. a. a. r. v. e. n. h. e. t. z. i. k. l. e. n. e. n. d. n. i. e. t. b. e. s. t. i. m. e. n. k. a. n.

De z. a. v. o. n. d. t. v. o. o. n. d. e. n. w. y. i. n. d. e. n. s. c. h. a. u. w. b. u. r. g. d. e. v. e. r.
t. o. o. n. i. n. g. b. y. v. a. n. "d. i. e. w. e. i. s. s. e. D. a. m. e.", w. e. l. k. h. u. b. m. e. e.
g. r. o. o. t. e. v. u. l. k. a. m. e. n. s. k. e. i. d. w. e. e. t. w. i. t. g. e. v. e. e. r. t. B. y. z. o. n. d. e. r. w. e. l.
d. e. e. d. d. e. H. r. R. a. g. e. r. v. a. n. d. e. O. p. e. r. a. t. e. P. a. r. y. s. d. i. s. d. e. v. u. l.
v. e. n. G. e. o. r. g. e. v. e. r. m. e. l. d. e. H. e. t. w. a. s. h. e. d. e. n. z. e. e. r. v. u. l. d. e.
a. a. n. s. i. e. n. l. y. k. e. n. s. c. h. y. n. a. n. h. e. t. h. e. t. n. i. e. t. m. e. e. r. o. n. b. e. t. r. a. a. n.
l. y. k. t. e. h. o. n. d. e. n. d. e. r. z. a. n. d. a. g. d. e. n. s. c. h. a. u. w. b. u. r. g. t. e.
b. e. z. a. c. h. e. n. .

O. n. s. e. l. i. e. n. e. M. a. r. i. a. b. l. e. e. f. h. e. b. e. n. , e. v. e. n. a. l. s. g. e. s. t. e. r. e. n. d.
t. e. h. u. i. s. ; z. y. i. s. n. a. g. a. l. t. y. d. w. a. s. h. a. e. t. e. n. d. , h. a. a. m. e. l. o. n. e.
v. i. g. e. n. o. p. g. e. m. e. k. e. e. n. v. e. r. g. e. n. a. e. p. t. .

M. a. a. n. d. a. g. 29 S. e. p. t. e. m. b. . W. y. b. e. t. r. a. c. h. t. e. n. d. e. z. e. n. m. o. r. s. t. d. e.
G. a. l. l. e. r. y. v. a. n. o. u. d. e. h. a. n. d. b. e. e. l. d. e. n. (A. n. t. i. k. e. n. s. a. m. m. e. l. u. n. g.) i. n.
h. e. t. z. o. o. g. e. n. a. a. m. d. J. a. p. a. n. s. c. h. e. p. a. l. l. e. i. s. . E. n. i. s. e. e. n. v. o. y. g. r. o. o. t.
g. e. t. a. l. b. e. e. l. d. e. n. , d. a. t. h. m. a. a. r. w. e. i. n. i. g. e. d. i. e. o. p. f. e. s. c. h. a. n. d. e. n. z. y. n.
D. r. i. e. m. a. t. r. o. n. e. n. i. n. t. H. e. r. c. u. l. a. n. u. m. , e. e. n. V. e. n. u. s. , d. i. e. t. u. s.
o. n. v. o. l. k. o. m. e. n. e. n. d. a. a. r. b. y. s. t. e. k. e. h. a. r. t. e. l. d. i. s. , - e. e. n. k. l. e. i. n. e. B. a. u. c. h. u. s.
d. o. o. r. F. r. a. m. m. a. l. d. s. o. n. g. e. s. t. i. g. h. e. r. t. e. l. d. a. l. s. o. f. h. y. i. n. e. e. n. n. a. t.
w. e. l. d. r. a. i. v. e. n. s. t. a. n. d. , e. n. e. e. n. i. g. e. a. n. d. e. r. e. , d. i. e. a. l. s. b. e. t. r. a. c. h. t. e. n.
h. e. n. z. e. l. f. s. o. m. d. e. b. e. r. a. l. l. i. g. e. p. l. a. n. g. e. n. v. a. n. 't. g. e. m. e. e. n. d. o. p.
e. e. n. i. g. e. a. n. d. e. r. e. b. y. z. o. n. d. e. r. h. e. i. d. w. i. t. d. e. k. e. n. , v. i. e. l. e. n. m. y. i. n. h. e. t.
v. o. y. . Z. y. z. y. n. v. i. e. n. e. n. g. a. e. d. g. e. p. l. a. c. e. t. e. .

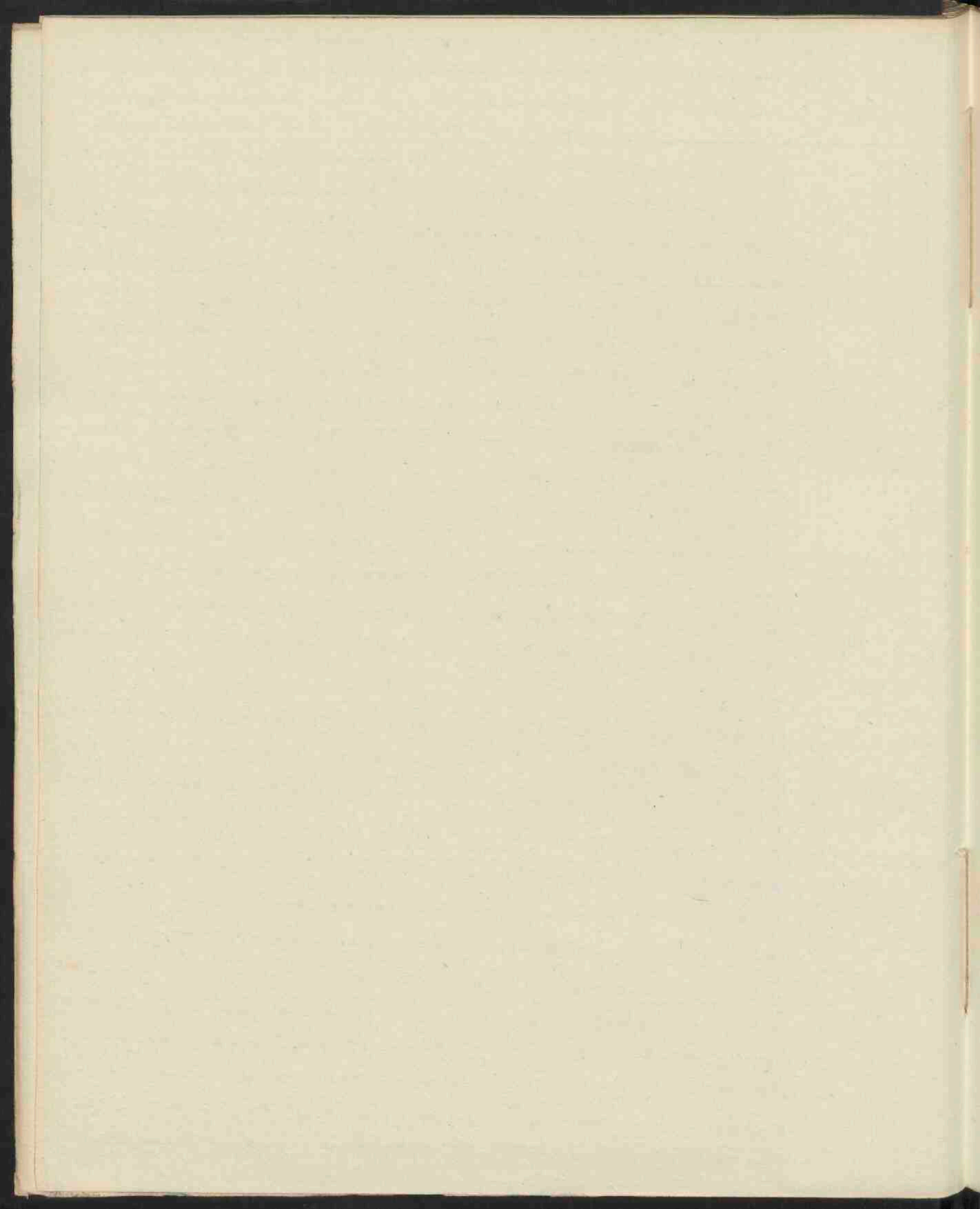
E. e. n. e. g. a. l. l. e. r. y. v. a. n. a. p. p. i. e. t. i. e. l. i. s. i. n. 94 p. t. , d. o. o. r. R. a. p. h. a. e. l.
s. c. h. e. n. p. r. e. s. t. a. m. e. l. t. , b. e. v. i. n. d. t. z. i. k. o. n. d. e. r. d. e. g. a. l. l. e. r. y. v. a. n.
S. c. h. i. l. d. e. r. y. e. n. . M. e. n. v. i. n. d. t. e. e. e. n. g. r. o. o. t. a. n. t. a. l. o. u. d. e. e. n.
o. u. t. e. e. n. i. g. e. v. i. e. r. v. e. h. e. h. a. n. d. b. e. e. l. d. e. n. . W. y. z. a. g. e. n. e. r. v. e. e. l. d. e.
o. u. t. b. e. k. e. n. d. w. a. r. e. n. . V. e. e. l. e. d. r. a. g. e. n. d. e. s. p. o. e. n. v. a. n. g. r. o. o. t. e.
v. e. r. v. a. a. n. l. e. r. i. n. g. , e. n. z. y. z. y. n. s. t. a. n. d. i. g. g. e. p. l. a. c. e. t. e. .

Die hier beschriebene Gattung Oberden u. s. w. S. 172.

Het overige van den mangaen blycken wy door in de galle-
ry van Schilderyen. In hetzelve niet op te teekenen welke
stukken by het herhaald beſchouwen het meest onze be-
wondering weeten; de Catalogus kan ons gelykzamen
daar aan herinneren. Er is een bontgevoorn rypdum
van heylige ſchilderyen van byna alle ſtalen.

Dezen namiddag bezochten wy eens geheel andere ſtalen
van gallery, namljck de Verzameling van porcelain en
zaken. Zy bezint uit in de gemelden van het Japan-
ſke paleis. Wy waren een veel meer en veel katingryken
maken dan ik vermoed had. Er zijn veel voorwerpen,
die herinneren uit eenige der kunſtverande hebben.
Zoo ons onze leidsman zeide, zy er 80,500 ſtuk-
ken, enkele antieken, en weder van de 15^e en 16^e
eeuw zul op ouder tyd ſtalen van het ſchoude per-
celain, aardewerk, uit eenig glas van verſchillende
volken. Tot de aneeketen behoort, dat er 22 ſtuk-
ken chinieſke bekers zijn, welke Frederik Wilhelm I
aan Augustus II. gegeven heeft in ruil voor 600 den-
guldert.

Het was te laat om nog meer te gaan zien of nog
meer op te ſporen. Wy hadden nog voor onze lie-
de Maria een mantel, een juweleboek, appelen en
peeren te koop; - en toen ik meende dat onze
gansen gezindigd waren, maect ik nog no, ar de
politic, die Zwaarheid mochte myn por te rizenen,
omdat die vergent anders geviſeerd was. Ik wille
wel dat te verjaard was en men daerop eenmaking
konde maken, doch dit wul geen beviſen; het bleef
niet, zoo men my zeide, maar van daar keeren.
Ik ſlaapde er ſich ſpiedig in om den beambte te duc,
begrypen, dat dit eens overaak had kunnen zy, om
my eens verblyfwaak te hangen; maar wille om

my te belanmenen naar myn land terug te keeren. Men
tekerde myne verhoering op, dat ik in het begin van
september my in Utrechts geeneest was, en schreef toen
op myn pas dat ik daarna ook heen terug keeren.

Ons verblyf in Dreesen heeft ons niet afgelaat was
my en van verwachten. Wy hebben geheel geen uit-
stap in de schone omstreken kunnen maken. Het
ongewoon zout en wat weder, en de verhandeld
van my en Maria hebben dit onnuttelyk gemaakt.
Men gaat het ons toch wat beter, en wy hebben de
slaken moeten de Temples aan te nemen. Het
geeft my myn boek hier niet geweest; wy hebben de
veranderingen, waardoor Dresden Buren de mees-
te andere steden uitblinkt, wy nauwkeurig
gezien; dit heeft ons ruime gelegenheid gegeven
om deze dagen aanzien en metzig door te keeren.
Zou wy gaan dus, haer wil in zcher opening te
bevestigd, zeer vullend terug; in het moment
zige dat de kleine ongetoedde slacht voort-
gaande zullen geweest zijn.

Dinsdag 30 September. Dreesen morgen verlieten wy
reeds te zes ure Dresden en kwamen te half 10 omg. de
dan spoorweg te Leipzig aan. Hier was het Michaelis-Feest,
en daar de volgende twee eerst te 12 u. postvak, hadden
wy gelegenheid, wat om en door de stad te rijden. De in-
druk die Leipzig, op die myn gezien, op den reisper naakt,
is zeer gunstig; de huizen en openbare gebouwen zijn veel
al nieuw of althans goed onderhouden, sommige hebben
het voorkomen van paleizen. De wandelingen met schone
gebouwen zijn een siersaad, dat deze stad met de andere in
Duitsland gemeen heeft. Zy doen de verwachtingen van de
oorlog, onafelen. In een drees wandelingen zagen wy een
metaal, gedenksteen, met het opschrift: Dem Gründer

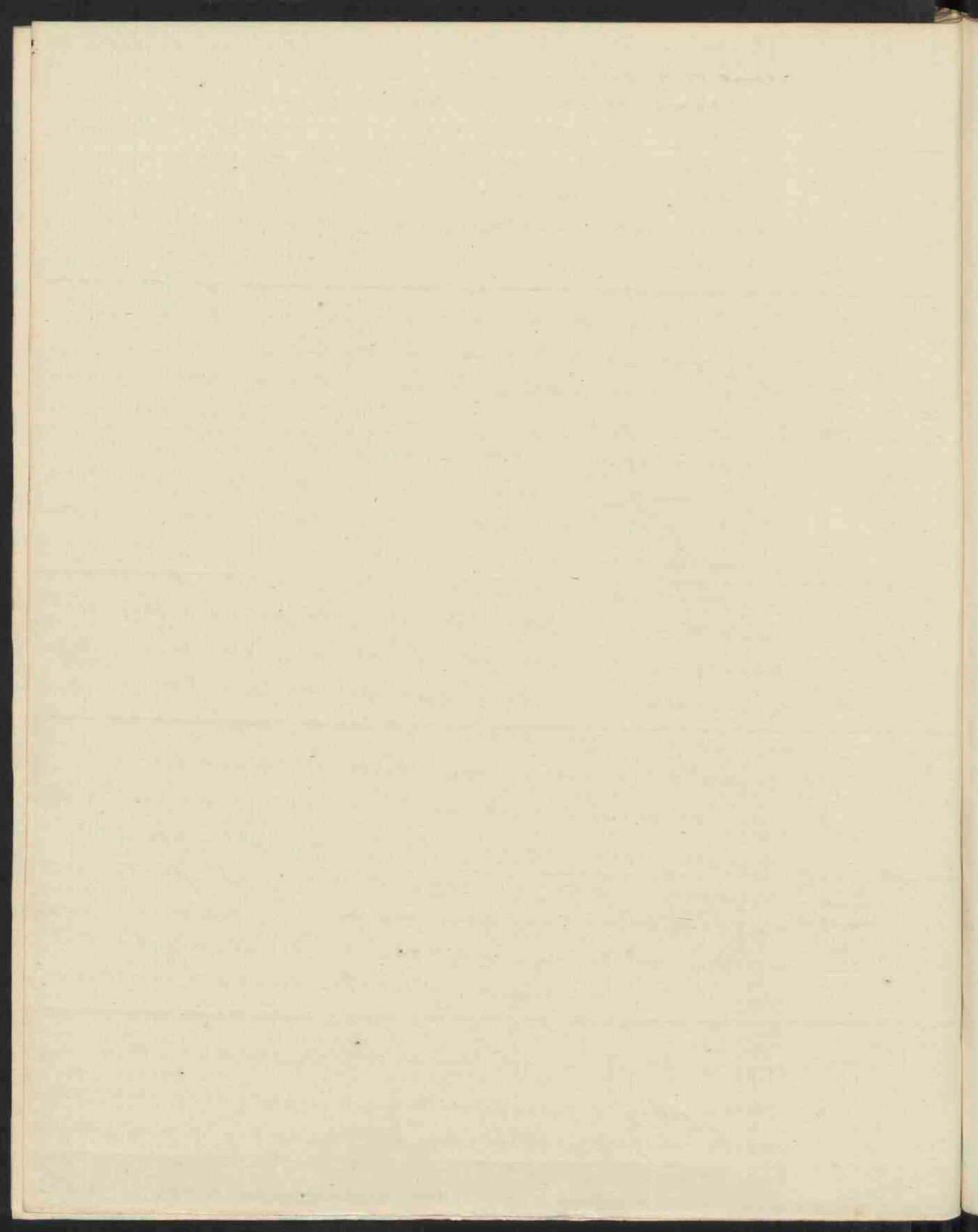
De bevestigde anten is rittland naarpesteed, 240 Raad
is, dunkt my, goed uitgerallen.

der Hornöopathie Sam. Hahnemann, geboren te Meissen d. 10 April 1755, gestorven in Paris d. 2 Juli 1843. Van seinen donkeren Schuleren und Vereeren.

De levendigheid der hit was zeer groot. Reizen van knamen, veel meer en beter voorzien dan op onze jaarmarkten, ook speler, en vertooningen van deszelfs same, doch baren, magazijnen van koopwaren in byna al te keuren, gedeeltelyk aan de Staat uitgesteld en met opschriften voorzien, waaraan bleek, dat de handlaars, niet alleen uit alle streken van Duitsland, maar ook uit vele vreemde landen hunne goederen hier ter markt gebracht hadden. Overal zag men groepen van koopers en verkopers, tusschen in allehande nationale kleedingen; byzonder de Pruische joden met lange haaren en eigenaardige draagt. Op alle plaatsen werden waren op- en afgeladen, en het was dikwijls meuzelyk door de zwaar bepakte wagens met vele paarden bespannen heen te komen. Het is vooral voor Rusland, Polen, Turkye, Perzie en andere oostersche landen dat hier inkoopers getrokken; ten wel ook de voortbrengsel diezer landen hier gesteld ten verkoop, en gedeeltelyk naar Engeland en andere landen in het westen bestemd worden.

Wij vervalden nu onzen weg door Halle, Magdenburg, Brunswyk naar Hannover. Hier vliet het ons ginf, met ons de weg met wat lang het land had byna overal een goed voortkomen; maar van de steen zag men, als gewoontlyk, byeen niets. Twee maal verdenken wy naar wapen, dat zeer lastig was. Het was over 10 u. saen wy in Hannover aankomen. Wy vonden er in het Hotel royal goede herberg.

Woensdag 1 October. Eerst te 1 u 55 min. vertrok van hier de trektrein die naar Bielefeld naar Keulen, (Duits) rylt. Wy hadden dus tyd ons uit te rusten en ik maakte nog eens mandeling in het museum gedeelte der stad

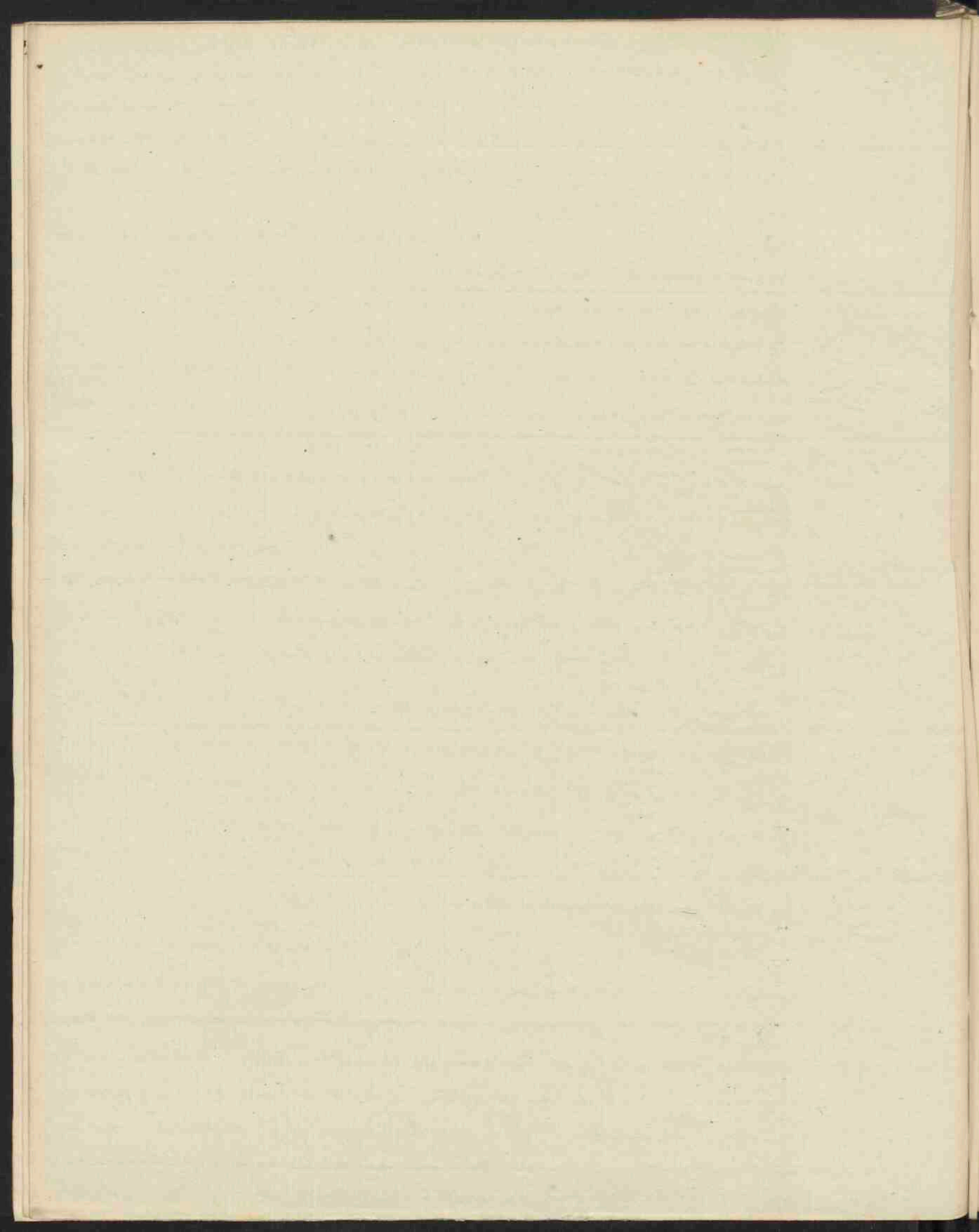
dat door den Spaarweg ontwaan is. Wy hadden het lozin
kionen reeds in 1845 gezien; meening Heden ryd op een
grote schaal uitgelegt. Ons hotel en naventruisen andere
zijn geheel nieuw gebouwd; eveneens geheele straten,
die van de stad naar de prachtige dalen naar den Spaar
weg vanden.

Wy reeden heden door het schoone Wesserland, en het
was byzonder goed weer. In Minden moest tegen het ge-
bruit op Spaarwegen, al het goed uitgepak en door de
toldcomitien overzocht; ons waard evenwel weinig
overlast aangebaand. Men kan hier ook nog wat
gebruiken. Wy reeden vervolgens door de begraafte
Dorta Westphalia, maar men gaen tusschen meer
een dinstage tusschen de vossen gedroegen heeft, naar
de Tweer. Rechts is hier de Johannesberg, linker de Berg
Tehinderberg. By het rinken en overgaan der van
westwaart heb het land zeer schoon. Men weet ook
in de verte het Hermanns-monument. By Biele
leed rasen wy de ruine Ravensberg.

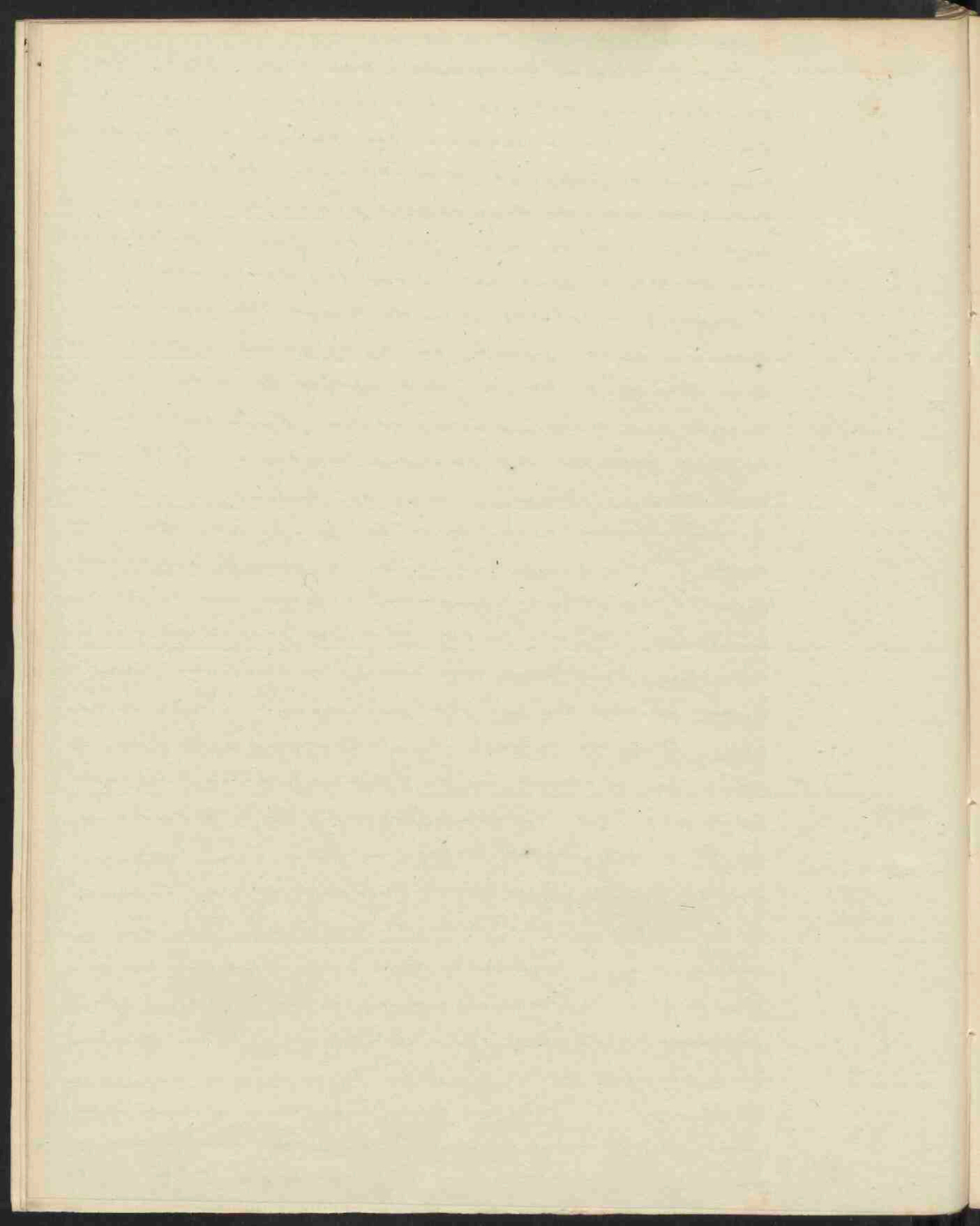
Tegen 10 ure hervonden wy ons te Dusseldorp by
Beeking, die ons reeds twee dikwijls heeft gebinnene.

Donderdag 2 October vertrokken wy te 8 ure
met de Dusseldorpsche Stoomboot, die met weinig re-
rijers den Rijn afvoer. Wy waren zeer op ons gemak
meest in de dames-kajuit.

Een der reisgenooten was een Britsche, die sedert 12
jaren in Boston verord was, en ook deswaants te
nagheerde. Laat hy my van Noord-Amerika ziede kanten
veelal overgeen met hetgeen ik naar anderen veruamen had
Hy was er wat de middelen van bestaan betreft, zeer te
vrede. Men kan zich in Europa niet left een voor-
stelling vormen, ziede hy van de ontrachtelike vrouwen
van Melinaut die Amerika oplevert; de vooruitgang

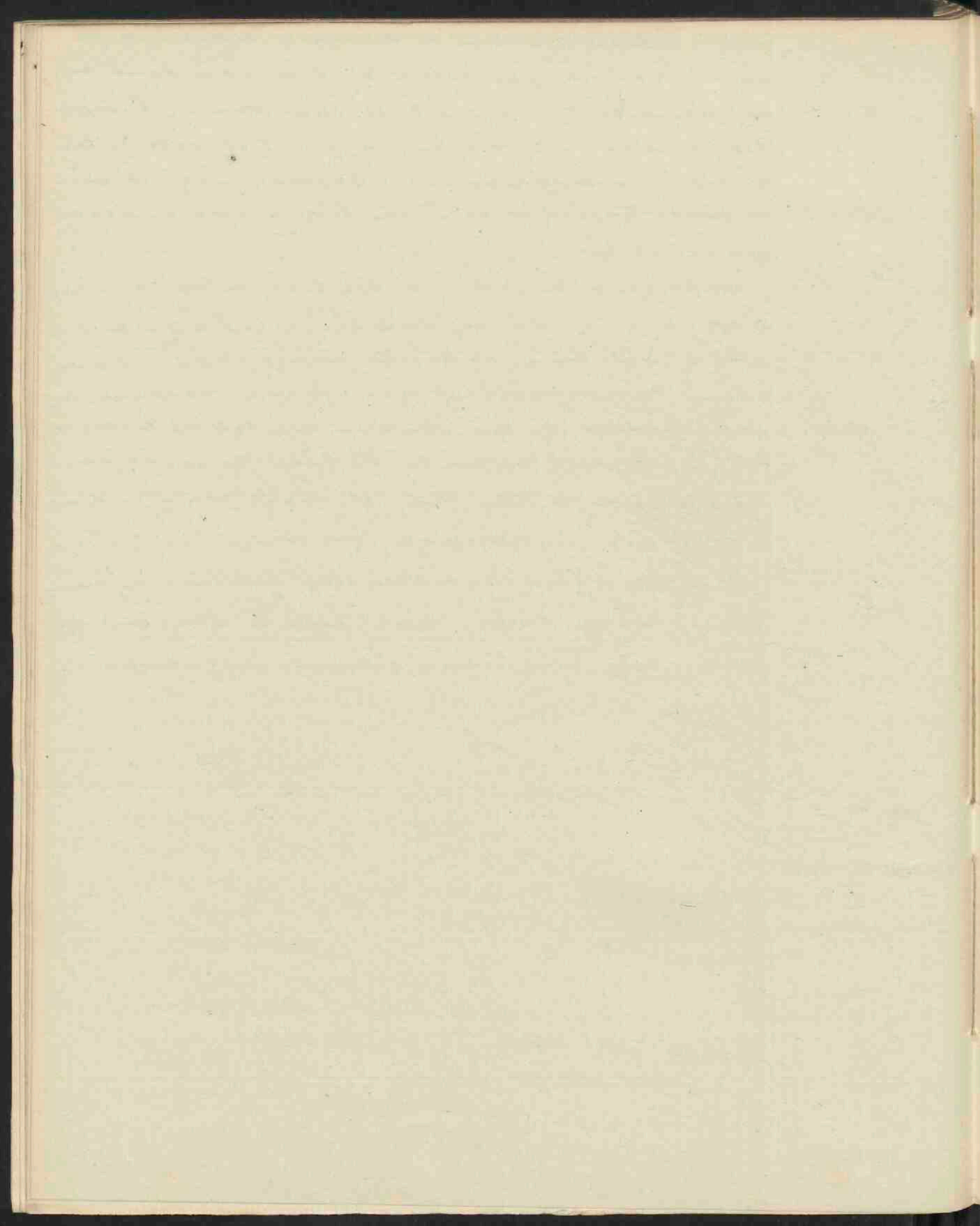
was hem in den tyd dien hy er geweest was zeer op
gevallan, ook de bedroefheid was ongelukkig. Want
hans byzonder getrapten had, was de voortgang in
beschaving en in oordeelkundig ten oprichte van handel en
van maatschappelyke betrekkingen. Naal van de
ruwheid, van de bevoorregte praktijken om geld te
winnen verbuugt van jaar tot jaar. De Amerikanen
van stellen er eens een in om ten deren oprichte ook
Europa te overtreffen, en de kracht der openbare
meening is zoo groot, dat zy er gewis in slaagen zal
ten. Men needs komen bevoorregte bankbanken, die
vroeger zoo meempanndig waren, byna niet meer
voor; de schande, die daaraan verbonden is, houdt er
van terug. Het gevolg, wat den Europeer nu onafge-
vaan aandacht, zeide hy, is het gemis aan „Gemüth-
lichkeit“ Dit hangt nauw met de groote onafhank-
lykheid, die alles overtreft van hetgeen men in Europa
aantrefte. Zoo dra de zinnig twintig jaar is, gaat hy zyn
eigen weg; hy behoeft ook weinig onderscheiding van den
naar, omdat het zoo zeer gemakkeelyk is rijk te wer-
gen. Ook de meesters zyn zeer lang en de andere be-
lammeren dit niet, in de kens van haar omgang, in
het bereiken van openbare plaatsen, in de betrekkingen,
die zy aanknoopen, volgen zy hare eigene richting.
Daarby zyn zy veel meer onderwys dan in Europa,
tuuten zich dus ook beter te gebruiken. Zoo dra zy
zichzelf zyn, trecken zy zich gewoonlyk van den om-
gang terug en verlaten menig in het openbaar; zy zyn
dan heimelyk en hebben groote zorg voor hare kinderen.
Hierby komt de lofsheid van ghevoelen en waanplaats; men
verplantel zich telkens naar mate men meer betree-
gelooft te kunnen vinden om zyn beroep niet te
openen. De uitkomst is dat tofgebleven de beten die ja.

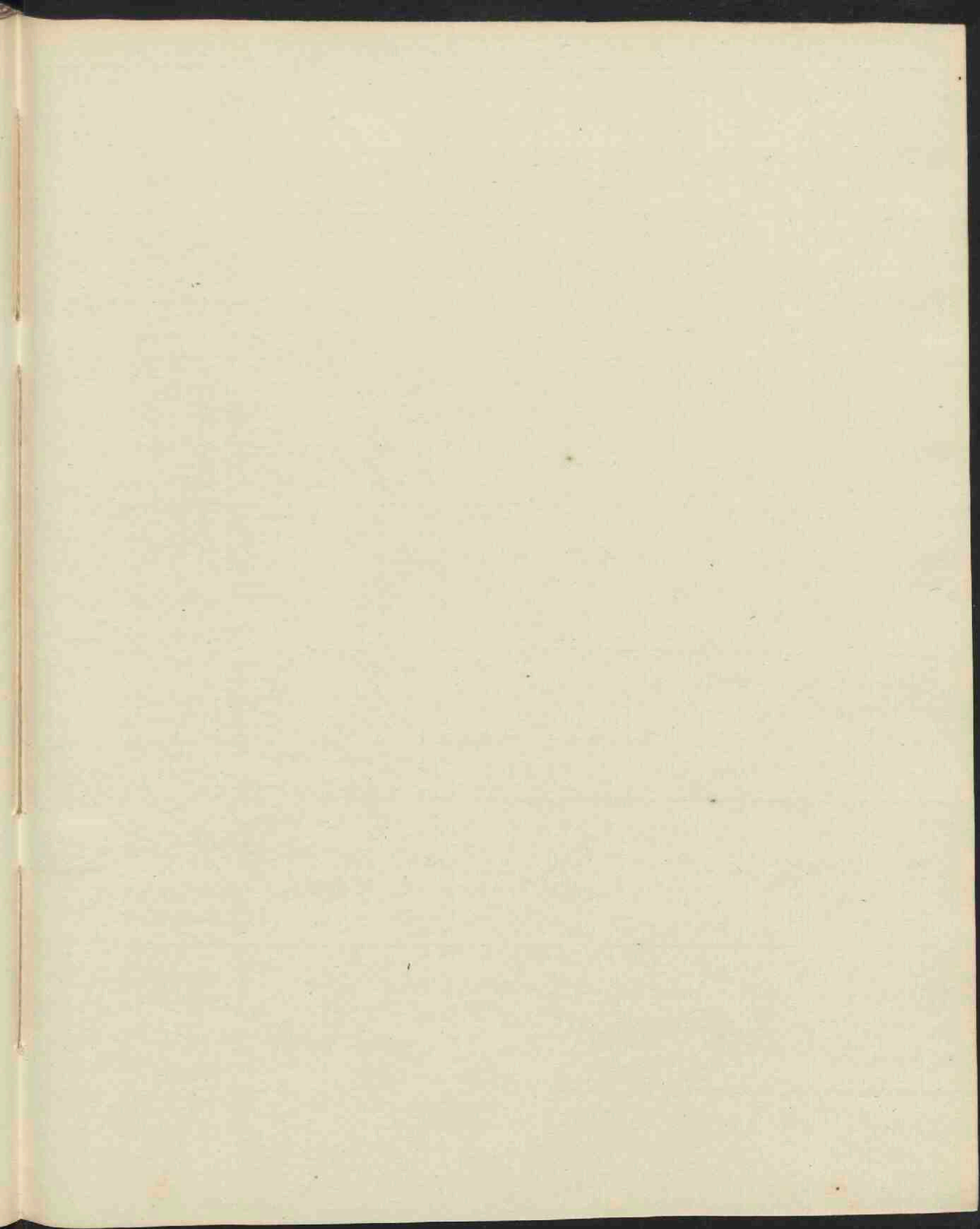

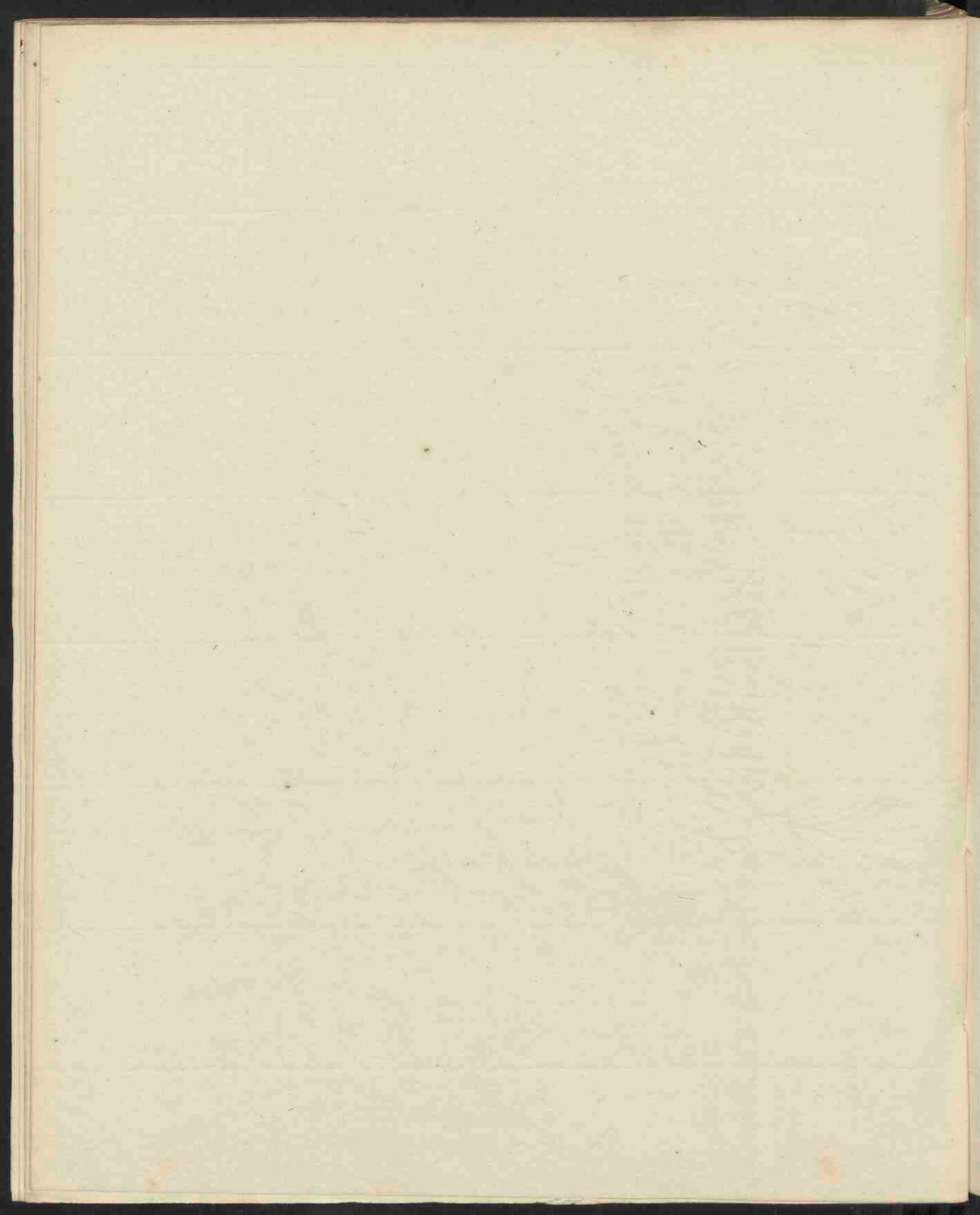
milie, tusschen vrienden en bekenden, tusschen de be-
wooners van dezelfde plaats veel minder band, men
der galechttheid, innigheid bestaat dan in Europa.
Hierop, zeide myn reisgenoot, zyn wel vele introm-
deringen, en met name in Baskon, maar ik eeni-
ge goede kerkelyke vrienden heb; maar in het al-
gemeen is het zoo.

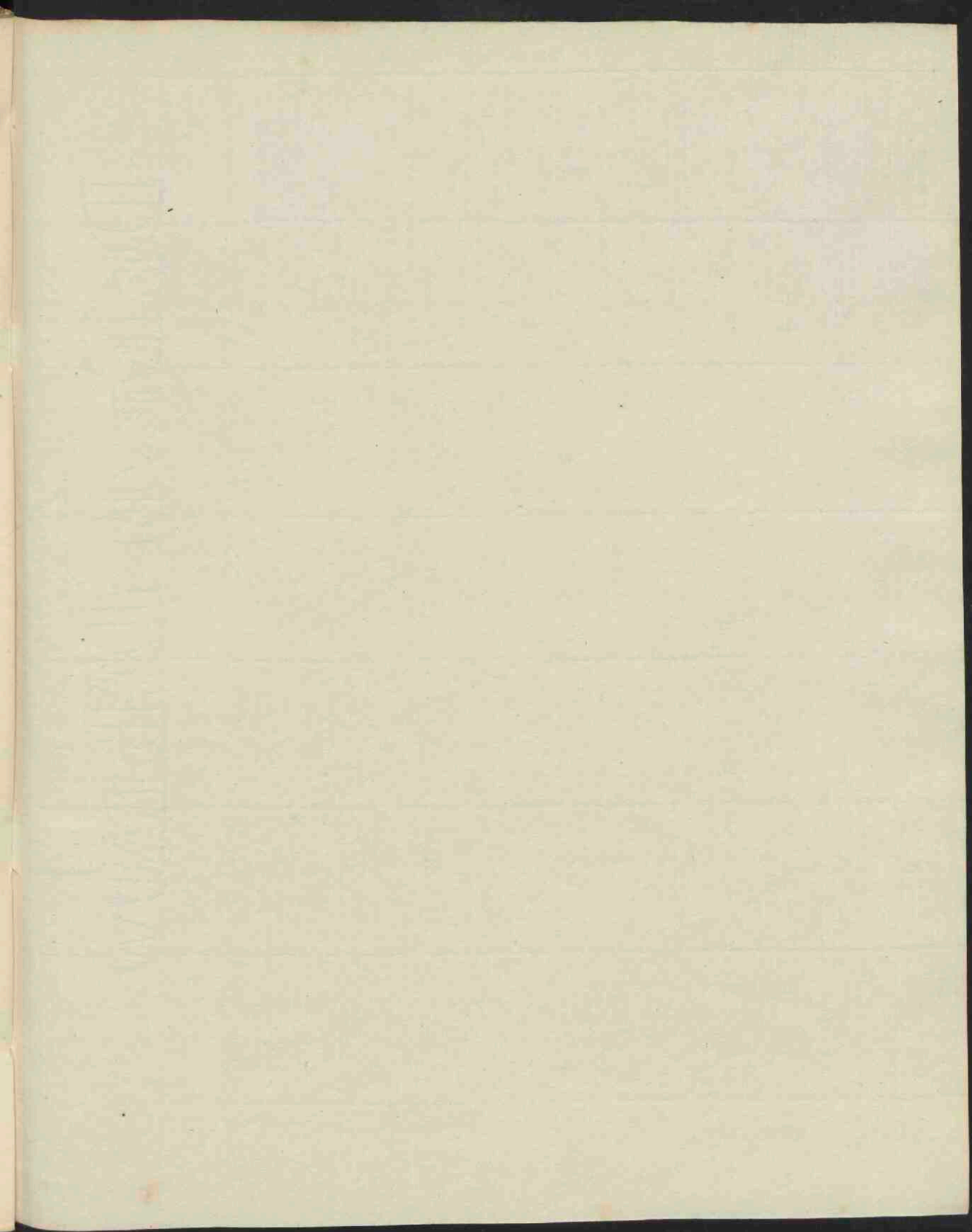
Wy kwamen voor 4 u. te Arraban en zouden nog
hebben kunnen verduurdelen, want eerst is het
8 verlaat de trein op den spoorweg; maar, naar
al om de verbandheid naar Maria, verhooren wy
in de kerk by het Station den tyd af te wacht-
ten. Wy dronken thee en hadden het genot van
het gezicht op de cavallere omstrakt van Arraban
by een te hooren ondergang der zon.

Kort na 9 uur bereikten wy Urcuati, en waren
zeer voldaan inder eigen Zuit te betuelen. De
kleine reis was naar zwaegen afgeleiden.

a 2727 #

